

**Ebeveyn Stilleri, Algılanan Duygudurum Düzenlemesi ve
Ergenlerin Psikolojik Sağlığı**

Proje No: 110K333

Proje Yürütücüsü:
Prof. Dr. Tülin Gençöz

Proje Asistanı:
Dilek Sarıtaş, M.S.

EKİM 2011

ANKARA

ÖNSÖZ

Prof. Dr. Tülin Gençöz'ün yürütücülüğünü yaptığı 110K333 kodlu “Ebeveyn Stilleri, Algılanan Duygudurum Düzenlemesi ve Ergenlerin Psikolojik Sağlığı” isimli bu proje 15.10.2010 - 15.10.2011 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş ve TÜBİTAK Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Destek Grubu (SOBAG) tarafından desteklenmiştir.

Bu araştırmada ergenler ve annelerinden toplanan veriler temelinde ergenlerin duygudurum düzenlemede yaşadıkları zorluklara etki eden faktörler araştırılmıştır. Özellikle, annelerin kendi duygudurum düzenlemelerinde yaşadığı zorlukları nasıl algıladıkları ve çocuklarının duygudurum düzenleme becerilerini nasıl değerlendirdikleri kapsamlı olarak incelenmiştir. Orta ergenlik dönemini kapsayan lise 1. sınıf öğrencileri ve annelerine anket uygulamayı içeren bu çalışmada Ankara'daki 8 liseden 595 ergen ve 365 anne yer almıştır.

Bu raporda öncelikle araştırmanın temel konularına ilişkin literatür özeti verilmektedir. Bulgular kısmında ergen ve anne örnekleme ait demografik ve bireysel özelliklerle ilgili betimsel istatistikler sunulmuştur. Bu bağlamda temel değişkenlerde cinsiyet, yaş, okul türü, anne-baba eğitimi ve ailenin gelir düzeyine bağlı farklılıklar ayrıntılı olarak incelenmiştir. Daha sonra da temel değişkenlerin ergenin duygudurum düzenlemede yaşadıkları zorluklar üzerindeki etkilerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Son olarak, bulgular ilgili literatür temelinde tartışılarak, uygulamacılar ile ailelere yönelik önerilerde ve çıkarımlarda bulunulmuştur.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	2
İÇİNDEKİLER.....	3
TABLolar.....	6
ŞEKİLLER.....	8
EKLER.....	9
ÖZ.....	10
ABSTRACT.....	11
GİRİŞ.....	12
Duygudurum Düzenleme.....	12
Ergenlik Döneminde Duygu Durum Düzenleme.....	14
Ergenlerin Duygudurum Düzenlemeleri ile İlişkili Etkenler.....	15
Ergenlerin Duygudurum Düzenlemeleri Konusundaki Beyanlarda Ergenler ve Anneleri Arasındaki Farklılıklar.....	18
Duygudurum Düzenlemede Yaşanan Problemler ve Psikolojik Sorunlar.....	20
Çalışmanın Amacı ve Gerekçesi.....	24
Özgün Değer.....	25
Yöntem.....	26
Örnekleme.....	26
İşlem.....	28
Ölçme Araçları.....	28
Demografik Bilgi Formu.....	29
Duygudurum Düzenlemede Güçlükler Ölçeği (Difficulties in Emotion Regulation- DERS).....	29

Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme (My Memories of Upbringing-Adolescents EMBU):.....	30
Güçler ve Güçlükler Ölçeği (Strengths and Difficulties Questionnaires-SDQ):.....	30
Pozitif ve Negatif Duygudurum Ölçeği (Positive and Negative Affect Schedule-PANAS):.....	32
Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ):.....	32
Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory-BSI):.....	33
Çocukluklar için Depresyon Envanteri (Childhood Depression Inventory-CDI):.....	33
Bulgular.....	34
Betimleyici Analizler.....	34
Değişken Ortalamalarının Cinsiyete Göre Dağılımı.....	36
Proje Değişkenlerinin Ortalama Puanlarının Okul Türüne Göre Dağılımı.....	38
Proje Değişkenlerinin Ortalama Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı.....	41
Proje Değişkenlerinin Ortalama Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı.....	44
Proje Değişkenlerinin Ortalama Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre Dağılımı.....	48
Annenin Kendi Duygudurum Düzenleme Becerisinin Çocuğunun Duygudurum Düzenleme Becerisini Değerlendirmesi Üzerindeki Etkisi.....	51
Proje Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar.....	56
Ergenden Alınan Temel Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar.....	56
Anneden Alınan Temel Ölçümler Arasındaki Korelasyonlar.....	58
Ergenler ve Annelerinden Alınan Temel Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar.....	60
Yordayıcı Analizler.....	62
Ergen Beyanına göre Ergenin Duygudurum Düzenleme Konusunda Yaşadığı Zorlukları Yordayan Faktörler.....	62

Anne Beyanına göre Ergenin Duygudurum Düzenleme Konusunda Yaşadığı Zorlukları	
Yordayan Faktörler.....	64
Ergenlerin Psikolojik Sıkıntılarını Yordayan Faktörler.....	66
Tartışma / Sonuç.....	69
Demografik Özellikler Temelinde Elde Edilen Bulgular.....	69
Annenin Kendi Duygudurum Düzenleme Becerisinin Çocuğunun Duygudurum	
Düzenleme Becerisini Değerlendirmesi Üzerindeki Etkisi.....	72
Yordayıcı Analizler	74
Ergen Beyanına Göre Ergenin Duygudurum Düzenleme Konusunda Yaşadığı	
Zorlukları Yordayan Faktörler.....	75
Anne Beyanına Göre Ergenin Duygudurum Düzenleme Konusunda Yaşadığı Zorlukları	
Yordayan Faktörler.....	76
Ergenlerin Psikolojik Sıkıntılarını Yordayan Faktörler.....	78
Sınırlılıklar.....	81
Öneriler.....	83
Kaynaklar.....	85
Ekler.....	94
EK-1: Veli izin Formu.....	94
EK-2: Ergen Soru Bataryası.....	95
EK-3: Anne Soru Bataryası.....	106

TABLULAR

Tablo 1. Örnekleme Ait Genel Tanımlayıcı Bilgiler.....	27
Tablo 2. Ergen Değişkenleri için Betimleyici Analizler.....	35
Table 3. Anne Değişkenleri için Betimleyici Analizler.....	35
Tablo 4. Çocuk Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Cinsiyete Göre Farklılıklar.....	37
Tablo 5. Anne Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Cinsiyete Göre Farklılıklar.....	37
Table 6. Çocuk Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Okul Türüne Göre Farklılıklar...	40
Table 7. Anne Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Okul Türüne Göre Farklılıklar....	40
Tablo 8. Çocuk Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılıklar.....	42
Tablo 9. Anne Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılıklar.....	44
Tablo 10. Çocuk Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılıklar.....	46
Tablo 11. Anne Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılıklar.....	47
Table 12. Çocuk Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Aile Gelir Düzeyine Göre Farklılıklar.....	49
Tablo 13. Anne Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Aile Gelir Düzeyine Göre Farklılıklar.....	50
Tablo 14. Grupların Ortalama Red ve Aşırı Koruma Puanları ve Standart Sapmaları.....	52
Tablo 15. Değişken Ortalamaları, Standart Sapma ile Varyans Analiz Sonuçları.....	55
Tablo 16. Ergenlerden alınan Ölçümler Arasındaki Korelasyonlar.....	57
Tablo 17. Anneden alınan Ölçümler Arasındaki Korelasyonlar.....	59
Tablo 18. Anneden ve Ergenden alınan Ölçümler Arasındaki Korelasyonlar.....	61

Tablo 19. Ergen Beyanına Göre Ergenin Duygudurum Düzenleme Konusunda Yaşadığı Zorlukları Yordayan Faktörler.....	64
Tablo 20. Anne Beyanına Göre Ergenin Duygudurum Düzenleme Konusunda Yaşadığı Zorlukları Yordayan Faktörler.....	66
Tablo 21. Ergenlerin Psikolojik Sıkıntılarını Yordayan Faktörler.....	68

ŞEKİLLER

Şekil 1. Aşırı Koruma ve Red Boyutlarında Ele Alınan Çocuk Yetiştirme Stilleri Modeli...51	
Şekil 2. Anne DERS X Bilgi Kaynağı Ortak Etkisi.....54	
Şekil 3. Ebeveynlik Stilleri X Bilgi Kaynağı Ortak Etkisi.....55	

EKLER

EK-1: Veli izin Formu.....	94
EK-2: Ergen Soru Bataryası.....	95
EK-3: Anne Soru Bataryası.....	106

ÖZ

Bu çalışmada, Türk örneğinde, ebeveynlerin kendi duygu durumlarını düzenleme becerilerinin, çocuklarının duygudurum düzenleme becerilerini değerlendirmeleri üzerindeki etkilerinin araştırılması ve bu bulguların ergenin kendi duygudurum düzenleme algısı ile karşılaştırılması hedeflenmektedir. Ergenlerin duygusal yaşantılarının, ebeveynlerinin ebeveynlik stilleri ile de ilişkili olduğu düşünülmektedir. Çalışmanın ikinci kısmında ise, duygudurum düzenleme yaklaşımlarının, ergenlerin psikolojik sağlığına etkisinin araştırılması hedeflenmektedir. Araştırmada, lise 1. sınıf öğrencisi olan 14-16 yaş grubu 595 ergen ile 365 anne yer almıştır. Ergen anketinde demografik ölçümlere ilişkin sorular, annelerden algılanan sıcaklık/samimiyet ve reddetme davranışları, bağlanma güvenliği, duygu denetleme becerileri, problemleri davranışları, temel kişilik özellikleri, pozitif ve negatif duygudurum özelliklerini ölçen ölçümler yer almaktadır. Annelerin doldurduğu ebeveyn anketi ise; demografik ölçümlere ilişkin sorular, çocuğa karşı sıcaklık/samimiyet ve reddetme davranışları, çocuğun problem davranışları, kısa semptom envanteri, kendi duygudurum düzenleme, çocuğun duygudurum düzenlemesini değerlendirme ve temel kişilik özelliklerini ölçen ölçümlerden oluşmaktadır (araçlar kısmında ölçeklerle ilgili daha detaylı bilgi verilmiştir).

Araştırma bulguları, duygudurum düzenleme konusunda yüksek düzeyde zorluk yaşayan annelerin çocuklarının, duygudurum düzenleme konusunda düşük düzeyde zorluk yaşayan annelerin çocuklarına kıyasla duygudurum düzenleme konusunda daha fazla zorluk yaşadıklarını göstermiştir. Bunun yanında, ebeveynlik stilleri dikkate alındığında baskın-otoriter algılanan annelerin çocuklarının da, gelişime izin verici algılanan annelerin çocuklarına kıyasla duygudurum düzenleme konusunda daha fazla zorluk yaşadıkları bulunmuştur. Bulgular literatür temelinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ebeveynlik Stilleri, Ergenlik Dönemi, Duygudurum Düzenlemede Yaşanan Güçlükler

ABSTRACT

The first aim of the present study is to examine mother's perception of their own emotion regulation and its effects on how they perceive their children's emotion regulation in a Turkish sample of adolescents and also compare those results with children's own emotion regulation reports. In addition, parenting style is thought to be related with how parents perceive their children's emotion regulation. The second aim of the present study was to investigate mediating roles of emotion regulation between adolescents' perception of their mothers' parenting style and their psychological well-being. Participants of this research was 595 first-grade high school students, aged between 14 and 16, and 365 mothers from eight different high schools in Ankara. Data was collected from both adolescents and their mothers through questionnaire packets. Adolescents' questionnaire packet consisted of scales measuring emotion regulation, positive and negative affect scale, parenting styles, basic personality traits, and adolescents' externalizing and internalizing symptoms. Similarly, mothers' questionnaire packet consisted of scales measuring emotion regulation, children's emotion regulation, brief symptom inventory, parenting styles, basic personality traits, and adolescents' externalizing and internalizing symptoms (detailed information about questionnaires was given in material parts).

The results indicated that adolescents whose mothers have high difficulties in emotion regulation are more likely to have difficulties in emotion regulation compared to those whose mothers experience less difficulties in emotion regulation. In addition, taken parenting styles into account, adolescents whose mothers are authoritarian are more likely to have difficulties in emotion regulation compared to those whose mothers are democratic. Findings were discussed in line with literature.

Keywords: Parenting Style, Adolescence, Difficulties in Emotion Regulation

GİRİŞ

Duygudurum Düzenleme

Duygudurum düzenleme, günlük deneyimlere daha toleranslı ve esnek bir şekilde çeşitli duygularla reaksiyon verebilme, aynı zamanda gerektiğinde kendiliğinden ortaya çıkan reaksiyonları erteleyebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Cole, Michel, ve Teti, 1994). Thompson (1991), duyguları düzenleme sürecinin çeşitli özelliklerini belirtmiştir. Bunlardan biri duygusal gelişiminin önemli bir parçası olarak görülen, çocukların büyüdükçe duyguları ile kendi kendine başa çıkma becerisi kazanmasıdır. Bir başka özelliği ise, sosyal işlevsellikte ortaya çıkan bireysel farklılıkların gelişimine farklı bir bakış açısı sağlamasıdır. Bu demek oluyor ki, duygudurum düzenlemesi bireyin sosyal çevresi ile nasıl iletişim kurduğunu yansıtır. Thompson (1994)'a göre, 'duygudurum düzenleme, kişinin amacına ulaşması için, duygusal tepkileri, özellikle de onların yoğun ve geçici özelliklerini gözlemek, değerlendirmek ve düzenlemekten sorumlu dışsal ve içsel süreçleri kapsar' (sayfa 27-28). Zeman, Cassano, Parrish ve Stegall (2006)'e göre, bir çocuğun kişisel amaçları yönünde davranışlarını yönetirken duygusal veriyi tanıma, anlama ve birleştirme becerisi duygudurum düzenleme için gereklidir. Duyguların düzenlenmesi, içsel sistemleri, davranışsal bileşenleri ve dışsal bileşenleri içeren farklı sistem ve bileşenlerin yönetilmesini ve organize edilmesini kapsar. Çocukların bir duyguyu düzenleme becerisi, sosyal çevre ile önceki etkileşimlerine ve bunların gelişimsel değerlerine bağlıdır (Zeman ve ark., 2006). Çevresel gereklilikler karşısında esnek ve uyumlu tepkiler verebilme becerisinin, bu gerekliliklerin nasıl değerlendirildiği ile ilişkili olduğu öne sürülmüştür (Smith, Haynes, Lazarus, & Pope, 1993) Başka bir deyişle, olayların sadece önemi değil, bireylerin o olayla ilgili değerlendirmeleri de duygudurum düzenleme süreci için kaçınılmaz bir özelliktir. Ayrıca, kişinin, o koşul içerisindeki amaçları da duygudurum düzenlemesini açıklarken dikkate alınmalıdır (Cole ve ark., 1994).

Duygudurum düzenleme çalışan sosyal bilimciler olası düzenlemenin en az dört farklı alanına odaklanmışlardır. Birinci alan, duyguların öznel yanlarını içeren deneyimlerdir. Duygudurum düzenleme ile ilişkili öznel deneyimler tipik olarak duyguların veya duygusal tepkilerin kişisel açıklamaları yoluyla değerlendirilir (Eisenberg ve ark., 1991). İkinci alan duygusal uyarılmanın fizyolojik sonuçlarıdır. Kagan (1982) kalp atışı, diyastolik kan basıncı, göz bebeklerinin genişlemesi, nöroendokrinolojik ölçümler ve derinin yüzeyi gibi çeşitli alanlarda fizyolojik olarak gözlenebilen duygusal tepkileri listelemiştir. Sonraki alan mimikler, jestler veya yüz kızarması gibi duyguların gözlemlenebilen davranışsal göstergeleridir. Duygudurum düzenleme, kişiler jest ve mimikler gibi duyguların gözlemlenebilen belirleyicilerini değiştirebildikleri veya adapte edebildikleri zaman ortaya çıkar. Kontrol ve genel olarak günlük olaylar karşısında oluşan duygusal deneyimlere uyum sağlama anlamına gelen düzenleme arasında ayırım yapmak zordur (Walden & Smith, 1997). Duyguların dışavurumunu düzenlemek iki genel biçimden birini alabilir. Birincisi kabul edilmeyen duyguları maskeleyen becerisidir (Saarni, 1984). İfadeyi düzenlemenin ikinci şekli, sosyal iletişimin biçimleri veya işaretleri olarak hizmet edebilen uygun ifadeleri göstermektir (Malatesta ve Haviland, 1985). Ayrıca, düzenleme sadece ifadeyi durdurma meselesi değildir, aynı zamanda diğerleri ile iletişim kurma ve onları etkileme amacıyla duygusal ifadeleri kullanabilme becerisidir (Walden & Smith, 1997). Duygudurum düzenleme çalışan sosyal araştırmacıların odaklandığı dördüncü alan, en azından kısmen duygular tarafından düzenlendiği varsayılan sonuç davranışlarıdır (Walden & Smith, 1997). Dodge (1989), objektif davranışların düzenlemenin sonucunu gözleme veya kişinin duygusal olarak uyarılan bir duruma verdiği tepkileri koordine etme yolu anlamına geldiğini savunur. Duygudurum düzenlemenin sonuç davranışlarını belirlemenin en temel yollarından biri, duygusal olarak uyarılan bir olay veya duruma tepki olarak gösterilen başa çıkma davranışlarını incelemektir. Düzenleme, kişinin, duygu odaklı veya sorun odaklı başa çıkma şeklinde

olabilen bir yüzleşme ile başa çıkmak için kullandığı kaynaklarının değerlendirmesini içerir (Lazarus & Folkman, 1984).

Ergenlik Döneminde Duygudurum Düzenleme

Ergenlik dönemi, gençlerin fiziksel ve hormonal değişiklikler, kimlik oluşumu ve romantik ilişkilerin devamlılığını sağlama gibi yeni sorunlarla karşılaştıkları bir süreçtir. Bu nedenle ergenler, derin ve değişken duygu durumları deneyimlerler (Larson & Lampman-Petratis, 1989). Kişilerin duygularını düzenleme becerileri orta çocukluktan ergenliğe doğru artar ve duygudurum düzenleme kararları bir motivasyon işlevi, duygu çeşidi ve sosyal durum faktörü gibi daha da farklılaşmaya başlar (Zeman & Garber, 1996). Ergenler, daha erken yaştakilere oranla psikolojik olarak daha karmaşık, farklılaşmış ve daha bütünleşmiş inançlar ağı oluştururlar. Buna ek olarak, kişisel duygu teorisi bu sistemin başka unsurları ile şekillenir ve gelişen kendini anlama durumuna önemli katkı sağlar (Thompson, 1991).

Ergenlik dönemi, süreçleri ve duygudurum düzenleme bağlantılarını keşfetmek açısından fırsat yaratan bir dönem olmasına rağmen, ebeveynlerin duyguları sosyalize etmeleri üzerine yapılan çalışmalar öncelikle çocukluk dönemine odaklanmış ve bu nedenle bu kavramın ergenlik dönemindeki hali hakkında çok az bilgi mevcuttur. Sosyal ortamdaki değişikliğin, duygudurum düzenleme sürecinde akranlara olan güveni arttırdığı, ebeveynlere olan güveni ise azalttığı bilinmektedir. Ayrıca, duygusal ve davranışsal özerkliği oturtmaya başlamak, ergenlerin aileleri ile daha çatışmalı ve duygusal olarak daha mesafeli ilişkiler geliştirmelerine neden olur (Steinberg & Morris, 2001). Bilişsel düzeydeki gelişimlerinden dolayı ergenler, umutsuzluk ve ilk romantik aşk/ kayıp gibi belirli duygular deneyimlediklerinden (Steinberg & Silk, 2002), ebeveynlerin bu süreçteki duygusal desteği ve rehberliği halen etkilidir. Fakat ergenlerin artan bağımsızlıkları nedeniyle, ebeveynler, çocukları kendilerine ulaşmak ve onlarla duygusal meseleleri tartışmak konusunda rahat olmadıkları sürece, çocuklarının duygusal dünyaları hakkında daha az bilgi sahibidirler.

Kendi duygularını kabul eden ebeveynler, ergenlerin duyguları ile başa çıkmak için kendilerini bir kaynak olarak görüp onlara ulaşmak konusunda rahat hissedecekleri bir ortam oluşturabilirler. Özellikle anneler ergenlik dönemindeki çocukları ile duygusal açıdan daha destekleyici bir ilişki oturtmak konusunda daha iyidirler ve bunu yaparken de, çocuklarını ergenlik süresince olumsuz sonuçlardan korurlar.

Ergenlerin Duygudurum Düzenlemeleri ile İlişkili Etkenler

Araştırmalar, ebeveynlerin çocuklarının duygularına verdikleri duygusal tepkilerin, onların sonraki farkındalığını etkileyeceğini ve duygusal uyarılmalarını düzenleyeceğini göstermektedir (örn., Eisenberg, Cumberland, & Spinrad, 1998; Schultz, Izard, Ackerman, & Youngstrom, 2001). Genel olarak, çocukların duygularını kabul eden, onların duygularını ifade etmelerine açık çevreler, duygu gelişimine olumlu katkıda bulunur (Denham, Zoller, & Couchoud, 1994; Dunn & Brown, 1994).

Morris, Silk, Steinberg, Myers, & Robinson (2007) duygudurum düzenleme gelişimini etkileyen üç ailesel ortam özelliği olduğunu öne sürdükleri bir model oluşturmuşlardır. Bu modele göre, aile ortamında ortaya çıkan gözlemler, duyguların sosyalleşmesine ilişkin belirli anne baba tutumları ve davranışları ve ailenin duygusal iklimi, bağlanma ilişkisinin niteliğinde, ebeveynlik tarzında, ailedeki ifade tarzında, evlilik ilişkisinin duygusal niteliğinde de yansıtıldığı gibi, çocukların duygudurum düzenleme becerilerini veya duygusal süreçlerini önemli ölçüde etkiler.

Çocuklar, hangi duyguların kabul edilebilir ve ifade edilebilir olduğunu ve bu duyguları nasıl yöneteceklerini ebeveynlerini model alarak öğrenirler (Denham, Mitchell-Copeland, Strandberg, Auerbach & Blair, 1997). Ayrıca, ailedeki duygusal atmosfer çocuktaki duyguları da şekillendirir. Saarni, Mumme ve Campos (1998)'a göre, aile ortamında duyguları yakalamak, erken çocukluk döneminde ortaya çıkmaya başlar ve gelişmeye devam eder. Buna paralel olarak, eğer ebeveynler engelleyici durumlarda

çocuklara yüksek derecede öfke gösterirlerse, çocukların duygusal tepkileri gözlemlenebilir. Fakat gözlemsel öğrenmenin etkilerini duyguların sosyalleştiği süreçten ve ailenin duygusal ikliminden ayırmak da zordur.

Gottman, Katz ve Hooven (1996)'a göre, duyu bağlantılı ebeveyn davranışları ve duygularla ilişkili birtakım inançlar çocuğun duygudurum düzenleme becerileri ile bağlantılıdır. Meta-duyu felsefesi tanımı, insanların inançlar sistemine ve hem kendi duyguları hem de çocuklarının duygularına ilişkin hislerine karşılık gelir ve iki kategoriye ayrılır. İlki, duyguların ifade edilmesinin desteklendiği, ebeveynlerin kendi duygularının farkında olduğu ve çocuklarına kendi duyguları konusunda yardımcı olmak için istekli ve başarılı oldukları, böylelikle çocuklarının duygusal iyilik halleri ve onların kalıcı duygusal tarzları ile bağlantılı oldukları duyu-koçluğu felsefesi; ikincisi ise çocukların duygularının yoksayıldığı, inkâr edildiği ve görmezden gelindiği ihlal edici felsefedir. Yani, bu felsefeye sahip ebeveynler, çocuklarının negatif duygularını çocuk için zararlı ve tehlikeli bulurlar ve bundan mümkün olduğunca çabuk kurtulmaya çalışırlar.

Roberts ve Strayer (1987)'e göre, ebeveynler tarafından çocuklarının olumsuz duygularının bastırılması, çocukların bu deneyimleri hafızalarında saklamalarına ve benzer durumlar ortaya çıktığında bu duygulardan yararlanmalarına neden olur. Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarının duygularını kontrol altına almasının, çocukların sosyal etkileşimlerinde uygun duygusal davranışı öğrenme ve içselleştirme fırsatlarını elinden aldığı da savunulmuştur. Aksine, olumsuz duyguların ifadesinin ebeveynler tarafından desteklenmesi ve çocukların duygusal sıkıntılarının çözümünde onlara yardımcı olunması, çocuğun bu tür zorluklarla daha başarılı bir şekilde başatması için stratejiler geliştirmesine yardımcı olmaktadır (McDowell & Parke, 2000).

Ebeveynlerin, çocuklarının olumsuz ve olumlu duyguları karşısında gösterdikleri belirli tepkiler, çocuğun duygudurum düzenleme becerilerini etkiler. Örneğin, ebeveynlerin

cezalandırıcı veya olumsuz tepkileri çocuğun duygusal uyarılmasını arttırabilir ve ona, olumsuz duyguyu anlamak ve uygun bir şekilde ifade etmek yerine o duygudan kaçınmayı öğretir (Eisenberg ve ark., 1998). Başka bir deyişle, çocuklar, duygularını bastıran veya duygularına olumsuz, ilgisiz tepkiler veren ebeveynlere sahiplerse, kaçınma stratejilerini kullanmayı öğrenirler (Eisenberg, Fabes, Carlo, & Karbon, 1992). Bunun tersine, ebeveynlerden çocuklarının duygularına karşılık gelen olumlu tepkiler veya çözümcül yaklaşımlar ise yapıcı başa çıkma becerilerinin oluşumu ile ilişkilidir. Bağlanma sınıflandırmaları ve okul öncesi çocukların duygusal ifadeleri üzerinde anne kontrolü arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışma, anne kontrolüne daha çok maruz kalan çocukların duygularını ifade etmede ve öfkeyi göstermekte, normal düzeyde control altında tutulan çocuklara oranla, daha yetersiz kaldıklarını ortaya koymuştur (Berlin & Cassidy, 2003). Çocukların duygularını ifade etmesinde ebeveynlerin tepkilerine ek olarak, ebeveynler çocuklarına duygudurum düzenleme stratejilerini öğretmeye de çalışabilirler. Morris, Silk, Steinberg, Aucion ve Keyes (2007), çocukların hayal kırıklığına neden olacak bir hediye ile ödüllendirildikleri bir durumda ebeveynlerin bilişsel olarak yeniden çerçeveleme sürecindeki yardımlarının etkilerini analiz etmişlerdir. Sonuç olarak, durumun artık hayal kırıklığı yaratacak bir durum olarak yorumlanmadığı ve ebeveynlerin ilgiyi ödülden uzaklaştırma girişimlerinin daha az üzüntü ve öfke ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

İlişkinin kalitesi ve aile üyelerine karşı gösterilen olumlu veya olumsuz duygunun miktarında yansıtılan duygusal iklim, çocukların duygudurum düzenleme becerilerinde kaçınılmaz etkilere sahiptir (Darling & Steinberg, 1993). Benzer şekilde, Halberstadt ve Eaton (2003), aile hayatının duygusal ikliminin, duygudurum düzenleme becerisinin erken yaşlarda oluşumunu etkilediğini ve böylelikle duygusal olarak olumlu ev ortamının çocuklarda, hostilete ve öfke içerenlere oranla, daha yapıcı duygusal düzenleme becerilerini ortaya çıkardığını öne sürmüşlerdir. Cummings ve Davies (1996), olumsuz veya zorlayıcı aile

ortamında büyüyen çocukların, kendini daha kabul görür ve ilgilenilmiş hissedene ve duygularını ifade etmekte daha özgür hissedene, daha olumlu, tahmin edilebilir ve tutarlı aile ortamlarındaki çocuklara kıyasla duygusal olarak daha tepkisel olduklarını söylemişlerdir. Bir başka deyişle, aile ortamının duygusal iklimi, tahmin edilebilir ve istikrarlı olduğu, ebeveynlerin beklentileri açık ve makul olduğu, ailede olumlu duygular ifade edildiği sürece çocuğun duygudurum düzenleme becerilerinin gelişimine katkıda bulunur. Eisenberg ve arkadaşları (1998), ebeveynler kabul edici ve destekleyici şekilde tepki verdiklerinde, çocukların daha yapıcı duygusal düzenleme becerileri geliştirdiklerini ortaya koymuşlardır.

Ergenlerin Duygudurum Düzenlemeleri Konusundaki Beyanlarda Ergenler ve Anneleri Arasındaki Farklılıklar

Çocuğun davranışsal ve duygusal problemlerini belirlemede çocuk ve onun ebeveynleri ve uygun diğer kişilerden bilgi toplama yaygın bir uygulamadır (Kendall & Flannery-Schroeder, 1998). Bu çok verili yaklaşım, çocuk hakkında farklı bakış açılarında ve değişik durumlarda tek bir bilgi kaynağından edinilemeyen bilgilere ulaşılmasını sağlar (Hughes & Gullone, 2010). Fakat çok verili bu yaklaşım bilgi kaynakları arasındaki farklılıklarla sonuçlanabilir. Bu nedenle bu farklılıkların anlamı ve bunların nasıl birleştirileceğinin araştırılması gerekir (Hughes & Gullone, 2010). Bunu yaparken, bilgi kaynakları arasındaki farklılığın mutlaka bir bozukluğa işaret etmediğini, karışık bir gerçeklikle ilgili öznel ve kısmi gerçeklikleri de yansıtabileceğini akılda tutmak önemlidir (Berg-Nielsen, Vika & Dahl, 2003).

Achenbach, McConaughy ve Howell (1987), çocuk ve ergenlerin davranışsal ve duygusal problemlerinin karşılıklı korelasyonunu içeren detaylı bir meta-analizini yapmışlar ve ebeveynler arasındaki anlaşmanın genellikle yüksek olmasına rağmen ($r = .59$), ebeveynler ve çocuklar arasındaki fikir birliğinin düşük olduğu ($r = .25$) sonucuna varmışlardır. Ayrıca, Eiser ve Morse (2001) çeşitli ölçüm boyutlarında çocuk ve ebeveyn arasındaki aynı fikirdeliği

tanımlayan çalışmaları taramışlar ve fiziksel vazifeleri tamamlama gibi gözlemlenebilir konularda daha fazla fikir birliği; duygusal ve sosyal işlevsellikle ilgili gözlemlenemeyen durumlarda da daha az fikir birliği bulmuşlardır.

Ebeveyn ve ocuk beyanları arasındaki farklılıklar, çocukların bilişsel ve ifadesel dil becerilerindeki kısıtlılıklar, ebeveynlerin çocukların semptomları ile ilgili farkındalığı ve ebeveynlerin kendi psikolojik durumları gibi çeşitli etkenlerle açıklanabilir (Berg-Nielsen ve ark., 2003; Grills & Ollendick, 2002). Çocukların gelişimsel statüleri, bu tür ölçümlere geçerli ve güvenilir şekilde yanıt verme becerilerinde kritik bir role sahiptir. Kendinin farkında olma ve kendi duygularını görüntüleyebilme becerisi karmaşık bilişsel becerilerin gelişimine bağlıdır (Zeman, Klimes-Dougan, Cassano & Adrian, 2007). Önceleri yapılmış araştırmalar, altı yaşından küçük çocukların kendilerini görüntüleme becerilerinin olmadığını (Ollendick & Hersen, 1993), bu nedenle ebeveynlerin, küçük çocukların davranışları ile ilgili ocuklarıninkinden daha geçerli ve objektif veriler sağladıklarını ortaya koymuştur (Morris ve ark., 2007). Ayrıca, ocukların, kendiliğinden veya aynı anda deneyimlenen çoklu duyguları tanıma becerileri orta çocukluk dönemine kadar tam anlamıyla gelişmez (Harter & Whitesell, 1989). Fakat orta çocukluk dönemindeki çocuklar ve ergenlerin, artan duygusal ve kodlama becerileri, genişleyen duygusal kelime hazinesi ve gelişen duygusal farkındalık becerileri göz önüne alındığında, kendi duygusal deneyimleri ile ilgili etkili ve güvenilir bilgiler vermeleri beklenir (Zeman ve ark., 2007). Ayrıca, başkalarının içsel duygusal durumlarını gözlemlemek mümkün olmadığından (Eiser & Morse, 2001) ocuklara duyguları ile nasıl başa çıktıkları konusundaki düşünce ve hislerini direk sormak, çocukların duygusal durumları ile ilgili daha doğru bilgiler verebilir (Bowie, 2010).

Önceki alışmalar ergenlerin ebeveynlerinden daha fazla davranışsal ve duygusal sıkıntı beyan ettiklerini (Sourander, Helstela & Helenius, 1999; Verhulst & Van der Ende, 1992) ve bu farklılığın kızlar için erkeklerden daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Bir

başka ifade ile, ebeveynlerden saklanabilen problemlerin ebeveynler tarafından tanınmadığı ve kızlar için erkeklere göre bu durumun daha fazla ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır (Sourander ve ark., 1999). Çocuklar büyüdükçe, ebeveynler çocuklarının nasıl hissettiği ve davrandığı konusunda daha az farkındalık sahibi olabilirler. Ayrıca, zihinsel durum ve stres seviyesi gibi durumsal faktörler de ebeveynin çocuğunun problemleri konusundaki algısını etkileyebilir (Berg-Nielsen ve ark., 2003).

Ergenlik döneminde farklı kaynaklardan bilgi almak ve bilgi kaynakları arasındaki farklılığın sebeplerini araştırmak önemlidir (Hughes & Gullone, 2010). Ergenler ebeveynlerine kıyasla daha fazla problem beyan ederler (Sourander ve ark., 1999; Verhulst & Van der Ende, 1992). Bu noktada, psikiyatrik değerlendirmeye ihtiyacı olan pek çok ergen gerekli desteği görmez çünkü problemleri yetişkinler tarafından fark edilmez (Sourander ve ark., 1999).

Duygudurum Düzenlemede Yaşanan Sorunlar ve Psikolojik Sorunlar

Duygudurum düzenleme acıları durdurmak anlamına gelmez. Duygudurum düzenleme kişinin işleyişini organize eden ve yaşam koşullarına uyumunu artıran çeşitli düzenlemeler içerir. Ayrıca, yalnızca durumların yoğunluk veya sıklığını azaltma anlamına da gelmez. Bir aktiviteyi gerçekleştirmek, diğerleri ile iletişim kurmak ve diğerlerini etkilemek için duyguları oluşturma ve sürdürme kapasitesine ihtiyaç duyulur. Böylece, iyi uyum sağlamış bireylerin duygularını düzenleme becerilerine sahip olmaları, ihtiyaç olduğunda duyguların yoğunluğunu hafifletmeleri, süresini kısaltmaları ve gerektiğinde duygusal durumların gücünü artırmaları beklenir. Başka bir deyişle, duygudurum düzenleme için sadece güçlü duyguların hafifletilmesi değil, kendiliğindenlik ve doğrudanlık da gereklidir. Tersine, bağlamsal durumlara göre duygusal deneyim ve ifadeyi düzenlemedeki zorluk ve duygusal uyarılmanın, düşüncelerin, davranışların ve etkileşimlerin düzen ve kalitesi üzerindeki etkilerini kontrol

etmedeki güçlük duygudurum düzenlemede zorluk yaşandığı anlamına gelir (Cole ve ark., 1994).

Cicchetti, Ganiban ve Barnett (1991), duygular ve onlarla bağlantılı davranışların düzenlenmesi becerisini edinmenin gelişimin temel taşı olduğunu öne sürmüşlerdir. Fakat bazı koşullar duygudurum düzenleme örüntülerinin tehlikeye girmesine veya işleyişinin bozulmasına neden olabilir ve bu tarz örüntüler psikopatoloji semptomlarını oluşturabilir veya destekleyebilir. Ruh sağlığı sorunlarının kavramsallaştırılması ve ayrıştırılmasındaki duygusal zorlukların prevalansı, DSM-III-R sınıflama sisteminde verilmiştir. Yani, duygulanımın uygunsuzluğu, kronik kaygı veya gerginlik, duygulardaki küntleşme veya duygulardan kaçınma, duygulanımın sınırlandırılması, duygusuzluk ve hiddet arasında beklenmedik dalgalanmalar, sevinç veya moral bozukluğu, bir duygunun baskınlığı ve diğer bir duygunun yokluğu ve sürekli olumsuz duyguların bulunması klinik bozukluklarla ilgili en temel duygusal özelliklerdir (Cole ve ark., 1994). Özellikle, madde bağımlılığı (Hayes, Wilson, Gifford, Follette & Strosahl, 1996), yaygın anksiyete bozukluğu (Mennin, Heimberg, Turk & Fresco, 2002), travma sonrası stres bozukluğu (Cloitre, 1998) ve borderline kişilik bozukluğu (Linehan, 1993)'nu kapsayan klinik bozukluklarda duygudurum düzenlemedeki eksikliklerin rolü olduğu hem bilimsel hem de teorik literatürle desteklenmiştir.

Psikopatoloji ve terapotik değişimin klinik modelleri hem içsel olarak hem de dışsal olarak, duygunun problemleri kısımlarına odaklanır. Uyum ve tedavi başarısının çoğunlukla farkındalığa ve duygusal durumları kontrol edebilmeye bağlı olduğu varsayılır (Safran & Greenberg, 1991). Yani, birçok terapi duygusal örüntüleri ve onların tarihsel kökenlerini anlamayı, duyguları tanımayı, öğrenmeyi, bunları uygun şekilde ifade etmeyi ve problemleri duygusal örüntüleri yaşantılayarak onları değiştirmeyi amaçlar. Örneğin, geleneksel psikanalitik görüş duygudurum düzenlemedeki bireysel farklılıkların kişiliği ve psikopatolojiyi şekillendirdiğini öne sürer. Kaygı, umutsuzluk ve hayalkırıklığı gibi erken

çocukluk dönemi duyguları kişi tarafından düzenlenir. Eğer düzenlemeye yönelik girişimler esnek değilse veya zamanla değişmiyorsa kişiliği kısıtlar ve semptomlar üretir (Cole ve ark., 1994). Ayrıca, bilişsel-davranışçı yaklaşım, davranış ve düşüncelerin duyguları düzenlemedeki rolü üzerinde durur. Öğrenilmiş davranışlar, tutumlar, inanç sistemleri ve yorumlama biçimleri adaptif olmayan duygusal semptomların gelişmesi ve kalıcı hale gelmesine neden olur. Tedavi, olumsuz duygusal durumların azaltılması üzerinde durur (Greenberg & Safran, 1987).

Duygudurum düzenlemenin klinik kavramsallaştırması çok önemli olmasına rağmen, duygudurum düzenlemede yaşanan sıkıntılar ile ilgili tanımlamalar daha nadir ve çeşitlidir. Dodge ve Garber (1991)'a göre duygudurum düzenlemede yaşanan sıkıntılar, bilginin işlenmesi ve olaylar arasındaki çatışma anlamına gelir. Daha geniş olarak, birey için bazı durumlarda uyumsuz olan duygusal, bilişsel veya davranışsal sonuçlar üreten duygudurum düzensizliği, duygusal gelişimin gelişimsel ödevlerini karşılamadaki başarısızlık olarak tanımlanmıştır (Dodge & Garber, 1991). Düzensizliğin birçok yönü olduğu öne sürülmüştür. Cole ve arkadaşları (1994), bu yönleri aşırı ve yetersiz düzenleme olarak iki form ile sınırlandırmaya çalışmışlardır. Hem aşırı hem de yetersiz duygudurumdüzensizliği problemlere yol açabilir (Malatesta & Wilson, 1988). Örneğin, suçluluk duygusunu düzenlemede yetersiz kalma depresyona yol açabilirken, suçluluk duygusunun aşırı düzenlenmesi de ileride paranoya veya sosyopati deneyimlerine sebep olabilir (Walden & Smith, 1997). Buna ek olarak, duygunun tamamına erişmenin duygudurum düzenlemenin bir özelliği olduğu öne sürülür çünkü duygular niteliksel olarak adaptiftir, bireyleri sosyal ve bireysel yaşamı destekleyen davranışlara hızlıca girişmeleri için hazırlar. Böylece, eğlence, öfke, üzüntü ve suçluluk, gurur gibi sosyal duygular, optimal düzeyde işlev görmek için gereklidir (Barret & Campos, 1987). Fakat, belirli bir durum için tipik ve uygun görülen bir duygunun erişilmez olması, bazı temel ve adaptif işlevlerin bloke olduğu sinyali verir.

Uygun bir durumdaki tipik duyguya erişmedeki başarısızlık duygudurum düzenlemede yaşanan güçlük olarak değerlendirilir (Cole ve ark., 1994). Ayrıca, belirli duygulara erişmedeki başarısızlık, düzensizliği tanımlamada kritik olabilir.

Çocuklar duygusal uyarılma ile başa çıkmayı destekleyici bir ebeveyn-çocuk ilişkisi içerisinde öğrenebilirler (Hardy, Power & Jaedicke, 1993). Fakat, kötü muamele gören çocuklar, duygusal olarak uyarım gücü yüksek durumlarla başa çıkmayı öğrenmelerine yardım edecek desteği almazlar (Cole ve ark., 1994). Yani, ebeveyn-çocuk ilişkisinde tipik olmayan deneyimlere maruz kalmak, çocuğun duygusal ifade ile başa çıkma amaçlarını, beklentilerini ve duygusal uyarılmayı yönetme stratejilerini değiştirerek çocuğun duygusal gelişimine olumsuz etkide bulunabilir (Shipman ve Zeman, 1999). Ebeveynlerin, ergenlerin yaşantılarında etkili olmaya devam ettiklerini ve ebeveynlerin duygusal sosyalleşme uygulamalarının ergenlerin psikolojik uyumları üzerinde zararlı etkileri olduğunu söylemek mümkündür. Ebeveynler, ergenlerin özerklik ve süpervizyon ihtiyaçlarını dengelemelidirler. Ayrıca, ebeveynlerle özerk ilişkiler kurmadaki zorluklar depresif semptomlara yol açarken, ebeveynlerle bağları korumadaki zorluklar bilinçaltındaki çatışmaların dışı vurumu ile bağlantılıdır (Allen, Hauser, Eickholt, Bell, & O'Connor, 1994). Bu nedenle, duygularını düzenlemede destek için ebeveynlerine aşırı bağımlı kalan ergenler içselleştirilmiş problemler yaşama riskini taşıyabilirler. Buna karşı, ebeveynlerinden duygusal destek almayı reddeden ergenler dışsal problemler yaşama riski taşıyabilirler. Duygudurum düzenleme, problem davranışlarda anahtar bir bileşendir, örneğin davranış problemlerinin süpervizyon eksikliğinden kaynaklı artışı duygudurum düzensizliği ile ilişkilidir (Frick & Morris, 2004). Buna ek olarak, ergenlik bilişsel olarak ergenlerin ebeveynlerinin duygu sosyalleşme davranışlarını derinde tanımlamaya yetecek kadar karmaşık oldukları bir süreçtir. Stocker, Richmond ve Rhoades (2007), ergenlik döneminde ebeveynlerin duygu sosyalleşmelerini tanımlamak amacıyla bir araştırma yapmışlar ve bunun ergenlerin içsel ve dışsal semptomları

ile ilişkisini incelemişlerdir. Ebeveynin duygusal ifadesi olarak tanımlanan duygu sosyalizasyonları ve duygusal koçluğun ergen örneklemindeki içsel ve dışsal semptomlarla farklı açılardan bağlantılı olduğu bulunmuştur.

Depresyon gibi içsel rahatsızlıklar, üzüntü gibi olumsuz duyguları düzenleme becerisindeki eksiklikleri veya olumlu duyguları kalıcı hale getirmedeki başarısızlıkları içerir (Cole ve ark., 1994). Yani, depresif çocuklar ve ergenler diğer çocuk ve ergenler tarafından olumsuz duygulanımı düzenlemek amacıyla kullanılan, problem çözme ve bilişsel yeniden yapılandırma gibi becerilerden yoksun olabilirler (Dodge & Garber, 1991). Diğer yandan, dışsal rahatsızlıklar davranışsal düzensizlikle kendini gösterir, özellikle öfkenin bu tür rahatsızlıkların bir özelliği olduğu öne sürülür (Bradley, 2000). Silk, Steinberg ve Morris, ergen örnekleminde, duygudurum düzenleme ve uyum arasındaki ilişkiyi incelemişler ve duygularını düzenlemede sorun yaşayan ergenlerin hem içsel hem dışsal problemlere daha yatkın olduklarını bulmuşlardır. Başka bir deyişle, duygusal yoğunluk ve sorumluluk ne kadar çoksa, depresfi semptomlar ve davranış problemleri de o kadar fazladır.

Çalışmanın Amacı ve Gerekçesi

Ebeveynlerin, çocuklarının duygudurum düzenleme becerilerini, kendi duygudurum düzenleme becerileri ile benzer bir şekilde değerlendirdikleri düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı öncelikle ebeveynlerin kendi duygudurum düzenleme becerilerini nasıl değerlendirdiklerini daha sonra ise çocuklarının duygudurum düzenleme becerilerini nasıl algıladıklarını araştırmaktır. Ebeveynlerin, çocuklarının duygusal yaşantılarını nasıl değerlendirdikleri, onların çocuklarına karşı sergiledikleri ebeveynlik stilleri ile de ilişkili olduğu düşünülmektedir. Buna göre, aşırı koruyucu olan ebeveynlerin çocuklarının duygudurum düzenleme becerilerini, ergenin kendi rapor ettiği kadar kötü (küçümseyici yaklaşım) olarak değerlendiği, aksine reddedici olan ebeveynlerin ise, çocuklarının duygudurum düzenleme becerilerini, ergenin rapor ettiği kadar iyi (abartıcı yaklaşım)

olarak deęerlendięi dūřunūlmektedir. Çalıřmanın ikinci kısmının amacı ise, “kūmseyici” ve “abartıcı” yaklařımların, ergenlerin psikolojik saęlıęına olumsuz etkisini arařtırmaktır. Buna gōre, çocuklarının duygu dūzenleme becerilerini kūmseyen (olduęundan daha kōtū deęerlendiren) ailelerin çocuklarına karřı ařırı koruyucu olacaęı ve ōzerklięini saęlayamayan ergenlerde depresyon gibi ie dōnūk psikolojik sorunların artacaęı, ōte yandan çocuklarının duygu dūzenleme becerilerini abartan (olduęundan daha iyi deęerlendiren) ailelerin, çocuklarının ihtiyacı olan desteęi vermekte yetersiz kalacaęı ve aidiyet kuramayan ergenlerde ōfke, saldırganlık gibi dıřa dōnūk psikolojik sorunların artacaęı dūřunūlmektedir.

Çalıřmanın bir bařka amacı da, cinsiyet, ergenin devam ettięi okul tūrū, anne babanın eęitim seviyesi ve gelir dūzeylerinin, ebeveyn stili, duygudurum dūzenleme konusunda yařanan zorluklar, temel kiřilk ōzellikleri ve psikolojik sıkıntılar ōzerindeki rolūnū arařtırmaktır.

Őzgūn Deęer

Proje konusunun mevcut literatūrdeki ōnemi açıkça ortaya konulmuş ve gerekli literatūr taramasıyla desteklenmiştir. Buna gōre, duygudurum dūzenleme becerileri ōzerine yapılan çalışmaların kısıtlılığı, yapılan çalışmaların ise erken çocukluk ve orta çocukluk dōnemini kapsadığı ve ergenlik dōnemine gerekli ōzenin gōsterilmedięi ifade edilmiştir. Oysaki ergenlik dōnemi, fiziksel ve hormonal değişiklikler, kimlik arayışları, duygusal yakınlaşma ihtiyacı gibi birçok farklı alanda çatışmanın yaşandığı hassas bir dōnemdir. Dolayısıyla duygudurum dūzenleme becerilerinin, ergenlerde ne şekilde olduğunun incelenmesi ve bu dōnemde yaşanacak olası sıkıntılar ile ilişkisinin ortaya konması ōnem arz etmektedir. Bunun yanında, daha ōnce de bahsedildiği gibi duygusal uyarılmaların dūzenlenmesi, erken dōnemlerde genel olarak ebeveynler tarafından sağlanır. Ebeveynler, duyguların yaşanması ve ifade edilmesi konusunda kendi kişisel inanç ve kūltūrel değerlerini çocuklarına aktararak, onların duygusal deneyimlerinin şekillenmesinde rol-model olurlar. Bu

nedenle, çocuğun kendi başına duygularını düzenleme konusunda başarılı olabilmesi için ebeveynlerinin ona gerekli koşulları sağlamış olmaları beklenmektedir. Literatüre bakıldığında, ergenlerin duygudurum düzenleme becerilerinin gelişiminde ebeveynlerin etkisini inceleyen çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, bu araştırma kapsamında oluşturulan hipotezler araştırma konusunu incelemek için detaylarıyla düşünülmüş ve alternatif açıklamalar göz önüne alınmıştır. Bununla birlikte, bu çalışma, ebeveynlerin, ergenin duygudurum düzenleme becerilerini nasıl algıladığını ve buna eşlik eden faktörlerin neler olduğunu da incelemektedir. Bunu yaparken hem annenin hem de ergenin değerlendirmelerini birlikte ele almakta ve bu sayede yöntem açısından değerlendirildiğinde tek kaynak yanlılığını ortadan kaldırmaktadır. Son olarak bu araştırma projesinin, hipotezler ve yöntem açısından değerlendirildiğinde, uluslararası hakemli dergilerde yayımlanabilme veya konferanslarda sunulabilme potansiyeli kuvvetli görülmektedir

YÖNTEM

Örneklem

Araştırmanın verileri, Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan izin doğrultusunda, toplam 8 okulda üçer adet 9. sınıf ziyaret edilerek toplanmıştır. Araştırmaya lise 1. sınıfa devam eden toplam 595 ergen ($yaşort = 15.19$, $S = 0.49$) ve 365 anne ($yaşort = 41.86$, $S = 5.02$) katılmıştır. Ergenlerin 300'ü kız (% 50.4) ve 295'i erkek (% 49.6) öğrenciden oluşmaktadır. Veri toplamak için iletişim kurulan dört Anadolu Lisesi'nden toplam 249 (% 41.8) ve dört düz liseden toplam 346 (% 58.2) ergene ulaşılmıştır. Örneklemeye ilişkin ayrıntılı tanımlayıcı bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Örnekleme Ait Genel Tanımlayıcı Bilgiler

	Ortalama/ Frekans		Standart Sapma / Yüzde	
<u>Cinsiyet</u>				
Kız	300		50.4 %	
Erkek	295		49.6 %	
Yaş (Yıl)	15.19		0.49	
	<u>Ergen</u>	<u>Anne</u>	<u>Ergen</u>	<u>Anne</u>
<u>Anadolu Lisesi</u>	249	169	41.8 %	46.3 %
Hacı Ömer Tarhan A. L.	85	49	14.4 %	13.4 %
Mehmet Emin Resulzade A. L.	46	29	7.7 %	7.9 %
Aydınlıkevler A. L.	86	62	14.3 %	17.0 %
Reha Alemdaroğlu A. L.	32	29	5.4 %	7.9 %
<u>Düz Lise</u>	346	196	58.2 %	53.7 %
Ömer Seyfettin L.	88	38	14.8 %	10.4 %
Fatih Sultan Mehmet L.	91	62	15.3 %	17.0 %
Kalaba L.	96	53	16.1 %	14.5 %
Pursaklar L.	71	43	11.9 %	11.8 %
Anne	365		61.34 %	
Anne Yaş	41.86		5.02	
<u>Annenin Eğitim Düzeyi</u>				
Okur-yazar	6		1 %	
İlk Okul	180		30.8 %	
Orta Okul	85		14.5 %	
Lise	154		26.3 %	
Yüksek Okul	34		5.8 %	
Üniversite	118		20.2 %	
Lisansüstü	8		1.4 %	
<u>Babanın Eğitim Düzeyi</u>				
Okur-yazar	2		0.3 %	
İlk Okul	108		18.3 %	
Orta Okul	85		14.4 %	
Lise	164		27.8 %	
Yüksek Okul	46		7.8 %	
Üniversite	154		26.1 %	
Lisansüstü	30		5.1 %	
<u>Aylık Gelir</u>				
500 TL altı	17		3 %	
500 TL- 1500 TL	210		37.5 %	
1500 TL-3000 TL	222		39.6 %	
300 TL üstü	111		19.8 %	

İşlem

Araştırmaya başlamadan önce örneklem için belirlenen okulların listesi ve araştırma ile ilgili bütün bilgiler (proje önerisi ve ölçekler) Milli Eğitim Bakanlığı'na gönderilerek gerekli yasal izinler ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan Etik kurul onayı alınmıştır. Okul yöneticileri ve öğretmenlerle toplantılar düzenlenerek araştırma amacı anlatılmış ve veri toplaması için planlamalar yapılmıştır. Veri toplama süreci, ilgili okullarda çalışan psikolojik rehberlik ve danışma uzmanı öğretmenlerle yakın işbirliği içerisinde yürütülmüştür. Veriler öğrencilerin devam ettiği sınıflarda proje asistanı ve bir anketör tarafından sınıf öğretmeni nezaretinde toplanmıştır. Anket uygulaması bir ders saati içerisinde tamamlanmıştır. Daha önce belirlenen gün ve ders saatlerinde annesi tarafından çalışmaya katılmasına izin verilen öğrencilerden veri toplanmıştır (veli izin formu için bkn. Ek-1). Ergenlerden veri toplandıktan sonra (ergen bataryası için bkn. Ek-2) , annelerinin dolduracağı anketler (anne bataryası için bkn. Ek-3) kapalı zarflarda ergenlere verilerek geri getirmeleri gereken tarihler belirtilmiştir. Anneleri tarafından doldurularak kapalı zarf içinde ergenler vasıtasıyla geri gönderilen anketler sınıf öğretmenleri tarafından biriktirilmiş ve proje asistanı tarafından okullara gidilerek teslim alınmıştır.

Ölçme Araçları

Ergenler ve anneleri için iki farklı anket bataryası oluşturulmuştur. Ergenler için oluşturulan anket bataryasında Demografik Bilgi Formu, Duygudurum Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, annelerini değerlendirmek üzere Ebeveyn Yetiştirme Davranışları Ölçeği, Güçler ve Güçlükler Ölçeği, Çocuklar için Depresyon Ölçeği, Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Pozitif ve Negatif Duygudurum Ölçeği yer almaktadır. Anneler için oluşturulan anket bataryasında ise Demografik Bilgi Formu, kendileri ve çocukları için dolduracakları Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, kendilerini değerlendirmek üzere Ebeveyn Yetiştirme

Davranışları Ölçeği, Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri yer almaktadır.

Demografik Bilgi Formu

Araştırmaya katılan katılımcıların demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, gelir düzeyi), çalışma durumlarını, daha önce tedavi gerektiren ruhsal rahatsızlıklarının olup olmadığını (varsa tedavi türü ve devam eden tedavi) belirlemek amacıyla Demografik Bilgi Formu hazırlanmıştır.

Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği (Difficulties in Emotion Regulation-DERS):

Gratz ve Roemer (2004) tarafından duygu düzenlemedeki güçlükleri ölçmek için geliştirilen 36 maddeli bir ölçektir. Her madde 5'li ölçekte değerlendirilmektedir (1 = hiç bir zaman, 5= her zaman). Farkındalık, Netlik, Kabul, Dürtü Kontrolü, Amaca Yönelik Davranabilme ve Stratejik olmak üzere altı alt-ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı toplam ölçek için .93 olarak bulunmuş, alt ölçekler için ise .80 ile .89 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği ise toplam ölçek için .88 ($p < .01$, $N = 21$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe psikometrik değerlendirmeleri Rugancı ve Gençöz (2009) tarafından yapılmış ve orijinalindeki 6 faktörlü yapı desteklenmiştir. Ölçeğin altı alt boyutu için Cronbach Alfa değerleri .75 ile .90 arasında değişiklik göstermiştir. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği ise toplam ölçek için .83 ($p < .01$, $N = 59$) olarak bulunmuş, alt ölçekler için ise .60 ile .85 arasında değiştiği görülmüştür. Her alt boyutun kendi içinde değerlendirilmesinin yanı sıra alt boyutlar birlikte ele alınarak "Toplam Zorluk" elde edilmektedir.

Araştırmada, kendi duygudurum düzenlemede yaşadıkları güçlükleri değerlendirmeleri için, DERS ölçeği hem ergenlere hem de annelere uygulanmıştır. Bunun yanında, çocuklarının duygudurum düzenlemede yaşadıkları güçlükleri nasıl algıladıklarını ölçmek için, aynı ölçek kullanılarak annelerden çocuklarını değerlendirmeleri istenmiştir. Bunu

yaparken ölçekteki ifade biçiminde değişiklikler yapılmıştır. Örneğin orjinal ölçekte “ne hissettiğim konusunda netimdir” ifadesi “çocuğum ne hissettiği konusunda nettir” olarak değiştirilmiştir.

Bu proje kapsamında ergen ve annelerinin kendileri için doldurduğu toplam DERS puanı ve annelerin çocukları için doldurdıkları toplam DERS puanı hesaplanmıştır. Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ergenler için .92, anneler için .93 ve annelerin çocukları için doldurduğu ölçek için ise .93 olarak hesaplanmıştır.

Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme (My Memories of Upbringing-Adolescents-EMBU):

Ebeveynlerin çocuklarına gösterdikleri sıcaklık/samimiyet, reddetme ve aşırı koruma davranışlarını ölçmek için Arridell ve arkadaşları (1999) tarafından geliştirilmiş 29 maddeli bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe güvenilirlik çalışması Sümer, N., Selçuk, E., & Günaydın, G. (2007) tarafından yapılmıştır. Buna göre, cronbach güvenilirlik katsayıları sıcaklık/samimiyet davranışları için .89, reddetme davranışları için .87, ve aşırı koruyuculuk için .82 olarak belirtilmiştir. Aynı zamanda ölçeğin geçerliği de kavramsal olarak benzerlik gösteren ölçeklerle desteklenmiştir.

Bu proje kapsamında bu ölçek verilerek ergenlerden annelerini değerlendirmeleri, annelerden ise kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Ergen raporuna göre Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı sıcaklık/samimiyet için .85, reddetme için .78 ve aşırı koruyuculuk için .74 olarak bulunmuştur. Anne raporuna göre ise, Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı sıcaklık/samimiyet için .79, reddetme için .75 ve aşırı koruyuculuk için .81 olarak bulunmuştur.

Güçler ve Güçlükler Ölçeği (Strengths and Difficulties Questionnaires-SDQ):

Goodman (1997) tarafından geliştirilen SDQ'nun 40'ın üzerinde farklı dilde çevirisi bulunmaktadır. Ölçek, Güvenir, Özbek, Baykara, Arkar, Sentürk ve İncekaş (2008) tarafından

Türkçe'ye uyarlanmıştır. Bu ölçeğin, 4-16 yaşlar için anne-baba ve okul formu ile 11-16 yaş aralığındaki ergenlerin kendilerinin doldurabileceği formları bulunmaktadır. Yirmi beş maddeden oluşan SDQ, 5 alt boyut içermektedir. Bu alt boyutlar şöyledir: “davranış sorunları” (örn., “*Sıkça öfke nöbetleri olur ya da aşırı sinirlidir.*”), “dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik” (örn., *Huzursuz, aşırı hareketli, uzun süre kıpırdamadan duramaz.*), “duygusal sorunlar” (örn., “*Birçok kaygısı vardır. Sıkça endiseli görünür.*”), “akran sorunları” (örn., “*Daha çok tek basınadır, yalnız oynama eğilimindedir.*”) ve “olumlu sosyal davranışlardır” (örn., “*Diğer insanların duygularını önemser*”). Her alt boyutun kendi içinde değerlendirilmesinin yanı sıra ilk dört boyut birlikte ele alınarak “Toplam Güçlük Puanı” elde edilmektedir.

Bu proje kapsamında SDQ sadece ergenlere uygulanmış ve ölçeğin faktör yapısı varimax döndürme yöntemi kullanılarak hesaplanmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda dört alt boyuttan oluşan yapının uygun olduğu bulunmuştur. Yedi maddeden oluşan ilk faktör *duygusal sorunlar* olarak adlandırılmış (örn., “*Çok endişelenirim.*”) ve toplam varyansın % 13.40'ını açıklamıştır. *Olumlu sosyal davranış* olarak adlandırılan ikinci faktör 7 maddeden oluşmaktadır (örn., “*İnsanlara karşı iyi davranmaya çalışırım. Onların duygularını önemserim.*”) ve toplam varyansın %11.33'ünü açıklamıştır. *Davranış sorunları* olarak adlandırılan üçüncü faktör 5 maddeden oluşmaktadır (örn., “*Diğer çocuklar ya da gençler bana takarlar ya da benimle alay ederler.*”) ve toplam varyansın % 7.85'ini açıklamaktadır. Dördüncü faktör ise 5 maddeden oluşmaktadır. *Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik* olarak adlandırılan (örn., “*Dikkatim kolayca dağılır. Yoğunlaşmakta güçlük çekerim.*”) bu faktör toplam varyansın % 7.15'ini açıklamıştır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları her bir faktör için sırasıyla .75, .61, .51 ve .47 olarak bulunmuştur. İç tutarlılık katsayıları düşük olduğu için bu ölçek analizlerde kullanılmamıştır.

Pozitif ve Negatif Duygudurum Ölçeği (Positive and Negative Affect Schedule-PANAS):

PANAS, Watson, Clark, ve Tellegen (1988) tarafından geliştirilen, Pozitif Duygu (PA) ve Negatif Duygu (NA) olarak isimlendirilen, her biri 5'li Likert-tip ölçek üzerinde değerlendirilen 10'ar maddeden oluşan iki ölçekten meydana gelmektedir. PA, kişinin ne ölçüde hevesli, aktif ve uyanık olduğunu değerlendirirken, NA, kızgınlık, bezginlik, suçluluk ve korku gibi öznel sıkıntı durumlarını ölçmektedir. PANAS'ın Türkçe adaptasyon çalışması, yeterli geçerlik ve güvenilirlik bulgularıyla, Gençöz (2000) tarafından gerçekleştirilmiştir. Gençöz'ün çalışmasında Türkçe ölçeğin orijinali ile tutarlı olarak 2 boyuttan oluştuğu bulunmuş, ayrıca iç tutarlığı pozitif ve negatif duygu için sırasıyla .83 ve .86; test-tekrar test tutarlığı ise yine aynı sıraya göre .40 ve .54 olarak rapor edilmiştir. Ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliği Beck Depresyon Ölçeği ve Beck Anksiyete Ölçeği ile çalışılmıştır. Buna göre, Pozitif Duygu ölçeği bu ölçekler için sırasıyla -.48 ve -.22'lik korelasyonlar verirken, negatif duygu ölçeğinin bu ölçeklerle korelasyonu yine aynı sıraya göre .51 ve .47 olarak bulunmuştur.

Proje kapsamında bu ölçek verilerek ergenlerden kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Ergenlere uygulanan bu ölçeğin cronbach alfa iç tutarlık katsayısı PA için .81 ve NA için .83 olarak bulunmuştur.

Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği (TKÖÖ):

Gençöz ve Öncül (değerlendirme aşamasında) tarafından temel kişilik özelliklerini ölçmek için kendi kültürümüzde geliştirilen 45 maddelik bir ölçektir. 5 temel kişilik faktörünün (dışa dönüklük [extraversion], sorumluluk [conscientiousness], geçimlilik/uyumluluk [agreeableness], duygusal tutarsızlık [neuroticism] ve gelişime açıklık/akıl [openness to experience]) yanı sıra, literatürde son yıllarda yapılan çalışmalarca da desteklenen, "kişinin kendine olumsuz özellikler atfetmesi" olarak özetlenebilecek 6. faktör (olumsuz değerlik [negative valence]) bir diğer faktör olarak ortaya çıkmıştır. Altı

faktör için iç-tutarlık katsayıları oldukça kuvvetlidir, bu değerler .89 ile .71 arasında değişmektedir. Bu 6 faktörün kendi içindeki madde-toplam test korelasyon katsayıları ise .32 ile .77 arasında değişmektedir. Aynı zamanda ölçeğin eş zamanlı geçerliği de kavramsal olarak benzerlik gösteren ölçeklerle desteklenmiştir.

Proje kapsamında bu ölçek kendilerini değerlendirmeleri için hem ergenlere hem de annelerine verilmiştir. Ergenler için ölçeğin alt faktörlerinin cronbach alfa iç tutarlık katsayıları, dışa dönüklük için .76, sorumluluk için .80, geçimlilik/uyumluluk için .82, duygusal tutarsızlık için .81, gelişime açıklık/akıl için .76 ve olumsuz değerlik için .60 olarak bulunmuştur. Anneler için ise alt faktörlerinin cronbach alfa iç tutarlık katsayıları, dışa dönüklük için .82, sorumluluk için .77, geçimlilik/uyumluluk için .82, duygusal tutarsızlık için .81, gelişime açıklık/akıl için .68 ve olumsuz değerlik için .56 olarak bulunmuştur.

Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory-BSI):

Derogatis (1992) tarafından normal popülasyonun psikolojik belirtilerini ölçmek için geliştirilen 53 maddeli bir ölçektir. Somatizasyon, takıntılar, kişilerarası duyarlılık, depresyon, kaygı, düşmanlık, fobiler, paranoya, psikotik bozukluk olmak üzere dokuz alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe adaptasyon çalışması, yeterli geçerlik ve güvenilirlik bulgularıyla, Şahin ve Durak (1994) tarafından gerçekleştirilmiştir. Şahin ve Durak'ın çalışmalarında ölçeğin iç tutarlılığının .95 olduğu, alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayılarının ise .55 ile .86 arasında değiştiği rapor edilmiştir. Aynı zamanda ölçeğin eş zamanlı geçerliliği de kavramsal olarak benzerlik gösteren ölçeklerle desteklenmiştir.

Bu proje kapsamında annelere BSI ölçeği verilmiştir. Ölçeğin cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .97 olarak bulunmuştur.

Çocukluklar için Depresyon Envanteri (Childhood Depression Inventory-CDI):

Kovacs (1981) tarafından çocuk ve ergenlerde depresif belirtileri ölçmek için geliştirilmiş 27 maddelik bir ölçektir. Ölçek son iki hafta içindeki bilişsel, motivasyonel,

duygusal ve somatik semptomları ölçmek için geliştirilmiştir. Her madde 0-2 puan arası değişen 3 ifadeden oluşmaktadır. Yüksek puan depresyon seviyesi ile doğru orantılıdır. Ölçeğin Türkçe standardizasyonu Öy (1991) tarafından yapılmıştır. Güvenirlik çalışmasına yaşları 6 ile 17 arasında değişen toplam 380 kişi katılmıştır ve test-tekrar test güvenirligi .80 olarak bulunmuştur.

Bu proje kapsamında ergenlere CDI ölçeği verilmiştir. Ölçeğin cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .84 olarak bulunmuştur.

Bulgular

Betimleyici Analizler

Bu bölümde ergenler ve annelerinden toplanan verilerin genel örüntüsüne ilişkin istatistiksel bilgiler sunulmaktadır. Öncelikle çalışmada yer alan bütün değişkenlerin ortalama, standart sapma ve ölçüm aralığı ile ilgili değerleri verilmektedir. Ergen değişkenlerine ait değerler Tablo 2 de, anne değişkenlerine ait değerler ise Tablo 3 de verilmektedir. Daha sonraki bölümde ise ilgili değişken ortalamaları dikkate alınarak, çocuğun cinsiyeti, gittiği okul türü, anne-baba eğitimi ve ailenin gelir düzeyi temelinde yapılan karşılaştırmalı analizlere yer verilmektedir.

Tablo 2. Ergen Değişkenleri için Betimleyici Analizler

	N	Ort.	S	Min.	Mak.
EMBU					
Sıcaklık	585	42.57	8.46	12	54
Reddetme	532	18,21	7.57	8	43
Aşırı-koruma	582	26.38	7.39	7	42
DERS	587	81.28	20.05	38	154
TKÖÖ					
Dışadönüklük	582	30.65	5.40	14	40
Sorumluluk	585	30.25	5.88	8	40
Geçimlilik	583	35.18	4.27	14	40
Duygusal Tutarlılık	585	22.88	7.20	9	44
Gelişime Açıklık	585	23.66	4.17	6	30
Olumsuz Değer	585	10.30	3.34	6	25
CDI	586	12.10	6.92	0	34
PANAS					
Positif Duygu	585	36.65	6.89	14	50
Negatif Duygu	585	20.15	7.07	10	48

Not. EMBU = Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme, DERS = Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, TKÖÖ = Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, CDI=Çocuklar için Depresyon Envanteri, SDQ = Güçler ve Güçlükler Ölçeği, PANAS = Positif and Negatif Duygu Ölçeği

Table 3. Anne Değişkenleri için Betimleyici Analizler

	N	Ort.	S	Min.	Mak.
EMBU					
Sıcaklık	358	42.19	5.61	13	48
Reddetme	360	15.40	6.20	8	47
Aşırı-koruma	360	26.60	7.95	8	42
DERS-anne	361	70.03	18.26	35	132
DERS-anne çocuk için	358	71.61	19.31	35	139
BPTQ					
Dışadönüklük	351	31.82	6.26	14	40
Sorumluluk	350	34.65	4.38	19	40
Geçimlilik	350	36.58	3.53	23	40
Duygusal Tutarlılık	351	20.94	7.08	9	44
Gelişime Açıklık	351	23.27	3.87	11	30
Olumsuz Değer	350	9.04	2.71	6	19
BSI	342	38.16	34.45	0	181

Not. EMBU = Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme, DERS = Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, TKÖÖ = Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, BSI=Kısa Semptom Envanteri.

Değişken Ortalamalarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Bu bölümde projede yer alan değişkenlerden hesaplanan ortalama puanların ergenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı verilmektedir. İlk olarak ergen beyanına dayanan veriler, daha sonra da anneden alınan değişkenler temelinde betimleyici istatistikler sunulmaktadır. Bu bölümde sadece istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunan değişkenler özetlenmektedir. Ortalama değerler ve anlamlılık düzeyine ilişkin bilgiler toplu halde Tablo 4 ve Tablo 5’de sunulmaktadır.

Cinsiyet temelinde değişken ortalamaları karşılaştırıldığında (bkz. Tablo 4), erkek öğrencilerin ($Ort = 19.28$) kız öğrencilere ($Ort = 17.23$) oranla annelerinden daha fazla red algıladıkları bulunmuştur. Temel kişilik özelliklerinde cinsiyete göre gözlenen farklar ele alındığında ise, erkek öğrencilerin ($Ort = 11.32$) kız öğrencilere ($Ort = 9.29$) oranla olumsuz değer algılarının ve aynı zamanda gelişime açıklıklarının ($Ort_{erkek} = 24.29 > Ort_{kız} = 23.03$), daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna karşı kız öğrencilerin ($Ort = 35.96$) geçimlilik puanı erkek öğrencilerinkinden ($Ort = 34.38$) daha yüksektir. Son olarak pozitif duygu durumunun erkek öğrencilerde ($Ort = 37.46$) kız öğrencilere ($Ort = 35.85$) oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Anne beyanına bakıldığında (bkz. Tablo 5), erkek öğrencilerin annelerinin ($Ort = 42.78$) kız öğrencilerin annelerine ($Ort = 34.72$) kıyasla daha fazla psikolojik yakınmaları olduğu bulunmuştur. Temel kişilik özelliklerinde cinsiyete göre gözlenen farklar incelendiğinde ise kız öğrencilerin annelerinin erkek öğrencilerin annelerine göre dışa dönüklük ($Ort_{kız} = 32.50 > Ort_{erkek} = 30.86$), sorumluluk ($Ort_{kız} = 35.20 > Ort_{erkek} = 33.89$) ve geçimlilik ($Ort_{kız} = 37.06 > Ort_{erkek} = 35.93$) alt ölçeklerinden daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur.

Tablo 4. Çocuk Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Cinsiyete Göre Farklılıklar

	Kız Ort.	S	Erkek Ort.	S	t	p
EMBU						
Sıcaklık	43.25	8.40	41.89	8.48	1.94	.053
Reddetme	17.23	7.09	19.28	7.94	-3.14	.002
Aşırı-koruma	26.50	7.72	26.26	7.05	0.39	.695
DERS_ergen	82.27	21.35	80.29	18.63	1.20	.232
TKÖÖ						
Dışadönüklük	30.63	5.57	30.67	5.22	-0.09	.926
Sorumluluk	30.56	5.86	29.95	5.90	1.26	.209
Geçimlilik	35.96	3.70	34.38	4.66	4.54	.000
Duygusal Tutarsızlık	23.45	7.27	22.29	7.09	1.95	.052
Gelişime Açıklık	23.03	4.25	24.29	3.98	-3.69	.000
Olumsuz Değer	9.29	2.66	11.32	3.63	-7.75	.000
CDI	12.11	6.96	12.09	6.89	0.03	.977
PANAS						
Pozitif Duygu	35.85	7.24	37.46	6.43	-2.85	.005
Negatif Duygu	20.24	7.14	20.04	7.01	0.33	.740

Not. EMBU = Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme, DERS = Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, TKÖÖ = Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, CDI=Çocuklar için Depresyon Envanteri, SDQ = Güçler ve Güçlükler Ölçeği, PANAS = Pozitif and Negatif Duygu Ölçeği

Tablo 5. Anne Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Cinsiyete Göre Farklılıklar

	Kız Ort.	S	Erkek Ort.	S	t	p
EMBU						
Sıcaklık	42.26	5.60	41.96	5.64	0.68	.497
Reddetme	14.93	6.19	16.03	6.19	-1.67	.096
Aşırı-koruma	26.35	8.22	26.95	7.59	-0.71	.480
DERS-anne	69.26	17.64	71.04	19.04	-0.92	.360
DERS-anne çocuk için	70.60	19.34	72.97	19.24	-1.15	.251
BPTQ						
Dışadönüklük	32.50	5.82	30.86	6.74	2.44	.015
Sorumluluk	35.20	4.05	33.89	4.71	2.80	.005
Geçimlilik	37.06	3.21	35.93	3.85	2.97	.003
Duygusal Tutarsızlık	20.54	7.06	21.50	7.10	-1.26	.208
Gelişime Açıklık	23.54	3.78	22.90	3.98	1.53	.127
Olumsuz Değer	9.00	2.64	9.09	2.81	-0.28	.779
BSI	34.72	29.92	42.78	39.38	-2.15	.032

Not. EMBU = Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme, DERS = Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, TKÖÖ = Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, BSI=Kısa Semptom Envanteri.

Proje Değişkenlerinin Ortalama Puanlarının Okul Türüne Göre Dağılımı

Bu bölümde projede yer alan değişkenlerden hesaplanan ortalama puanların ergenlerin devam ettiği okul türüne göre dağılımı verilmektedir. İlk olarak ergen beyanına dayanan veriler, daha sonra da anneden alınan verilerden oluşturulan değişkenler temelinde betimleyici istatistikler sunulmaktadır. Bu bölümde sadece istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunan değişkenler özetlenmektedir. Ortalama değerler ve anlamlılık düzeyine ilişkin bilgiler toplu halde Tablo 6 ve Tablo 7’de sunulmaktadır.

Ergenlerin devam ettiği okul türüne göre değişken ortalamaları karşılaştırıldığında (bkz. Tablo 6), Anadolu Lisesi’ne giden öğrencilerin ($Ort = 43.78$) düz liseye giden öğrencilere ($Ort = 41.69$) kıyasla annelerinden daha fazla ilgi ve sıcaklık algıladıkları bulunmuştur. Buna karşı düz liseye gidenlerin annelerinden algıladıkları red ($Ort_{düz lise} = 20.08 > Ort_{Anadolu Lisesi} = 15.73$) ve aşırı koruma ($Ort_{düz lise} = 27.80 > Ort_{Anadolu Lisesi} = 24.48$) Anadolu Lisesi’ne gidenlere kıyasla daha yüksektir. İkinci olarak düz liseye gidenlerin ($Ort = 84.68$) Anadolu Lisesi’ne ($Ort = 76.66$) gidenlere oranla duygu düzenlemede daha çok güçlük yaşadıkları bulunmuştur. Temel kişilik özelliklerinde okul türüne göre gözlenen farklar ele alındığında ise, düz liseye gidenlerin Anadolu Lisesi’ne gidenlere oranla olumsuz değer algılarının ($Ort_{düz lise} = 10.88 > Ort_{Anadolu Lisesi} = 9.49$), duygusal tutarsızlıklarının ($Ort_{düz lise} = 24.18 > Ort_{Anadolu Lisesi} = 21.09$) ve aynı zamanda sorumluluk puanlarının ($Ort_{düz lise} = 30.75 > Ort_{Anadolu Lisesi} = 29.57$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna karşı Anadolu Lisesi’ne gidenlerin ($Ort = 31.92$) dışadönüklük puanı düz liseye gidenlerden ($Ort = 29.71$) daha yüksektir. Son olarak psikolojik sorunlar ele alındığında negatif duygu durumu ($Ort_{düz lise} = 21.14 > Ort_{Anadolu Lisesi} = 18.75$) ve depresyon ($Ort_{düz lise} = 13.39 > Ort_{Anadolu Lisesi} = 10.29$) puanlarının düz liseye gidenlerde Anadolu Lisesi’ne gidenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Anne beyanına bakıldığında (bkz. Tablo 7), düz liseye giden ergenlerin annelerinin Anadolu Lisesi'ne gidenlerin annelerine göre çocuklarını daha fazla reddettikleri ($Ort_{düz\ lise} = 17.03 > Ort_{Anadolu\ Lisesi} = 13.56$) ve çocuklarına karşı aşırı koruyucu ($Ort_{düz\ lise} = 28.57 > Ort_{Anadolu\ Lisesi} = 24.37$) davrandıkları bulunmuştur. Buna karşı Anadolu Lisesi'ne giden ergenlerin annelerinin ($Ort = 43.52$) düz liseye giden ergenlerin annelerine ($Ort = 41.00$) oranla çocuklarına karşı daha çok ilgi ve sıcaklık gösterdikleri bulunmuştur. İkinci olarak düz liseye giden ergenlerin annelerinin Anadolu lisesi'ne giden ergenlerin annelerine oranla duygu düzenlemede daha çok güçlük yaşadıkları ($Ort_{düz\ lise} = 72.16 > Ort_{Anadolu\ Lisesi} = 67.58$) ve çocuklarının duygu düzenlemelerinde daha fazla güçlük ($Ort_{düz\ lise} = 75.88 > Ort_{Anadolu\ Lisesi} = 66.68$) algıladıkları bulunmuştur. Annelerin temel kişilik özelliklerinde okul türüne göre gözlenen farklar ele alındığında ise düz liseye giden ergenlerin annelerinin Anadolu Lisesi'ne giden ergenlerin annelerine göre duygusal tutarsızlık ($Ort_{düz\ lise} = 21.70 > Ort_{Anadolu\ Lisesi} = 20.10$) ve olumsuz değer ($Ort_{düz\ lise} = 9.85 > Ort_{Anadolu\ Lisesi} = 8.13$) alt ölçeklerinden daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Son olarak düz liseye giden ergenlerin annelerinin ($Ort = 45.26$) Anadolu Lisesi'ne gidenlerin annelerine ($Ort = 30.37$) göre daha fazla psikolojik yakınmaları olduğu bulunmuştur

Table 6. Çocuk Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Okul Türüne Göre Farklılıklar

	Düz		Ana.		t	P
	Lise Ort	S	Lisesi Ort.	S		
EMBU						
Sıcaklık	41.69	8.98	43.78	7.54	-2.97	.01
Reddetme	20.08	7.97	15.73	6.21	6.84	.001
Aşırı-koruma	27.80	6.99	24.48	7.50	5.47	.001
DERS_ergen	84.68	18.73	76.66	20.88	4.88	.001
TKÖÖ						
Dışadönüklük	29.71	5.35	31.92	5.20	-4.99	.001
Sorumluluk	30.75	5.17	29.57	6.69	2.40	.05
Geçimlilik	35.28	4.23	35.04	4.33	0.66	.51
Duygusal Tutarsızlık	24.18	7.16	21.09	6.88	5.23	.001
Gelişime Açıklık	23.76	4.09	23.52	4.27	0.68	.50
Olumsuz Değer	10.88	3.40	9.49	3.07	5.10	.001
CDI	13.39	6.90	10.29	6.54	5.48	.001
PANAS						
Pozitif Duygu	37.09	6.84	36.02	6.92	1.86	.06
Negatif Duygu	21.14	6.99	18.75	6.96	4.09	.001

Not. EMBU = Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme, DERS = Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, TKÖÖ = Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, CDI=Çocuklar için Depresyon Envanteri, SDQ = Güçler ve Güçlükler Ölçeği, PANAS = Pozitif and Negatif Duygu Ölçeği

Table 7. Anne Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Okul Türüne Göre Farklılıklar

	Düz		Anadolu		t	P
	Lise Ort	S	Lisesi Ort.	S		
EMBU						
Sıcaklık	41.00	6.60	43.52	3.84	-4.34	.001
Reddetme	17.03	7.07	13.56	4.39	5.51	.001
Aşırı-koruma	28.57	7.42	24.37	7.97	5.17	.001
DERS-anne	72.16	18.56	67.58	17.63	2.40	.05
DERS-anne çocuk için	75.88	19.99	66.68	17.27	4.62	.001
BPTQ						
Dışadönüklük	31.71	6.14	31.93	6.41	-0.33	.789
Sorumluluk	34.73	4.34	34.57	4.44	0.34	.733
Geçimlilik	36.77	3.62	36.38	3.43	1.03	.304
Duygusal Tutarsızlık	21.70	7.70	20.10	6.24	2.12	.05
Gelişime Açıklık	23.66	3.87	22.85	3.85	1.95	.06
Olumsuz Değer	9.85	2.87	8.13	2.20	6.22	.001
BSI	45.26	38.59	30.37	27.31	4.08	.001

Not. EMBU = Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme, DERS = Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, TKÖÖ = Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, BSI=Kısa Semptom Envanteri.

Proje Değişkenlerinin Ortalama Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

Bu bölümde projede yer alan değişkenlerin, sırasıyla ergen ve anne bildirimlerinde üç farklı anne eğitim düzeyine (ortaokul ve altı, lise ve yüksekokul, üniversite ve üstü) göre gösterdiği farklılıklar incelenmiştir. Anne eğitim düzeyi değişkeni, ortaokul ve altı düzeydeki grup için alt eğitim düzeyi, lise ve yüksekokul için orta eğitim düzeyi ve üniversite ve üstü grup için ise üst eğitim düzeyi olarak tanımlanmış ve aşağıdaki bölümlerde bu şekilde anılmıştır. Bu bölümde sadece istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunan değişkenler özetlenmektedir. Anlamlı çıkan F değerleri için Tukey yöntemi ile analiz sonrası ikili karşılaştırmalar yapılmış ve sonuçlar aşağıda bu karşılaştırmalara göre yapılmıştır. Ortalama değerler ve anlamlılık düzeyine ilişkin bilgiler toplu halde Tablo 8 ve Tablo 9'da sunulmaktadır.

Anne eğitim düzeyine göre gözlenen ergen beyanına dayalı farklar ele alındığında (bkz. Tablo 8), anneleri orta ve üst eğitim düzeyindeki ergenlerin, anneleri alt eğitim düzeyindeki ergenlere oranla daha fazla ilgi ve sıcaklık ($Ort_{orta} = 43.74, Ort_{üst} = 42.93 > Ort_{alt} = 41.54$) algıladıkları bulunmuştur. Buna karşı anneleri alt eğitim düzeyindeki ergenlerin, anneleri üst eğitim düzeyindeki ergenlere göre annelerinden daha fazla red algıladıkları ($Ort_{alt} = 19.18 > Ort_{üst} = 16.39$) bulunmuştur. Anneleri alt ve orta eğitim düzeyindeki ergenlerin annelerinden algıladıkları aşırı koruma ($Ort_{alt} = 27.59, Ort_{orta} = 26.53 > Ort_{üst} = 23.60$) anneleri üst eğitim düzeyinde olan ergenlere oranla daha yüksektir. Ayrıca anneleri alt eğitim düzeyindeki ergenlerin, anneleri üst eğitim düzeyindeki ergenlere göre duygu düzenlemede daha fazla güçlük yaşadıkları ($Ort_{alt} = 83.56 > Ort_{üst} = 74.81$) bulunmuştur. Temel kişilik özelliklerinde anne eğitim düzeyine göre gözlenen farklar ele alındığında ise, anneleri alt ve orta eğitim düzeyindeki ergenlerin, anneleri üst eğitim düzeyinde olan ergenlere göre duygusal tutarsızlık ($Ort_{alt} = 23.24, Ort_{orta} = 23.55 > Ort_{üst} = 21.00$) aynı zamanda sorumluluk ($Ort_{alt} = 31.03, Ort_{orta} = 30.30 > Ort_{üst} = 28.49$) alt ölçeklerinden yüksek puan aldıkları ve dış

dönüklük alt ölçeğinden ise ($Ort_{alt} = 29.88$, $Ort_{orta} = 30.58 < Ort_{üst} = 32.40$) daha düşük puan aldıkları bulunmuştur. Son olarak psikolojik sorunlar ele alındığında depresyon ($Ort_{alt} = 13.37 > Ort_{orta} = 11.42$, $Ort_{üst} = 10.42$) puanlarının anneleri alt eğitim düzeyindeki ergenlerin anneleri üst ve orta eğitim düzeyinde olanlara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 8. Çocuk Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılıklar

	Alt Ort.	S	Orta Ort.	S	Üst Ort.	S	F	P
EMBU								
Sıcaklık	41.54 ^a	8.49	43.74 ^b	8.34	42.93 ^b	8.63	3.86	.022
Reddetme	19.18 ^a	7.87	17.99 ^{ab}	7.18	16.39 ^b	7.35	5.29	.005
Aşırı-koruma	27.59 ^a	6.81	26.53 ^a	7.46	23.60 ^b	7.93	12.65	.000
DERS_ergen	83.56 ^a	18.62	82.56 ^{ab}	20.38	74.81 ^b	21.42	8.80	.000
TKÖÖ								
Dışadönüklük	29.88 ^a	5.51	30.58 ^a	5.46	32.40 ^b	4.71	9.48	.000
Sorumluluk	31.03 ^a	5.19	30.30 ^a	5.99	28.49 ^b	6.84	7.99	.000
Geçimlilik	35.29	3.92	35.32	4.26	34.64	5.01	1.18	.308
Duygusal Tutarsızlık	23.24 ^a	6.99	23.55 ^a	7.49	21.00 ^b	6.82	5.47	.004
Gelişime Açıklık	23.49	4.21	23.97	4.02	23.45	4.31	0.86	.423
Olumsuz Değer	10.50	3.13	10.38	3.57	9.77	3.45	2.06	.128
CDI	13.37 ^a	7.17	11.42 ^b	6.06	10.42 ^b	7.17	9.27	.000
PANAS								
Pozitif Duygu	36.58	7.08	36.50	6.49	36.60	7.24	0.08	.923
Negatif Duygu	20.53	6.94	20.30	6.87	19.06	7.50	1.92	.147

Not 1: EMBU = Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme, DERS = Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, TKÖÖ = Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, CDI=Çocuklar için Depresyon Envanteri, SDQ = Güçler ve Güçlükler Ölçeği, PANAS = Pozitif and Negatif Duygu Ölçeği

Not 2. Aynı üst simgeyi paylaşmayan ortalamalar arasında Tukey yöntemiyle ikili karşılaştırmalarda anlamlı farklar bulunmuştur.

Anne beyanına bakıldığında (bkz. Tablo 9), üst eğitim düzeyindeki annelerin alt ve orta eğitim düzeyindeki annelere oranla çocuklarına daha fazla ilgi ve sıcaklık ($Ort_{üst} = 43.91 > Ort_{orta} = 42.28, Ort_{alt} = 41.38$) gösterdikleri bulunmuştur. Buna karşılık alt ve orta eğitim düzeyindeki annelerin, üst eğitim düzeyindeki annelere kıyasla daha fazla red ($Ort_{alt} = 16.53, Ort_{orta} = 15.47 > Ort_{üst} = 12.64$) bildirdikleri bulunmuştur. Aşırı koruma davranışının ise en çok alt eğitim düzeyinde, en az ise üst eğitim düzeyinde ($Ort_{alt} = 29.23 > Ort_{orta} = 26.10 > Ort_{üst} = 21.29$) görüldüğü bulunmuştur. İkinci olarak alt ve orta eğitim düzeyindeki annelerin, üst eğitim düzeyindeki annelere oranla duygu düzenlemede daha fazla güçlük yaşadıkları ($Ort_{alt} = 72.38 > Ort_{üst} = 65.46$) bulunmuştur. Ayrıca alt eğitim düzeyindeki anneler, üst eğitim düzeyindeki annelere kıyasla duygu düzenleme konusunda çocuklarının daha fazla güçlük ($Ort_{alt} = 74.09 > Ort_{üst} = 64.55$) yaşadıklarını rapor etmişlerdir. Annelerin temel kişilik özelliklerinde eğitim düzeyine göre gözlenen farklar ele alındığında ise, sadece olumsuz değerler ($Ort_{alt} = 9.84 > Ort_{orta} = 8.58, Ort_{üst} = 9.04$) alt eğitim düzeyindeki annelerde orta ve üst eğitim düzeyindeki annelere göre yüksek olduğu bulunmuştur. Son olarak alt eğitim düzeyindeki annelerin orta ve üst eğitim düzeyindeki annelere göre daha fazla psikolojik yakınma ($Ort_{alt} = 46.76 > Ort_{orta} = 33.44, Ort_{üst} = 23.63$) belirttiği bulunmuştur

Tablo 9. Anne Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Anne Eğitim Düzeyine Göre Farklılıklar

	Alt Ort.	S	Orta Ort.	S	Üst Ort.	S	F	P
EMBU								
Sıcaklık	41.38 ^a	6.46	42.28 ^a	5.14	43.91 ^b	3.69	5.42	.005
Reddetme	16.53 ^a	6.69	15.47 ^a	5.84	12.64 ^b	4.38	10.99	.000
Aşırı-koruma	29.23 ^a	7.18	26.10 ^b	7.66	21.29 ^c	7.47	30.55	.000
DERS-anne	72.38 ^a	18.06	69.31 ^a	19.39	65.46 ^b	16.55	3.88	.021
DERS-anne çocuk için	74.09 ^a	19.74	72.33 ^{ab}	19.51	64.55 ^b	16.79	6.56	.002
TKÖÖ								
Dışadönüklük	31.46	6.20	31.57	6.23	33.19	6.24	2.21	.111
Sorumluluk	34.81	4.29	34.93	4.26	33.92	4.84	1.37	.256
Geçimlilik	36.90	3.67	36.54	3.32	36.18	3.55	1.11	.331
Duygusal Tutarsızlık	21.23	7.45	20.63	6.82	20.21	6.50	0.59	.553
Gelişime Açıklık	23.77	7.45	22.92	6.82	22.82	6.50	2.36	.096
Olumsuz Değer	9.84 ^a	2.89	8.58 ^b	2.63	9.04 ^b	1.92	15.44	.000
BSI	46.76 ^a	38.06	33.44 ^b	29.84	23.63 ^b	23.02	13.74	.000

Not 1. EMBU = Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme, DERS = Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, TKÖÖ = Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, BSI=Kısa Semptom Envanteri.

Not 2. Aynı üst simgeyi paylaşmayan ortalamalar arasında Tukey yöntemiyle ikili karşılaştırmalarda anlamlı farklar bulunmuştur.

Proje Değişkenlerinin Ortalama Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

Bu bölümde projede yer alan değişkenlerin, sırasıyla ergen ve anne bildirimlerinde üç farklı baba eğitim düzeyine (ortaokul ve altı, lise ve yüksekokul, üniversite ve üstü) göre gösterdiği farklılıklar incelenmiştir. Baba eğitim düzeyi değişkeni, ortaokul ve altı düzeydeki grup için alt eğitim düzeyi, lise ve yüksekokul için orta eğitim düzeyi, üniversite ve üstü grup için ise üst eğitim düzeyi olarak tanımlanmış ve aşağıdaki bölümlerde bu şekilde anılmıştır.

Bu bölümde sadece istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunan değişkenler özetlenmektedir.

Anlamlı çıkan F değerleri için Tukey yöntemi ile analiz sonrası ikili karşılaştırmalar yapılmış

ve sonuçlar aşağıda bu karşılaştırmalara göre yapılmıştır. Ortalama değerler ve anlamlılık

düzeyine ilişkin bilgiler toplu halde Tablo 10 ve Tablo 11’de sunulmaktadır.

Ebeveyn davranışları ergen beyanına göre ele alındığında (bkz. Tablo 10), babaları üst eğitim düzeyindeki ergenlerin, babaları alt eğitim düzeyindeki ergenlere oranla annelerinden daha fazla ilgi ve sıcaklık ($Ort_{üst} = 43.58 > Ort_{alt} = 41.37$) algıladıkları bulunmuştur. Buna karşı babaları alt ve orta eğitim düzeyindeki ergenlerin, babaları üst eğitim düzeyindeki ergenlere göre annelerinden daha fazla red ($Ort_{alt} = 19.07, Ort_{orta} = 18.96 > Ort_{üst} = 16.54$) ve aşırı koruma ($Ort_{alt} = 27.55, Ort_{orta} = 26.81 > Ort_{üst} = 24.67$) algıladıkları bulunmuştur. İkinci olarak babaları alt ve orta eğitim düzeyindeki ergenlerin, babaları üst eğitim düzeyindeki ergenlere göre daha fazla duygu düzenlemede güçlük yaşadıkları ($Ort_{alt} = 82.62, Ort_{orta} = 83.78 > Ort_{üst} = 76.59$) bulunmuştur. Temel kişilik özelliklerinde baba eğitim düzeyine göre gözlenen farklar ele alındığında ise, babaları alt ve orta eğitim düzeyindeki ergenlerin, babaları üst eğitim düzeyinde olan ergenlere göre duygusal tutarsızlık ($Ort_{alt} = 23.69, Ort_{orta} = 23.21 > Ort_{üst} = 21.41$) alt ölçeğinden yüksek puan aldıkları, bununla birlikte babaları alt eğitim düzeyindeki ergenlerin, babaları üst eğitim düzeyindeki ergenlere kıyasla sorumluluk ($Ort_{alt} = 31.19 > Ort_{üst} = 29.10$) alt ölçeğinden yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Buna karşı babaları alt ve orta eğitim düzeyindeki ergenlerin, babaları üst eğitim düzeyinde olan ergenlere göre dışa dönüklük alt ölçeğinden ise ($Ort_{alt} = 29.68, Ort_{orta} = 30.48 < Ort_{üst} = 31.90$) düşük puan aldıkları bulunmuştur. Son olarak psikolojik sorunlar ele alındığında negatif duygu ($Ort_{alt} = 20.77 > Ort_{üst} = 18.93$) ve depresyon ($Ort_{alt} = 13.29 > Ort_{üst} = 10.68$) puanlarının babaları alt eğitim düzeyindeki ergenlerin babaları üst eğitim düzeyinde olanlara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 10. Çocuk Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılıklar

	Alt Ort.	S	Orta Ort.	S	Üst Ort.	S	F	P
EMBU								
Sıcaklık	41.37 ^a	8.70	42.82 ^{ab}	8.00	43.58 ^b	8.52	3.38	.05
Reddetme	19.07 ^a	7.53	18.96 ^b	7.67	16.54 ^b	7.36	6.13	.01
Aşırı-koruma	27.55 ^a	7.01	26.81 ^a	7.25	24.67 ^b	7.75	7.71	.000
DERS_ergen	82.62^a	17.90	83.78^a	20.01	76.59^b	21.48	7.19	.000
TKÖÖ								
Dışadönüklük	29.68 ^a	8.35	30.48 ^a	5.35	31.90 ^b	5.31	8.24	.000
Sorumluluk	31.19 ^a	5.07	30.41 ^{ab}	5.82	29.10 ^b	6.53	6.12	.000
Geçimlilik	35.29	3.92	35.32	4.26	34.64	5.01	1.18	.308
Duygusal Tutarsızlık	23.69 ^a	7.23	23.21 ^a	7.02	21.41 ^b	7.13	5.28	.01
Gelişime Açıklık	23.49	4.21	23.97	4.02	23.45	4.31	0.86	.423
Olumsuz Değer	10.50	3.13	10.38	3.57	9.77	3.45	2.06	.128
CDI	13.29^a	6.96	12.15^{ab}	6.40	10.68^b	7.18	6.85	.000
PANAS								
Pozitif Duygu	36.58	7.08	36.50	6.49	36.60	7.24	0.08	.923
Negatif Duygu	20.77^a	7.23	20.49^{ab}	6.81	18.93^b	7.02	3.68	.05

Not 1. EMBU = Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme, DERS = Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, TKÖÖ = Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, CDI=Çocuklar için Depresyon Envanteri, SDQ = Güçler ve Güçlükler Ölçeği, PANAS = Pozitif and Negatif Duygu Ölçeği

Not 2. Aynı üst simgeyi paylaşmayan ortalamalar arasında Tukey yöntemiyle ikili karşılaştırmalarda anlamlı farklar bulunmuştur.

Anne beyanına bakıldığında ise (bkz. Tablo 11), eşleri orta ve üst eğitim düzeyinde olan annelerin, eşleri alt eğitim düzeyinde olan annelere oranla çocuklarına daha fazla ilgi ve sıcaklık ($Ort_{üst} = 43.91$, $Ort_{orta} = 42.28 > Ort_{alt} = 40.73$) gösterdikleri bulunmuştur. Buna karşı eşleri alt düzeyindeki annelerin, eşleri üst eğitim düzeyindeki annelere kıyasla daha fazla red ($Ort_{alt} = 16.90 > Ort_{üst} = 13.87$) bildirdikleri bulunmuştur. Aşırı koruma davranışı ise en çok eşleri alt eğitim düzeyinde, en az ise eşleri üst eğitim düzeyinde ($Ort_{alt} = 29.33 > Ort_{orta} = 26.80 > Ort_{üst} = 23.21$) olan annelerde görülmektedir. İkinci olarak eşleri alt eğitim düzeyindeki annelerin, eşleri üst eğitim düzeyindeki annelere oranla duygu düzenlemede daha çok güçlük yaşadıkları ($Ort_{alt} = 74.10 > Ort_{üst} = 66.69$) bulunmuştur. Bununla birlikte, eşleri

alt eğitim düzeyindeki annelerin, eşleri orta ve üst eğitim düzeyindeki annelere kıyasla duygu düzenleme konusunda çocuklarının daha fazla güçlük ($Ort_{alt} = 77.15 > Ort_{orta} = 70.46, Ort_{üst} = 66.41$) yaşadıklarını belirtmişlerdir. Annelerin temel kişilik özelliklerinde eşlerinin eğitim düzeyine göre gözlenen farklar ele alındığında ise eşleri alt eğitim düzeyindeki annelerin, eşleri üst eğitim düzeyindeki annelere kıyasla sorumluluk alt ölçeğinden ($Ort_{alt} = 35.23 > Ort_{üst} = 33.79$) daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Olumsuz değer ise en çok eşleri alt eğitim düzeyinde, en az ise eşleri üst eğitim düzeyinde ($Ort_{alt} = 9.97 > Ort_{orta} = 8.95 > Ort_{üst} = 8.09$) olan annelerde görülmektedir. Son olarak eşleri alt eğitim düzeyindeki annelerin eşleri üst eğitim düzeyindeki annelere kıyasla daha fazla psikolojik yakınma ($Ort_{alt} = 47.95 > Ort_{üst} = 25.78$) gösterdiği bulunmuştur.

Tablo 11. Anne Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Baba Eğitim Düzeyine Göre Farklılıklar

	Alt Ort.	S	Orta Ort.	S	Üst Ort.	S	F	P
EMBU								
Sıcaklık	40.73^a	7.24	42.54^b	5.14	43.91^b	4.24	6.37	.002
Reddetme	16.90^a	7.15	15.13^{ab}	5.77	13.87^b	5.15	6.92	.001
Aşırı-koruma	29.33^a	7.77	26.80^b	7.21	23.21^c	7.90	17.92	.000
DERS-anne	74.10^a	19.16	69.38^{ab}	18.10	66.69^b	16.85	4.81	.009
DERS-anne çocuk için	77.15^a	20.92	70.46^b	17.56	66.41^b	18.07	9.16	.000
TKÖÖ								
Dışadönüklük	31.12	6.46	31.93	5.90	32.33	6.55	1.05	.350
Sorumluluk	35.23^a	4.39	34.76^{ab}	3.85	33.79^b	4.93	3.01	.050
Geçimlilik	36.77	3.71	36.73	3.32	36.14	3.61	1.08	.342
Duygusal Tutarsızlık	21.34	7.30	20.79	6.68	20.44	7.15	0.46	.634
Gelişime Açıklık	23.36	4.15	23.44	3.90	22.86	3.52	0.73	.482
Olumsuz Değer	9.97^a	3.03	8.95^b	2.63	8.10^c	2.12	13.59	.000
BSI	47.95^a	39.96	38.91^{ab}	33.33	25.78^b	24.32	11.63	.000

Not 1. EMBU = Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme, DERS = Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, TKÖÖ = Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, BSI=Kısa Semptom Envanteri.

Not 2. Aynı üst simgeyi paylaşmayan ortalamalar arasında Tukey yöntemiyle ikili karşılaştırmalarda anlamlı farklar bulunmuştur.

Proje Değişkenlerinin Ortalama Puanlarının Aile Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

Bu bölümde projede yer alan değişkenlerin, sırasıyla ergen ve anne bildirimlerinde üç farklı gelir düzeyine (düşük, orta, yüksek) göre gösterdiği farklılıklar incelenmiştir. Aile gelir düzeyi değişkeni, 1500 TL altı için alt gelir düzeyi, 1500 TL ve 3000 TL için orta gelir düzeyi ve 3000 TL üstü için ise üst gelir düzeyi olarak tanımlanmış ve aşağıdaki bölümlerde bu şekilde anılmıştır. Bu bölümde sadece istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunan değişkenler özetlenmektedir. Anlamlı çıkan F değerleri için Tukey yöntemi ile analiz sonrası ikili karşılaştırmalar yapılmış ve sonuçlar aşağıda bu karşılaştırmalara göre yapılmıştır. Ortalama değerler ve anlamlılık düzeyine ilişkin bilgiler toplu halde Tablo 12 ve Tablo 13’de sunulmaktadır.

Ebeveyn davranışları ele alındığında (bkz. Tablo 12), ailesi alt gelir düzeyinde olan ergenlerin, orta ve üst gelir düzeyinde olanlara göre annelerinden daha fazla red ($Ort_{alt} = 19.84 > Ort_{orta} = 16.98, Ort_{üst} = 17.26$) ve aşırı koruma ($Ort_{alt} = 28.25 > Ort_{orta} = 25.48, Ort_{üst} = 24.13$) algıladıkları bulunmuştur. İkinci olarak ailesi alt gelir düzeyinde olan ergenlerin, üst gelir düzeyindekilere göre duygu düzenlemede daha fazla güçlük yaşadıkları ($Ort_{alt} = 84.56 > Ort_{üst} = 77.42$) bulunmuştur. Temel kişilik özelliklerinde ailenin gelir düzeyine göre gözlenen farklar ele alındığında ise, ailesi alt eğitim düzeyinde olan ergenlerin, üst gelir düzeyindekilere göre duygusal tutarsızlık ($Ort_{alt} = 23.78 > Ort_{üst} = 21.63$) ve aynı zamanda sorumluluk ($Ort_{alt} = 31.08 > Ort_{üst} = 29.11$) alt ölçeklerinden daha yüksek puan aldıkları ve dışa dönüklük alt ölçeğinden ise ($Ort_{alt} = 29.73 < Ort_{üst} = 32.12$) düşük puan aldıkları bulunmuştur. Ayrıca ailesi alt gelir düzeyinde olan ergenlerin, ailesi orta ve üst gelir düzeyinde olan ergenlere kıyasla olumsuz değer ($Ort_{alt} = 10.69 > Ort_{orta} = 9.92, Ort_{üst} = 10.49$) alt ölçeğinden yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Son olarak psikolojik sorunlar ele alındığında negatif duygu ($Ort_{alt} = 21.31 > Ort_{orta} = 19.42, Ort_{üst} = 19.15$) ve depresyon (Ort_{alt}

= 13.49 > Ort_{orta} = 11.65, $Ort_{üst}$ = 10.35) puanlarının ailesi alt gelir düzeyindeki ergenlerde, ailesi orta ve üst gelir düzeyinde olanlara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Table 12. Çocuk Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Aile Gelir Düzeyine Göre Farklılıklar

	Alt Ort.	S	Orta Ort.	S	Üst Ort.	S	F	P
EMBU								
Sıcaklık	42.15	8.60	42.86	8.64	43.46	7.60	0.67	.381
Reddetme	19.84^a	8.09	16.98^b	6.99	17.26^b	6.97	8.38	.000
Aşırı-koruma	28.25^a	6.87	25.48^b	7.34	24.13^b	7.83	14.25	.000
DERS_ergen	84.56^a	19.36	80.68^{ab}	20.21	77.42^b	21.13	5.06	.007
TKÖÖ								
Dışadönüklük	29.73^a	5.62	30.87^{ab}	5.43	32.12^b	4.57	7.57	.001
Sorumluluk	31.08^a	5.17	30.04^{ab}	6.27	29.11^b	6.30	4.47	.012
Geçimlilik	35.25	4.08	35.24	4.20	34.57	4.97	1.07	.345
Duygusal Tutarsızlık	23.78^a	7.20	22.47^{ab}	6.96	21.64^b	7.44	3.76	.024
Gelişime Açıklık	23.52	4.12	23.63	4.24	23.76	4.17	0.13	.878
Olumsuz Değer	10.69^a	3.37	9.92^b	3.01	10.49^b	3.74	3.15	.044
CDI	13.49^a	7.06	11.65^b	6.90	10.35^b	6.47	8.49	.000
PANAS								
Pozitif Duygu	36.74	6.95	36.68	6.77	36.61	6.94	0.02	.985
Negatif Duygu	21.31^a	7.24	19.42^b	6.66	19.15^b	7.34	5.32	.005

Not 1. EMBU = Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme, DERS = Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, TKÖÖ = Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, CDI=Çocuklar için Depresyon Envanteri, SDQ = Güçler ve Güçlükler Ölçeği, PANAS = Pozitif and Negatif Duygu Ölçeği

Not 2. Aynı üst simgeyi paylaşmayan ortalamalar arasında Tukey yöntemiyle ikili karşılaştırmalarda anlamlı farklar bulunmuştur.

Anne beyanına bakıldığında ise (bkz. Tablo 13), üst gelir düzeyindeki annelerin, alt gelir düzeyindekilere oranla çocuklarına daha fazla ilgi ve sıcaklık ($Ort_{üst}$ = 43.60 > Ort_{alt} = 41.39) gösterdikleri bulunmuştur. Buna karşı alt gelir düzeyindeki annelerin, orta ve üst gelir düzeyindeki annelere kıyasla çocuklarına karşı daha fazla red (Ort_{alt} = 16.87 > Ort_{alt} = 14.91, $Ort_{üst}$ = 13.39) bildirdikleri bulunmuştur. Aşırı koruma davranışı ise en çok alt gelir düzeyindeki annelerde, en az ise üst gelir düzeyindeki annelerde (Ort_{alt} = 28.74 > Ort_{orta} =

25.91 > $Ort_{üst} = 22.93$) görüldüğü bulunmuştur. İkinci olarak alt ve orta gelir düzeyindeki annelerin üst gelir düzeyindeki annelere oranla duygu düzenlemede daha çok güçlük yaşadıklarını ($Ort_{alt} = 70.72$, $Ort_{orta} = 71.37 > Ort_{üst} = 63.87$) ve çocuklarının da duygu düzenlemelerinde daha fazla güçlük ($Ort_{alt} = 73.74$, $Ort_{orta} = 72.16 > Ort_{üst} = 64.85$) yaşadıklarını belirtmişlerdir. Annelerin temel kişilik özelliklerinde aile gelir düzeyine göre gözlenen farklar ele alındığında ise, sadece olumsuz değer ($Ort_{alt} = 9.75 > Ort_{orta} = 8.64$, $Ort_{üst} = 8.18$) alt gelir düzeyindeki annelerde orta ve üst gelir düzeyindeki annelere göre yüksek olduğu bulunmuştur. Son olarak alt ve orta gelir düzeyindeki annelerin üst gelir düzeyindeki annelere göre daha fazla psikolojik belirti ($Ort_{alt} = 42.57$, $Ort_{orta} = 38.80 > Ort_{üst} = 25.24$) gösterdiği bulunmuştur.

Tablo 13. Anne Beyanına Dayalı Değişken Ortalamaları ve Aile Gelir Düzeyine Göre Farklılıklar

	Alt Ort.	S	Orta Ort.	S	Üst Ort.	S	F	P
EMBU								
Sıcaklık	41.39^a	6.34	42.86^{ab}	4.53	43.60^b	3.95	4.69	.010
Reddetme	16.87^a	7.22	14.91^b	5.60	13.39^b	4.36	7.82	.000
Aşırı-koruma	28.74^a	7.40	25.91^b	8.25	22.93^c	7.17	13.12	.000
DERS-anne	70.72^a	19.48	71.37^a	17.22	63.87^b	16.17	4.05	.05
DERS-anne çocuk için	73.74^a	21.29	72.16^a	17.59	64.85^b	17.09	4.74	.009
TKÖÖ								
Dışadönüklük	31.49	6.53	31.89	6.03	33.18	5.85	1.58	.208
Sorumluluk	35.21	4.11	34.51	4.46	34.06	4.61	1.74	.178
Geçimlilik	36.62	3.93	36.60	3.32	36.57	3.35	0.07	.993
Duygusal Tutarsızlık	20.67	7.27	21.19	7.41	19.86	5.50	0.75	.471
Gelişime Açıklık	23.62	3.97	23.31	3.58	22.80	4.03	0.98	.378
Olumsuz Değer	9.75^a	2.99	8.64^b	2.39	8.18^b	2.17	9.76	.000
BSI	42.57^a	37.17	38.80^a	34.12	25.24^b	34.26	5.54	.01

Not 1. EMBU = Ebeveyn Sıcaklık/Samimiyet ve Reddetme, DERS = Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, TKÖÖ = Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği, BSI=Kısa Semptom Envanteri.

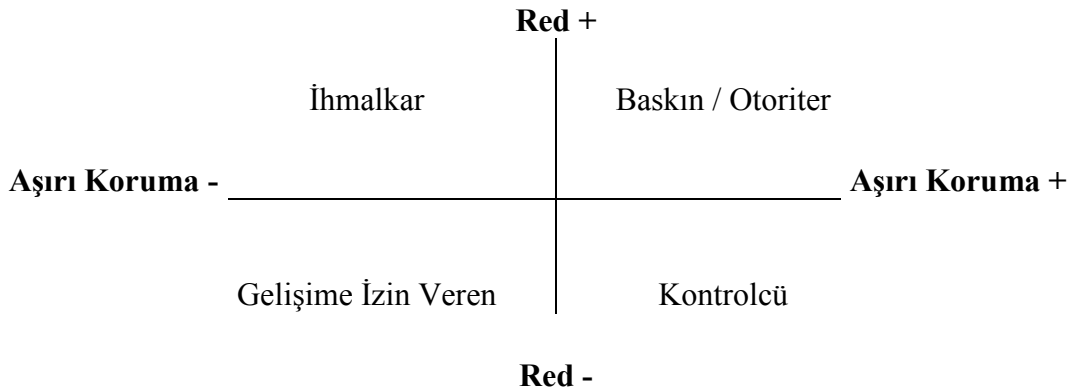
Not 2. Aynı üst simgeyi paylaşmayan ortalamalar arasında Tukey yöntemiyle ikili karşılaştırmalarda anlamlı farklar bulunmuştur.

Annenin Kendi Duygudurum Düzenleme Becerisinin Çocuğunun Duygudurum

Düzenleme Becerisini Değerlendirmesi Üzerindeki Etkisi

Öncelikle anneden alınan DERS puanları yüzdelerle dilim dikkate alınarak “düşük” ve “yüksek” olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. % 50’lik dilimin altına düşen ve düşük kategorisinde yer alan anneler duygudurum düzenleme konusunda düşük düzeyde zorluk yaşarken, % 50’lik dilimin üstünde yer alan ve yüksek kategorisinde yer alanlar yüksek düzeyde zorluk yaşamaktadırlar. İkinci olarak ergenlerin red ve aşırı koruma boyutlarından annelerine verdikleri puanlara göre anne davranışları küme analizi tekniği kullanılarak sınıflandırılmıştır. Bu teknikte hem red hem de aşırı koruma boyutundan % 50’lik dilimin üstünde puan alanlar “baskın ve otoriter”; her ikisinden de % 50’lik dilimin altında puan alanlar “gelişime izin veren”; red boyutundan % 50’lik dilimin üstünde, aşırı koruma boyutundan % 50’lik dilimin altında puan alanlar “ihmalkar”; red boyutundan % 50’lik dilimin altında, aşırı koruma boyutundan % 50’lik dilimin üstünde puan alanlar ise “kontrolcü” olarak sınıflandırılmıştır. Ebeveynlik stilleri için oluşturulan bu dört grup Şekil 1’de şematik olarak gösterilmektedir. Tablo 17’de her grupta sınıflandırılmış olan katılımcı sayıları, her grubun ortalama red ve aşırı koruma puanları ve standart sapmaları gösterilmiştir.

Şekil 1. Aşırı Koruma ve Red Boyutlarında Ele Alınan Çocuk Yetiştirme Stilleri Modeli

Tablo 14. Grupların Ortalama Red ve Aşırı Koruma Puanları ve Standart Sapmaları

	Ort.	SS	Min-Mak.
İhmalkar (N = 170)			
Red	25.02	6.61	17-42
Aşırı Koruma	32.64	4.03	27-42
Baskın/Otoriter (N = 170)			
Red	22.22	5.10	17-43
Aşırı Koruma	21.53	4.16	9-26
Gelişime İzin Veren (N = 170)			
Red	11.96	2.58	8-16
Aşırı Koruma	19.61	4.62	7-26
Kontrolcü (N = 170)			
Red	12.86	2.54	8-16
Aşırı Koruma	31.66	3.76	27-41

Annelerin kendi duygu durumlarını düzenleme konusunda yaşadıkları zorlukların, ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluklara etkisinde, annenin ebeveynlik stiline göre farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla katılımcılardan elde edilen puan ortalamaları 2 (Anne DERS: Düşük & Yüksek) X 4 (Ebeveynlik Stilleri) X 2 (Bilgi Kaynağı: anne beyanı & ergen beyanı) son faktörde tekrarlı ölçüm olmak üzere Karışık Desen için Varyans Analizi (ANOVA) tekniği kullanılarak analiz edilmiştir.

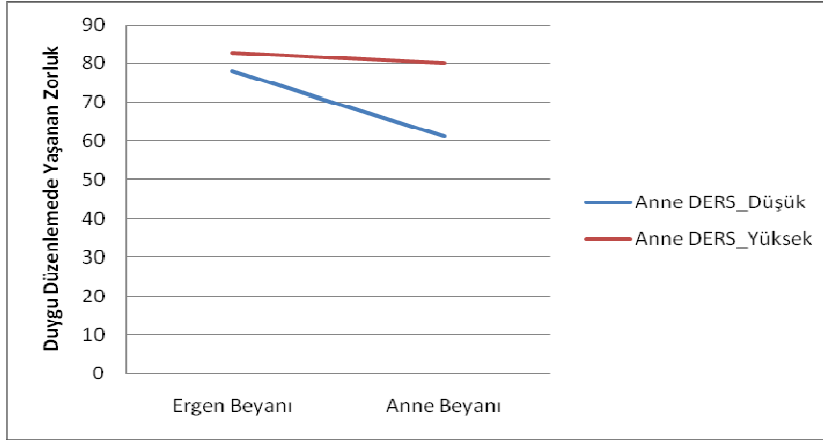
Bulgulara göre Anne DERS temel etkisi ($F [1, 312] = 48.31, p < .001, \eta^2 = .13$) anlamlı bulunmuştur. Buna göre duygudurum düzenleme konusunda yüksek düzeyde zorluk yaşayan annelerin çocukları (Ort. = 81.46), duygudurum düzenleme konusunda düşük düzeyde zorluk yaşayan annelerin çocuklarına (Ort. = 69.61) kıyasla duygudurum düzenleme konusunda daha fazla zorluk yaşamaktadırlar. Bu bulgu çalışmanın hipotezi ile tutarlıdır.

İkinci olarak Ebeveynlik Stilleri temel etkisi ($F [3, 312] = 9.93, p < .001, \eta^2 = .09$) anlamlı bulunmuştur. Buna göre baskın-otoriter algılanan annelerin çocukları (Ort. = 80.87) gelişime izin verici algılanan annelerin çocuklarına (Ort. = 70.10) kıyasla duygudurum düzenleme konusunda daha fazla zorluk yaşamaktadırlar. Son olarak bilgi kaynağı temel etkisi ($F [1, 312] = 60.86, p < .001, \eta^2 = .16$) anlamlı bulunmuştur. Buna göre ergenler (Ort. = 80.43)

duygudurum düzenleme konusunda annelerinin (Ort. = 70.65) rapor ettiğinden daha fazla zorluk yaşadıklarını beyan etmişlerdir.

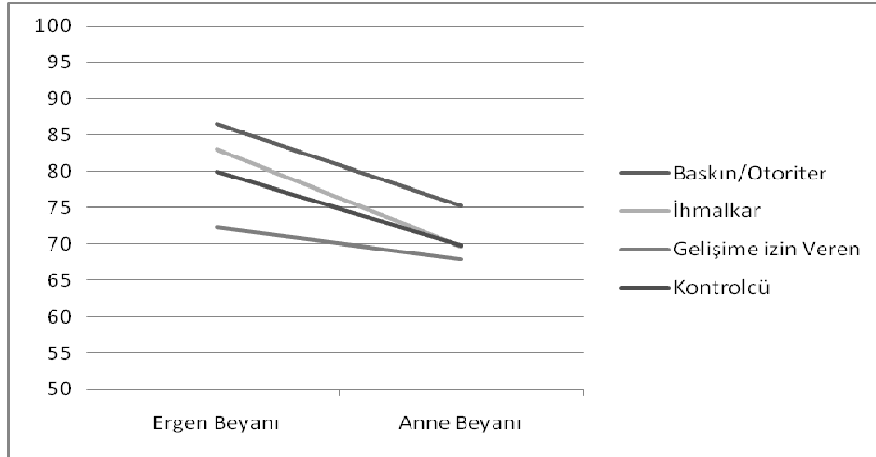
İkili ortak etkiler dikkate alındığında, Anne DERS X Bilgi Kaynağı (F [1, 312] = 31.23, $p < .001$, $\eta^2 = .09$) etkileşiminin etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. Anlamlı çıkan F değerleri için Tukey yöntemi ile analiz sonrası ikili karşılaştırmalar yapılmış ve sonuçlar aşağıda bu karşılaştırmalara göre yapılmıştır. Şekil 2’de görüldüğü gibi anne duygudurum düzenleme konusunda düşük düzeyde zorluk yaşadığında, çocuğunun duygudurum düzenleme konusunda çocuğun kendi rapor ettiğinden (Ort. = 78.00) daha düşük düzeyde zorluk yaşadığını (Ort. = 61.22) algılamaktadır. Anne duygudurum düzenleme konusunda yüksek düzeyde zorluk yaşadığında ise, çocuğun kendi beyanı (Ort. = 82.85) ve annenin beyanı (Ort. = 80.08) arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bununla birlikte, duygudurum düzenleme konusunda yüksek düzeyde zorluk yaşayan annelerin çocukları (Ort. = 82.85), düşük düzeyde zorluk yaşayan annelerin çocuklarına (Ort. = 78.00) kıyasla duygudurum düzenleme konusunda kendilerinin daha yüksek düzeyde zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Aynı şekilde duygudurum düzenleme konusunda yüksek düzeyde zorluk yaşadığını belirten anneler de (Ort. = 80.08), düşük düzeyde zorluk yaşayan annelere kıyasla (Ort. = 61.24) çocuklarının duygudurum düzenlemeleri konusunda daha çok zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular gösteriyor ki anne duygu düzenleme konusunda kendisini nasıl görüyorsa çocuğunu da o şekilde görme eğilimindedir. Bu bulgu da çalışmanın hipotezleri ile tutarlıdır. Değişken ortalamaları, standart sapma ile varyans analiz sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Şekil 2. Anne DERS X Bilgi Kaynağı Ortak Etkisi

İkinci olarak Ebeveyn Stilleri X Bilgi Kaynağı ($F [3, 312] = 2.88, p < .05, \eta^2 = .03$) etkileşim etkisinin de anlamlı olduğu görülmektedir. Anlamlı çıkan F değerleri için Tukey yöntemi ile analiz sonrası ikili karşılaştırmalar yapılmış ve sonuçlar aşağıda bu karşılaştırmalara göre yapılmıştır. Şekil 3 de görüldüğü gibi ebeveyn stilleri dikkate alındığında, anne hangi ebeveynlik stili kategorisinde yer alırsa alsın ergenin duygudurum düzenleme konusunda rapor ettiği zorluk annenin rapor ettiği kadar değildir. Bununla birlikte, annesini baskın-otoriter (Ort. = 86.49) veya ihmalkâr olarak algılayan ergenler (Ort. = 82.97), annesini gelişime izin verici olarak algılayan ergenlere kıyasla (Ort. = 72.30) duygudurum düzenleme konusunda daha yüksek düzeyde zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde baskın-otoriter algılanan anneler (Ort. = 75.25), gelişime izin verici algılanan annelere kıyasla (Ort. = 67.90) çocuklarının duygudurum düzenlemeleri konusunda daha çok zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular gösteriyor ki annesini gelişime izin verici olarak algılayan ergenler duygu düzenleme konusunda en az zorluk yaşamaktadırlar.

Şekil 3. Ebeveynlik Stilleri X Bilgi Kaynağı Ortak Etkisi

Tablo 15. Değişken Ortalamaları, Standart Sapma ile Varyans Analiz Sonuçları

		Duygu Düzenlemede Yaşanan Zorluk			
		Ergen_DERS		Algılanan_DERS	
		Ort.	SS	Ort.	SS
Annenin Duygu Düzenlemede Yaşadığı Zorluk	Düşük Zorluk	78.00 ^a	1.59	61.24 ^b	1.37
	Yüksek Zorluk	82.85 ^{bc}	1.62	80.08 ^c	1.40
Ebeveynlik Stilleri	Baskın-Otoriter	86.49 ^a	1.92	75.25 ^{bd}	1.65
	İhmalkar	82.97 ^a	2.75	69.62 ^{bc}	2.37
	Gelişime İzin Veren	72.30 ^b	1.81	67.90 ^c	1.56
	Kontrolcü	79.94 ^{ab}	2.46	69.83 ^{cd}	2.12

Not. Aynı sıra ve aynı sütunda benzer simgeyi paylaşmayan ortalamalar arasında Tukey yöntemiyle ikili karşılaştırmalarda anlamlı farklar bulunmuştur.

Üçüncü olarak Anne DERS X Ebeveyn Stilleri ($F [3, 312] = 0.74, p > .05$) etkileşim etkisi ise anlamlı bulunmamıştır. Buna göre, annenin kendi duygudurum düzenleme konusunda yaşadığı zorluğun ergenin duygudurum düzenleme becerisi üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde, annenin algılanan ebeveynlik stilinden bağımsız olduğu bulunmuştur.

Üçlü ortak etkiler dikkate alındığında ise Anne DERS X Ebeveyn Stilleri X Bilgi Kaynağı ($F [3, 312] = 1.67, p > .05$) etkileşim etkisi anlamlı bulunmamıştır. Buna göre, annenin kendi duygudurum düzenlemede yaşadığı zorluk ve annenin algılanan ebeveynlik stili ayrı ayrı değerlendirildiğinde, ergenin duygudurum düzenleme becerisi konusunda ergen

beyanı ve anne beyanı arasında anlamlı fark bulunmuştur ancak ortak etkilerine bakıldığında anlamlı fark bulunamamıştır.

Bu bulgu sonuçlarına göre ara bulucu analizler yapılamayacak ancak korelasyon ve yordayıcı analizler yapılacaktır.

Proje Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar

Bu bölümde, araştırmada kullanılan değişkenler arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. İlk olarak, ergen beyanına dayanan değişkenler arasındaki, ikinci olarak anne beyanına dayanan değişkenler arasındaki, son olarak da, ergen beyanına dayanan değişkenler ile anne beyanına dayanan değişkenler arasındaki korelasyonlar incelenmiştir.

Ergenden Alınan Temel Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

Ergen beyanı dikkate alındığında, ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluğun, gelişime açıklık ($r = -.25, p < .001$), geçimlilik ($r = -.15, p < .001$), sorumluluk ($r = -.28, p < .001$) ve dışa dönüklük ($r = -.36, p < .001$) kişilik özellikleri ile olumsuz yönde ilişkili olduğu, bu karşı olumsuz değer ($r = .26, p < .001$) ve duygusal tutarsızlık ($r = .53, p < .001$) kişilik özellikleri ile olumlu yönde ilişki olduğu görülmüştür. Buna ek olarak ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluğun, ergenin annesinden algıladığı red ($r = .37, p < .001$) ve aşırı koruma ($r = .22, p < .001$) ile olumlu yönde ilişkili olduğu, ilgi ve sıcaklık ($r = -.24, p < .001$) ile olumsuz yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Son olarak ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluğun yaşadıkları psikolojik sıkıntılarla ilişkisine bakıldığında, depresyon ($r = .61, p < .001$) ve negatif duygu durumu ($r = .54, p < .001$) ile olumlu yönde ilişkili olduğu, pozitif duygu durumu ile ($r = -.21, p < .001$) de olumsuz yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Çalışmaya katılan ergenlerden elde edilen veriler temelinde değişkenler arası korelasyonlar Tablo 14'de sunulmuştur.

Tablo 16. Ergenlerden alınan Ölçümler Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13				
1. DERS_Ergen (Ergen Beyanı)	1	.54***	-.21***	.26***	-.25***	-.15***	.53***	-.28***	-.36***	.61***	.59***	.37***	.22***				
2. Olumsuz Duygu	1		-.09*	.30***	-.08	-.12**	.63***	-.27***	-.32***	.60***	.58***	.36***	.21***				
3. Olumlu Duygu	1			.09*	.56***	.33***	-.06	.41***	.17***	-.31***	-.14**	.03	.05				
4. Olumsuz Değer	1				.04	-.26***	.36***	-.21***	-.23***	.27***	.31***	.36***	.04				
5. Gelişime Açıklık	1					.38***	-.09*	.31***	.38***	-.27***	-.14**	.07	.09*				
6. Geçimlilik	1						1	-.17***	.40***	.18***	-.25***	-.15***	-.09*				
7. Duygusal Tutarsızlık	1								1	-.30***	-.41***	.48***	.33***				
8. Sorumluluk	1										1	.09*	.04				
9. Dışa Dönüklük	1												1				
10. Depresyon	1													1			
12. İlgisizlik	1														1		
13. Red	1															1	
14. Aşırı Koruma	1																1

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Anneden Alınan Temel Ölçümler Arasındaki Korelasyonlar

Anne beyanı dikkate alındığında, annelerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluğun, çocuklarının duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluğu değerlendirmeleri ($r = .63, p < .001$) ile olumlu yönde ilişkili olduğu görülmüştür. İkinci olarak annelerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluğun, gelişime açıklık ($r = -.28, p < .001$), geçimlilik ($r = -.23, p < .001$), sorumluluk ($r = -.27, p < .001$) ve dışa dönüklük ($r = -.36, p < .001$) kişilik özellikleri ile olumsuz yönde ilişkili olduğu, bu karşı olumsuz değer ($r = .27, p < .001$) ve duygusal tutarsızlık ($r = .43, p < .001$) kişilik özellikleri ile olumlu yönde ilişki olduğu görülmüştür. Buna ek olarak annelerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluğun, çocuklarına gösterdikleri red ($r = .43, p < .001$) ve aşırı koruma ($r = .29, p < .001$) ile olumlu yönde ilişkili olduğu, ilgi ve sıcaklık ($r = -.36, p < .001$) ile olumsuz yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Son olarak annelerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluğun yaşadıkları psikolojik sıkıntılarla ($r = .50, p < .001$) ilişkisine bakıldığında, olumlu yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Çalışmaya katılan ergenlerden elde edilen veriler temelinde değişkenler arası korelasyonlar Tablo 15’de sunulmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde, beklendiği gibi duygudurum düzenlemede yaşanan zorluklar olumsuz değişkenlerle olumlu yönde ilişkili bulunurken, olumlu değişkenlerle olumsuz yönde ilişkili bulunmuştur. Özellikle annenin çocuğunun duygu düzenlemede yaşadığı zorlukları algılamak kendi duygudurum düzenlemede yaşadığı zorluğun önemli derecede etkili olduğu bulunmuştur ($r = .63, p < .001$).

Tablo 17. Anneden alınan Ölçümler Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Dışa Dönüklük	1	.29***	.38***	-.35***	.45***	-.26***	-.14**	-.14**	.24***	-.30***	-.36***	-.33***
2. Sorumluluk	1		.48***	-.27***	.37***	-.26***	.08	-.09	.29***	-.13*	-.27***	-.17**
3. Geçimlilik	1			-.31***	.45***	-.31***	.07	-.11*	.37***	-.13*	-.23***	-.20***
4. Duygusal Tutarsızlık	1				-.19***	.33***	.26***	.28***	-.25***	.43***	.43***	.37***
5. Gelişime Açıklık	1					-.03	-.03	.03	.24***	.19***	-.28***	-.24***
6. Olumsuz Değer	1						.16**	.33***	-.31***	.24***	.27***	.27***
7. Aşırı Koruma	1							.34***	.10	.32***	.29***	.27***
8. Red	1								1	-.30***	.43***	.45***
9. İlgisizlik	1									1	-.25***	-.37***
10. Psikolojik Semptom	1										1	.45***
11. DERS_Anne	1											1
12. DERS_Ergen (Anne Beyanı)	1											

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Ergenler ve Annelerinden Alınan Temel Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

Ergen beyanı ile anne beyanına dayanan değişkenler değişen düzeylerde ilişkili bulunmuştur. Buna göre ergen ve anne beyanı arasındaki korelasyon annenin gösterdiği ilgi ve sıcaklık için .40, red davranışı için .37 ve aşırı koruma için .48 olarak bulunmuştur. Özellikle annenin sergilediği aşırı koruma davranışı açısından anne ve ergenin görece daha mutabık olduğu düşünülebilir.

Bunun yanında, ergenin kişilik özelliklerinin annesinin kişilik özelliklerinden ne kadar etkilendiğini anlamak için anne ve ergen kişilik özellikleri arasındaki korelasyona bakılmıştır. Buna göre annenin dışa dönüklüğü ile ergenin dışa dönüklüğü arasındaki korelasyon .19, annenin sorumluluğu ile ergenin sorumluluğu arasındaki korelasyon .21, annenin geçimliliği ile ergenin geçimliliği arasındaki korelasyon .24, annenin duygusal tutarsızlığı ile ergenin duygusal tutarsızlığı arasındaki korelasyon .30 ve annenin olumsuz değer algısı ile ergenin olumsuz değer algısı arasındaki korelasyon .18 olarak bulunmuştur.

Son olarak ergenin duygudurum düzenlemede yaşadığı zorluk açısından ergenin kendini değerlendirmesi ile annenin çocuğunun duygudurum düzenlemesini algısı arasındaki korelasyona bakıldığında .37 olarak bulunmuştur.

Çalışmaya katılan ergenlerden ve annelerinden elde edilen veriler temelinde değişkenler arası korelasyonlar Tablo 16'de sunulmuştur.

Tablo 18. Anceden ve Ergenden alınan Ölçümler Arasındaki Korelasyonlar

	Dışa Dönüklük Ergen	Sorumluluk Ergen	Geçimlilik Ergen	Duygusal Tutarlılık Ergen	Gelişime Açıklık Ergen	Olumsuz Değer Ergen	Aşırı Koruma Ergen	Red Ergen	İli-Sıcaklık Ergen	Ergen_DERS
Dışa Dönüklük_Anne	.19***	.15**	.09	-.05	.07	-.08				
Sorumluluk_Anne	.05	.21***	.20***	-.002	.10	-.01				
Geçimlilik_Anne	.07	.21***	.24***	-.01	.14**	-.04				
Duygusal Tutarlılık_Anne	-.18***	-.11*	-.08	.30***	-.03	.04				
Gelişime Açıklık_anne	.07	.21***	.24***	-.03	.24***	-.003				
Olumsuz Değer_Anne	-.13**	-.01	-.04	.18***	.05	.18***				
Aşırı Koruma_Anne							.48***	.23***	-.05	
Red_Anne							.20***	.37***	-.20***	
Red_Anne							.20***	.37***	-.20***	
Algılanan DERS										.37***

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Yordayıcı Analizler

Bu bölümde ergenin duygu düzenleme konusunda yaşadığı zorlukları yordayan faktörlerin araştırılması amaçlanmıştır. Bu nedenle, ergenlerin duygudurum düzenlemede yaşadığı zorlukları yordayan faktörler, ergen beyanı ve anne beyanı için iki farklı aşamalı regresyon analizi kullanılarak sınanmıştır. Regresyonların ilk basamaklarında cinsiyet, okul türü, anne eğitim, baba eğitim ve ailenin geliri kontrol değişkenleri olarak kullanılmıştır. İkinci basamakta ise anlamlı bulunan demografik bilgiler kontrol edildikten sonra annenin duygudurum düzenleme konusunda yaşadığı zorluğu, kişilik özelliklerini ve psikolojik sorunlarını kapsayan anne özellikleri analize sokulmuştur. Anlamlı bulunan anne özellikleri de kontrol edildikten sonra algılanan ve sergilenen ebeveyn stilleri (red, aşırı koruma, ilgisizlik) analize sokulmuştur. Son basamakta ise, anlamlı ebeveynlik stilleri kontrol edildikten sonra ergenlerin kişilik özellikleri analize sokulmuştur. Tüm bu karşılaştırmalarda hiyerarşik yöntem (stepwise) kullanıldığı için, sadece sözü edilen basamaklardaki anlamlı değişkenler denkleme girmiştir.

Ergen Beyanına göre Ergenin Duygudurum Düzenleme Konusunda Yaşadığı Zorlukları

Yordayan Faktörler

Ergen beyanına göre ergenin duygudurum düzenleme konusunda yaşadığı zorlukları yordayan faktörler aşamalı regresyon ile sınanmıştır. Buna göre, demografik faktörlerden sadece okul türünün, ergen beyanına göre, ergenin duygudurum düzenlemede yaşadığı zorluğu yordadığı bulunmuştur. Buna göre, düz liseye giden ergenlerin ($\beta = -.17, t [266] = -2.80, p < .01$) Anadolu Lisesi'ne giden ergenlere kıyasla duygudurum düzenleme konusunda daha fazla zorluk yaşadıkları bulunmuştur. Okul türü toplam varyansın % 3'ünü açıklamıştır. ($F [1, 266] = 7.85, p < .01$). Bu faktör kontrol edildikten sonra anne özelliklerinden, annenin kendi duygudurum düzenlemesi konusunda yaşadığı zorluğun ($\beta = .21, t [265] = 3.57, p < .001$) ve yine annenin olumsuz değer algısının ($\beta = .13, t [264] = 2.12, p < .05$), ergenin

duygudurum düzenlemede yaşadığı zorluğu yordadığı bulunmuştur. Annenin kendi duygu düzenlemede yaşadığı zorluk açıklanan varyansı % 7'ye çıkarmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 265] = 12.77, p < .001$) ve annenin olumsuz değer algısının da analize girmesiyle açıklanan varyans % 9'a ($F_{\text{değişim}} [1, 264] = 4.49, p < .05$) çıkmıştır. Anne özellikleri kontrol edildikten sonra ebeveyn stillerinden, algılanan red ($\beta = .35, t [263] = 5.87, p < .001$) ve algılanan aşırı koruma ($\beta = .19, t [262] = 3.14, p < .001$) davranışlarının ergenin duygudurum düzenlemede yaşadığı zorluğu yordadığı bulunmuştur. Algılanan red açıklanan varyansı % 19'a çıkarmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 263] = 34.41, p < .001$) ve algılanan aşırı korumanın da analize girmesiyle açıklanan varyans % 22'ye çıkarmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 262] = 9.86, p < .01$). Son olarak ebeveyn davranışları kontrol edildikten sonra ise, ergenin kişilik özelliklerinin, duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluk üzerindeki etkisine bakıldığında, duygusal tutarsızlık ($\beta = .39, t [261] = 7.40, p < .001$) yaşayan ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda yüksek düzeyde zorluk yaşadıkları bulunmuştur. Diğer taraftan, gelişime açıklık ($\beta = -.30, t [260] = -6.28, p < .001$), sorumluluk ($\beta = -.18, t [259] = -3.37, p < .001$), ve dışa dönüklük ($\beta = -.11, t [258] = -2.02, p < .001$) kişilik özelliklerine sahip olan ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda daha düşük düzeyde zorluk yaşadıkları bulunmuştur. Duygusal tutarsızlık açıklanan varyansı % 36'ya çıkarmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 261] = 54.72, p < .001$). Ergen temel kişilik özelliklerinden gelişime açıklık alt ölçeğinin analize girmesiyle açıklanan varyans % 44'e ($F_{\text{değişim}} [1, 260] = 39.40, p < .001$), sorumluluk alt ölçeğinin analize girmesiyle açıklanan varyans % 47'ye ($F_{\text{değişim}} [1, 259] = 11.37, p < .001$) ve son olarak dışa dönüklük alt ölçeğinin analize girmesiyle açıklanan varyans % 48'e çıkmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 258] = 4.10, p < .01$) çıkmıştır. Tüm bu değişkenler (10 adet) toplam varyansın % 48'sini açıklamaktadır.

Ergen beyanına göre açıklanan varyanstaki artışlar incelendiğinde, ergenlerin kişilik özelliklerinin, özellikle duygusal tutarsızlığın, duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları

zorlukları yordayıcı gücü dikkat çekicidir. Regresyon analizlerinin ayrıntılı sonuçları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Ergen Beyanına Göre Ergenin Duygudurum Düzenleme Konusunda Yaşadığı Zorlukları Yordayan Faktörler

	<i>F</i> _{değişken}	Df	<i>B</i>	<i>t</i> (set içinde)	R ²
Bağımlı Değişken					
Ergen DERS (Ergen Beyanı)					
Basamak 1: Kontrol Değişkenleri					
Okul Türü	7.85**	266	-.17	-2.80**	.03
Basamak 2: Anne Özellikleri					
Anne DERS	12.77***	265	.21	3.57***	.07
Anne Olumsuz Değer	4.49*	264	.13	2.12*	.09
Basamak 3: Ebeveyn Stilleri					
Algılanan Red	34.41***	263	.35	5.87***	.19
Algılanan Aşırı Koruma	9.86**	262	.19	3.14**	.22
Basamak 4: Ergen Kişilik Özellikleri					
Ergen_Duygusal Tutarsızlık	54.72***	261	.39	7.40***	.36
Ergen_Gelişime Açıklık	39.40***	260	-.30	-6.28***	.44
Ergen_Sorumluluk	11.37***	259	-.18	-3.37***	.47
Ergen_Dışa Dönüklük	4.10*	258	-.11	-2.02*	.48

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Anne Beyanına göre Ergenin Duygudurum Düzenleme Konusunda Yaşadığı Zorlukları Yordayan Faktörler

Anne beyanına göre çocuğunun duygudurum düzenleme konusunda yaşadığı zorlukları yordayan faktörler aşamalı regresyon ile sınanmıştır. Buna göre, demografik faktörlerden sadece ailenin gelirinin, çocuğunun duygudurum düzenlemede yaşadığı zorluğu yordadığı bulunmuştur. Buna göre, gelir düzeyi düşük ailelerde ($\beta = -.19$, $t [267] = -3.22$, $p < .001$) ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda daha fazla zorluk yaşadıkları algılanmıştır. Aile geliri toplam varyansın % 4'ünü açıklamıştır. ($F [1, 267] = 10.35$, $p < .01$). Bu faktör kontrol edildikten sonra anne özelliklerinden, duygudurum düzenleme konusunda yüksek düzeyde zorluk yaşayan anneler ($\beta = .60$, $t [266] = 12.26$, $p < .001$) ve psikolojik sorunları olan anneler ($\beta = .20$, $t [265] = 3.78$, $p < .001$), çocuklarının duygudurum düzenleme konusunda daha yüksek düzeyde zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Buna karşı dışa dönüklük ($\beta = -.11$, $t [264] = -2.09$, $p < .05$) kişilik özelliğine sahip anneler, çocuklarının daha

düşük düzeyde zorluk yaşadıklarını belirtmiştir. Annenin duygu düzenlemede yaşadığı zorluk açıklanan varyansı % 39'a çıkarmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 266] = 150.33, p < .001$). Annenin psikolojik sorunları analize girdiğinde açıklanan varyans % 42'ye ($F_{\text{değişim}} [1, 265] = 14.26, p < .001$), dışa dönüklük alt ölçeği analize girdiğinde açıklanan varyans % 43'e çıkmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 264] = 4.37, p < .05$). Anne özellikleri kontrol edildikten sonra ebeveynlik stillerinden, anneden yüksek düzeyde red algıladıklarında ($\beta = .14, t [263] = 2.98, p < .001$) ve anneler düşük düzeyde ilgi-sıcaklık sergilediklerinde ($\beta = -.13, t [262] = -2.48, p < .05$), çocuklarının duygudurum düzenleme konusunda yüksek düzeyde zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Algılanan red açıklanan varyansı % 45'e çıkarmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 263] = 8.86, p < .01$). Annenin gösterdiği ilgi ve sıcaklık analize girdiğinde ise açıklanan varyans % 46'ya çıkmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 262] = 6.13, p < .05$), Son olarak ebeveyn davranışları da kontrol edildikten sonra ise, ergenin kişilik özelliklerinin, duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluk üzerindeki etkisine bakıldığında, anneler dışa dönüklük ($\beta = -.10, t [261] = -2.18, p < .05$) kişilik özelliklerine sahip olan çocuklarının duygudurum düzenleme konusunda daha düşük düzeyde zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ergen temel kişilik özelliklerinden dışa dönüklük açıklanan varyansı % 47'ye çıkarmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 261] = 6.76, p < .05$). Tüm bu değişkenler (8 adet) toplam varyansın % 47'sini açıklamaktadır. Anne beyanına göre açıklanan varyanstaki artışlar incelendiğinde, annelerin kendi duygu düzenlemelerinde yaşadıkları zorlukların, duygudurum düzenleme konusunda çocuklarının yaşadıkları zorlukları yordayıcı etkisi dikkat çekicidir (bakınız Tablo 20).

Tablo 20. Anne Beyanına Göre Ergenin Duygudurum Düzenleme Konusunda Yaşadığı Zorlukları Yordayan Faktörler

Dependent Variable	$F_{\text{değişen}}$	Df	B	t (set içinde)	R^2
DERS_Ergen (Anne Beyanı)					
Basamak 1: Kontrol Değişkenleri					
Ailenin Geliri	10.35**	267	-.19	-3.22	.04
Basamak 2: Anne özellikleri					
Anne DERS	150.33***	266	.60	12.26	.39
Anne Psikolojik Sorunlar	14.26***	265	.20	3.78	.42
Anne Dışa Dönüklük	4.37*	264	-.11	-2.09	.43
Basamak 3: Ebeveyn Stilleri					
Algılanan Red	8.86**	263	.14	2.98	.45
Sergilenen ilgi-sıcaklık	6.13*	262	-.13	-2.48	.46
Basamak 4: Kişilik özellikleri					
Ergen Dışa Dönüklük	6.76*	261	-.10	-2.18	.47

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Ergenlerin Psikolojik Sıkıntılarını Yordayan Faktörler

Bu bölümde ergenin psikolojik sıkıntılarını yordayan faktörlerin araştırılması amaçlanmıştır. Ergenlerin içten kaynaklanan (internalizing) psikolojik sıkıntılarını ölçmek için Çocukluk Dönemi Depresyon Envanteri, dıştan kaynaklanan (externalizing) sıkıntılarını ölçmek için Güçler ve Güçlükler Ölçeği kullanılmıştır. Ancak Güçler ve Güçlükler Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısı düşük olduğu için bu ölçek analizlerde kullanılmamıştır. Analizlere Çocukluk Dönemi Depresyon Envanteri ile devam edilmiştir.

Regresyonun ilk basamağında cinsiyet, okul türü, anne eğitim, baba eğitim ve ailenin geliri kontrol değişkenleri olarak kullanılmıştır. İkinci basamakta ise anlamlı bulunan demografik bilgiler kontrol edildikten sonra annenin duygudurum düzenleme konusunda yaşadığı zorluğu, kişilik özelliklerini ve psikolojik sorunlarını kapsayan anne özellikleri analize sokulmuştur. Anlamlı bulunan anne özellikleri de kontrol edildikten sonra algılanan ve sergilenen ebeveyn stilleri (red, aşırı koruma, ilgi-sıcaklık) analize sokulmuştur. Bir sonraki basamakta, anlamlı ebeveynlik stilleri kontrol edildikten sonra ergenlerin kişilik özellikleri analize sokulmuştur. Son basamakta ise, anlamlı bulunan ergen kişilik özellikleri kontrol edildikten sonra anne beyanına ve ergen beyanına göre ergenlerin duygudurum

düzenlemede yaşadıkları zorluklar analize sokulmuştur. Tüm bu aşamalarda hiyerarşik yöntem (stepwise) kullanıldığı için, sadece sözü edilen basamaklardaki anlamlı değişkenler denkleme girmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre, demografik faktörlerden sadece gittiği okul türünün ergenin depresyonunu yordadığı bulunmuştur ($\beta = -.21, t [262] = -3.43, p < .001$). Buna göre, düz liseye giden ergenler, Anadolu Lisesi'ne gidenlere kıyasla daha fazla depresif semptom göstermişlerdir. Ergenin gittiği okul türü toplam varyansın % 4'ünü açıklamıştır. ($F [1, 262] = 11.79, p < .001$). Bu faktör kontrol edildikten sonra anne özelliklerine bakıldığında, annelerin duygusal olarak tutarsız ($\beta = .20, t [261] = 3.30, p < .001$) ve uyumsuz ($\beta = -.14, t [260] = -2.27, p < .05$) olduğu durumlarda ergenler depresif sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Annenin duygusal tutarsızlığı açıklanan varyansı % 8'e çıkarmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 261] = 10.86, p < .001$). Annenin psikolojik sorunları analize girdiğinde açıklanan varyans % 10'a ($F_{\text{change}} [1, 260] = 5.17, p < .05$). Anne özellikleri kontrol edildikten sonra ebeveynlik stillerinden, anneden düşük düzeyde ilgi ve sıcaklık algıladıklarında ($\beta = -.29, t [259] = -4.95, p < .001$) ve yüksek düzeyde koruma davranışı algıladıklarında ($\beta = .23, t [258] = 3.96, p < .001$), çocuklarının depresif belirtilerinin arttığı bulunmuştur. Algılanan düşük ilgi ve sıcaklık açıklanan varyansı % 18'e çıkarmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 259] = 24.45, p < .001$) Annenin gösterdiği aşırı koruma analize girdiğinde ise açıklanan varyans % 22'ye çıkmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 258] = 15.64, p < .01$). Ebeveyn davranışları kontrol edildikten sonra, kişilik özelliklerinin, ergenlerin yaşadığı depresyon üzerindeki etkisine bakıldığında, dışa dönük ($\beta = -.36, t [257] = -6.80, p < .001$), sorumluluk sahibi ($\beta = -.32, t [256] = -6.19$) ve gelişime açık ($\beta = -.11, t [257] = -1.99, p < .05$) ergenlerin depresif belirtilerinin düşük olduğu bulunmuştur. Buna karşılık, duygusal tutarsızlık ($\beta = .18, t [255] = 3.28, p < .001$) kişilik özelliğine sahip ergenlerin daha çok depresif belirti gösterdikleri bulunmuştur. Ergen temel kişilik özelliklerinden dışa dönüklük açıklanan varyansı % 34'ye ($F_{\text{değişim}} [1, 257] = 46.26, p < .001$),

sorumluluk % 43'e ($F_{\text{değişim}} [1, 256] = 38.36, p < .001$), duygusal tutarsızlık % 45'e ($F_{\text{değişim}} [1, 255] = 10.78, p < .001$) ve gelişime açıklık % 46'ya ($F_{\text{değişim}} [1, 254] = 3.97, p < .05$) çıkarmıştır. Son olarak, ergenlerin temel kişilik özellikleri kontrol edildikten sonra, anne ve ergen beyanına göre duygudurum düzenlemede yaşadıkları zorlukların, ergenlerin depresif belirtileri üzerindeki etkisine bakıldığında, sadece ergen beyanına göre duygu durum düzenlemede yaşadıkları zorlukların ($\beta = .40, t [253] = 7.11, p < .001$) ergenlerin depresif belirtilerini yordadığı bulunmuştur. Duygu durum düzenlemede yaşanan zorluk açıklanan varyansı % 55'e çıkarmıştır ($F_{\text{değişim}} [1, 253] = 50.50, p < .001$) Tüm bu değişkenler (10 adet) toplam varyansın % 55'ini açıklamaktadır. Bulgular dikkate alındığında annelerin çocuklarının depresif belirtilerini yakalama konusunda yetersiz kaldığı görülmektedir. Bulgular Tablo 21'de sunulmaktadır.

Tablo 21. Ergenlerin Psikolojik Sıkıntılarını Yordayan Faktörler

	$F_{\text{değişim}}$	Df	β	t (set içinde)	R^2
Bağımlı Değişken					
Depresyon					
Basamak 1: Kontrol Değişkeni					
Okul Türü	11.79**	262	-.21	-3.43**	.04
Basamak 2: Anne Özellikleri					
Anne-Duygusal Tutarsızlık	10.86**	261	.20	3.30**	.08
Anne-Uyumluluk	5.17*	260	-.14	-2.27*	.10
Basamak 3: Ebeveyn Stilleri					
Algılanan ilgi/sıcaklık	24.45**	259	-.29	-4.95**	.18
Algılanan Aşırı Koruma	15.64**	258	.23	3.96**	.22
Basamak 4: Temel Kişilik Özellikleri					
Ergen-Dışa Dönüklük	46.26**	257	-.36	-6.80**	.34
Ergen-Sorumluluk	38.36**	256	-.32	-6.19**	.43
Ergen-Duygusal Tutarsızlık	10.78**	255	.18	3.28**	.45
Ergen-Gelişime Açıklık	3.97*	254	-.11	-1.99*	.46
Basamak 5: Duygudurum Düzenleme					
Ergen Beyanına göre-Duygudurum Düzenlemede Yaşanan Zorluk	50.50**	253	.40	7.11**	.55

* $p < .05$, ** $p < .001$

TARTIŞMA / SONUÇ

Ergenlerin duygudurum düzenlemelerinde ebeveylelerinin duygudurum düzenlemelerinin rolünün incelendiği bu çalışmada veriler hem betimleyici hem de yordayıcı istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir. Bulguların sistematik olarak yorumlanabilmesi için analiz sırasına uygun olarak, önce demografik özellikler temelinde yapılan analizlerden elde edilen bulgular, daha sonra da yordayıcı istatistikler kullanılarak yapılan analizlerden elde edilen bulgular tartışılacaktır.

Demografik zellikler Temelinde Elde Edilen Bulgular

Ergenlerden ve annelerinden ölçülen değişkenlerin genel ortalamaları ve bu ortalamaların cinsiyete, okul türüne, anne-baba eğitimine ve ailenin gelir durumuna göre karşılaştırmaları kapsamlı olarak yapılmıştır. Buna göre, ergenlerin cinsiyeti dikkate alınarak yapılan karşılaştırmalarda, ergen beyanına göre erkeklerin kıızlara kıyasla annelerinden daha fazla red algıladıkları bulunmuştur. Hlbuki anne beyanına bakıldığında, anneler ebeveyn stillerinin çocuklarının cinsiyetine göre değişmediğini bildirmişlerdir. Buradan yola çıkarak erkek ergenlerin annelerinden daha çok ilgi ve yakınlık beklediklerini ancak annelerinin buna cevap vermediğini, üstelik erkek çocuklarının bu taleplerinin farkında da olmadıklarını söyleyebiliriz.

Ergenlerin devam ettiği okul türüne göre yapılan karşılaştırmalar dikkate alındığında, ergen beyanına göre, düz liseye giden ergenlerin annelerinden daha fazla red ve koruma algıladıkları, buna karşılık Anadolu Lisesi'ne devam eden ergenlerin annelerinden daha fazla ilgi ve sıcaklık algıladıkları bulunmuştur. Bununla birlikte, düz liseye giden ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadığı zorluğun, Anadolu Lisesi'ne devam eden ergenlere kıyasla daha fazla olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda, bu ergenler diğerlerine kıyasla daha fazla psikolojik sıkıntı yaşama eğilimindedirler. Anne beyanı dikkate alındığında, ergenlere paralel olarak, düz liseye giden ergenlerin anneleri, Anadolu Lisesi'ne

giden ergenlerin annelerine kıyasla çocuklarına karşı daha fazla red ve koruma sergilediklerini bildirmişlerdir. Benzer şekilde, düz liseye giden ergenlerin annelerinin, Anadolu Lisesi'ne giden ergenlerin annelerine kıyasla duygudurum düzenlemede daha çok zorluk yaşadıkları ve çocuklarının da daha çok zorluk yaşadıklarını düşündükleri görülmüştür. Aynı zamanda bu annelerin psikolojik yakınmaları da diğerlerine kıyasla daha fazladır. Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, okul türünün ergenin psikolojik sağlığında önemli bir rolü olduğu görülmektedir. Ülkemizde Anadolu Liselerine girmek için sınav yapılmakta ve bu sınavda başarı gösteren çocuklar Anadolu Liselerine kabul edilmektedir. Buradan yola çıkarak Anadolu Lisesi'ne devam eden ergenlerin diğerlerine göre akademik olarak daha başarılı olduklarını söyleyebiliriz. Her ne kadar burada akademik başarı ile psikolojik sorunlar arasında sebep sonuç ilişkisinden söz edemesek de, yapılan birçok araştırma depresyon ve kaygı bozukluklarının akademik başarı ile ters orantılı olduğunu göstermektedir (e.g., Fergusson & Woodward, 2002; Forsterling & Binser, 2002; Reinherz, Frost, & Pakiz, 1991; Shahar et al., 2006). Bu bulgularla, benzer şekilde akademik olarak başarılı olan ergenlerin duygu düzenleme konusunda da daha başarılı olacağı sonucuna varabiliriz ya da tam tersi duygu düzenleme konusunda başarılı olan ergenlerin akademik olarak da başarılı olabileceğini söyleyebiliriz. Graziano, Reavis, Keane ve Calkins (2007), çocukların duygudurum düzenleme becerilerinin erken dönem akademik başarıları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bulgular, duygudurum düzenleme becerisinin erken dönem akademik başarı ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Gelecek çalışmalar bu konuları ayrıntılı olarak irdelemelidir. Okul türü açısından elde edilen bulgular için bir diğer açıklama da şu olabilir. Anadolu Lisesi'ne devam giden ergenler, diğerlerine kıyasla genel olarak daha avantajlı koşullara sahiptir. Ebeveynlerinin eğitim seviyeleri ve dolayısı ile sosyo ekonomik statüleri daha yüksektir. Bu nedenle bu koşullara sahip ergenlerin ebeveynlerinin yaklaşımlarının daha sıcak ve ergenin ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde olduğu düşünülmektedir. Anne beyanından

elde edilen bulgular da bu çıkarımı desteklemektedir. Anadolu Lisesi'ne giden ergenlerin anneleri diğerlerine kıyasla çocuklarına daha fazla ilgi ve sıcaklık gösterdiklerini ve duygudurum düzenleme konusunda daha az zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Anne ve baba eğitim düzeyleri dikkate alındığında, hem ergen hem de anne beyanına göre anne veya baba düşük eğitim seviyesinde ise çocuklarına karşı daha fazla red ve koruma davranışı sergilediği, eğitim seviyesi yüksek ise daha fazla ilgi ve sıcaklık gösterdiği bulunmuştur. Bununla birlikte anne veya babasının eğitim seviyesi düşük olan ergenler duygudurum düzenleme konusunda da daha fazla zorluk yaşadıklarını bildirmişlerdir. Aynı şekilde, eğitim seviyesi düşük olan anneler de duygudurum düzenleme konusunda daha fazla zorluk yaşadıklarını ve çocuklarının da duygudurum düzenleme konusunda daha fazla zorluk yaşadıklarını düşündüklerini beyan etmişlerdir. Bu durum, düşük anne eğitim düzeyinin daha önceki çalışmalarda da gösterildiği gibi (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2005) psikolojik gelişim bakımından en önemli demografik faktörlerin başında geldiğine işaret etmektedir. Görüldüğü üzere, anne babanın eğitim seviyesinin artması hem ergenin algıladığı hem de annenin beyan ettiği ebeveynlik uygulamalarını olumlu yönde etkilemektedir. Beklenildiği gibi, eğitim düzeyini inceleyen çalışmalarda da benzer bulgular elde edilmiştir. Örneğin, anne eğitimi arttıkça annenin uyguladığı katı kontrol ve müdahalenin azaldığı (Moorman ve Pomerants, 2008) ve çocuğun istek ve ihtiyaçlarına duyarlılığın arttığı bulunmuştur (Pederson ve ark., 1990). Bu ilişki muhtemelen eğitim düzeyi ile sosyo ekonomik durum arasındaki olumlu ilişkiye de bağlanabilir. Yüksek eğitim düzeyinden gelen ailelerin görece yüksek gelir düzeyine sahip olacakları varsayılmaktadır. Çalışmanın bulguları bu varsayımı desteklemektedir. Ailenin gelir düzeyine göre yapılan karşılaştırmalar değerlendirildiğinde, önceki bulgulara paralel olarak, ailenin gelir seviyesinin ebeveyn yaklaşımı ve ergenin duygudurum düzenleme konusunda yaşadığı zorlukla ilintili olduğu görülmektedir.

Annenin Kendi Duygudurum Düzenleme Becerisinin Çocuğunun Duygudurum Düzenleme Becerisini Değerlendirmesi Üzerindeki Etkisi

Annelerin kendi duygu durumlarını düzenleme konusunda yaşadıkları zorlukların, ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluklara etkisinde, annenin ebeveynlik stiline göre farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Bulgular, duygudurum düzenleme konusunda yüksek düzeyde zorluk yaşayan annelerin çocuklarının, duygudurum düzenleme konusunda düşük düzeyde zorluk yaşayan annelerin çocuklarına kıyasla duygudurum düzenleme konusunda daha fazla zorluk yaşadıklarını göstermiştir. Geçmiş çalışmalar anne-çocuk etkileşiminin karşılıklı olarak hem annenin hem de çocuğun duygudurum düzenlemesinde etkili olduğunu göstermiştir. (örn., Cohn ve Tronic, 1988; Fogel, 1993). Benzer şekilde Thompson (1994) annesinin duygudurum düzenleme stiline maruz kalan çocuğun annesini taklit edeceğini ve benzer durumlarda aynı duygudurum düzenleme stratejisini uygulayacağını öne sürmüştür. Cole ve arkadaşları da (1994) çocukların, ebeveynlerinin stratejilerini içselleştirdiğini ve benzer stratejiler geliştirme eğiliminde olduklarını belirtmiştir. Ancak ergenin duygudurum düzenlemesinde, annesinin duygudurum düzenlemesinin etkisini araştıran çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Bu çalışma ile ergenlik döneminde de annenin rolünün önemi ortaya konulmuştur.

Bunun yanında, ebeveynlik stilleri dikkate alındığında baskın-otoriter algılanan annelerin çocukları, gelişime izin verici algılanan annelerin çocuklarına kıyasla duygu düzenleme konusunda daha fazla zorluk yaşamaktadırlar. Geçmiş çalışmalarda da belirtildiği gibi aşırı kontrolcü ve koruyucu ebeveynler çocuklarının duygudurum düzenlemelerini olumsuz etkilemektedirler (Bell ve Calkins, 2000; Fox ve Calkins, 2003). Aksine destekleyici, sözel olarak da yön gösterici ebeveynler çocuklarının daha adaptif duygudurum düzenleme stratejileri geliştirmelerini sağlamaktadır (Calkins ve Johnson, 1998).

Anne beyanı ve ergen beyanı birlikte değerlendirildiğinde, ergenler duygudurum düzenleme konusunda annelerinin rapor ettiği kadar daha fazla zorluk yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Aynı şekilde ebeveynlik stilleri açısından anne ve ergen beyanları birlikte değerlendirildiğinde de, anne hangi ebeveynlik stili kategorisinde yer alırsa alsın ergenin duygudurum düzenleme konusunda rapor ettiği zorluğun annenin rapor ettiği kadar daha fazla olduğu bulunmuştur. Literatüre bakıldığında ergenlerin ebeveynlerinin dile getirdiklerinden daha fazla davranışsal ve duygusal sorun beyan ettikleri görülmektedir (Sourander ve ark., 1999; Verhulst ve Van der Ende, 1992). Bu açıdan çalışmanın bulguları geçmiş araştırmalarla tutarlıdır. Literatür taraması kısmında da belirtildiği gibi ergenler kendi duygu durumları konusunda daha doğru bilgi verecek bilişsel kapasiteye sahiptir. Bu sebeple onların duygusal deneyimleri konusunda en güvenilir ve geçerli bilgiyi verecekleri düşünülmektedir (Zeman ve ark., 2007). Çalışmadan elde edilen bulgular bu çerçevede değerlendirildiğinde anne ve ergen beyanları arasındaki fark, annelerin çocuklarının gösterdiği belirtileri fark edememeleri ile açıklanabilir (Berg-Nielsen ve ark., 2003; Grills & Ollendick, 2002). Bir başka deyişle, anneler kendi duygu durumlarının ya da psikolojik durumlarının etkisinde kalarak çocuklarının duygu durumlarını değerlendiriyor olabilir. Bu araştırmanın bulguları da tam olarak bunu göstermiştir. Buna göre, duygudurum düzenleme konusunda zorluk yaşayan anneler çocuklarının da duygudurum düzenleme konusunda daha çok zorlandığını bildirmişlerdir. Annenin kendi duygudurum düzenleme becerisi ile çocuğunun duygu durumunu değerlendirmesi arasındaki korelasyona bakıldığında da bu çıkarımın desteklendiği görülmektedir ($r = .63$).

Her ne kadar ergenden alınan bilgi daha güvenilir ve geçerli olsa da anne ve ergen beyanları arasındaki fark çok kritik bir öneme sahiptir (Hughes ve Gullone, 2010). Psikolojik desteğe ihtiyacı olan bir çok ergen, sıkıntılarını yetişkiler tarafından fark edilmediği için uygun yardımı alamıyor (Sourander ve ark., 1999). Bu nedenle, ebeveynlerin çocuklarının psikolojik

durumları konusundaki farkındalıkları artırılmalıdır. Bununla birlikte, ebeveynler çocuklarının duygu durumlarını değerlendirirken kendi duygu durumlarından ayırt edebilmelidirler. Bu bulgulardan yola çıkarak şunu da söyleyebiliriz. Depresyon ve kaygı gibi duygusal sıkıntıların dışarıdan ilk bakışta fark edilmesi oldukça zordur. Buna karşı, öfke saldırganlık gibi daha davranışa yönelik sıkıntılar daha kolay fark edilirler ve problem olarak ele alınırlar. Sonuç olarak, ergenlerin içlerinde yaşadığı bu sıkıntılar davranışta kendini göstermediği sürece anneleri tarafından sorunsuz olarak değerlendiriliyor olabilir. Bu nedenle, bu çalışmanın bulgularından da yola çıkarak ebeveyn ve ergen arasındaki paylaşımın ve bu paylaşımı sağlayacak koşulların oluşturulmasının öneminden bahsedebiliriz.

Araştırmanın bir diğer amacı, çocuğunun duygu durumunu değerlendirirken annenin kendi duygudurum düzenlemesi ve ebeveynlik stili arasındaki etkileşimin incelenmesidir. Buna göre anne, aşırı koruyucu bir anne ise çocuğunun duygu durumunu olduğundan daha kötü değerlendireceği aksine anne daha reddedici bir anne ise çocuğunun duygu durumunu olduğundan daha iyi değerlendireceği öne sürülmüştür. Ancak bulgular bu hipotezi destekler nitelikte değildir. Çalışmanın bulguları, ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadığı zorluklar söz konusu olduğunda her koşulda annelerinin sandığından daha çok zorluk yaşadıklarını göstermiştir. Bu bulgulara ulaşılmasında ergenlerin yaşının önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle yaşın etkisinden bahsedebilmek için farklı yaş gruplarındaki ergenlerin karşılaştırıldığı daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Yordayıcı Analizler

Projede ergenin duygudurum düzenlemesi konusunda yaşadığı zorlukları yordayan faktörlerin incelenmesi amaçlanmış ve bu nedenle ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadığı zorlukları yordayan faktörler hem ergen beyanı hem de anne beyanı için iki farklı aşamalı regresyon analizi kullanılarak sınanmıştır. Bu bölümde, analizlerden elde edilen bulgular ergen beyanı ve anne beyanı için ayrı ayrı tartışılacaktır.

Ergen Beyanına Göre Ergenin Duygudurum Düzenleme Konusunda Yaşadığı Zorlukları Yordayan Faktörler

Ergen beyanına göre, ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadığı zorlukları yordayan faktörler aşamalı regresyon analizi kullanılarak sınanmıştır. Bulgular, aşamalı olarak ilk üç stepte yer alan faktörler (örn., kontrol değişkenleri, anne özellikleri, ebeveyn stilleri) kontrol edildiğinde bile ergenlerin dört temel kişilik özelliğinin (örn., duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık, sorumluluk ve dışa dönüklük) duygudurum düzenleme becerileri için önemli olduğunu göstermiştir. Araştırma bulguları literatür ile tutarlıdır. Örneğin, McCrae ve Costa (2003) duygusal tutarsızlığın temelinde öfke, üzüntü, utanç, suçluluk, iğrenme gibi olumsuz duyguların olduğunu savunmaktadır. Bu nedenle duygusal tutarsızlık yaşayan ergenler duygudurum düzenleme konusunda daha çok zorluk yaşarlar (Elliott ve ark., 1994; Soldz ve Vaillant, 1999). Bununla birlikte, dışa dönüklük de duyguların anlaşılması ve düzenlenmesi ile ilgilidir (Chan ve Caputi, 2000). Aynı şekilde Mann ve arkadaşları (1994, 1995) dışa dönüklük, geçimlilik ve gelişime açıklıklık gibi temel kişilik özelliklerinin varolan duyguyu kabul etmeme olarak tanımlanan aleksitimi ile ters ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Sorumluluk temel kişilik özelliğine gelince, Tellegen (1988) sorumluluğu doğru zamanda uygun şekilde davranma becerisi olarak tanımlamaktadır ve bu da duygudurum düzenleme becerisi için çok gerekli bir özelliktir. Son olarak, Leary ve Hoyle (2009) duygu, davranış ve hislerdeki farklılığı açıklayan, duruma bağlı olmayan yatkınlık (dispositional) faktörlerinden (örn., kişilerarası, duygusal, bilişsel ve motivasyonel) bahsetmektedir. Onlara göre dışa dönüklük ve geçimlilik kişilerarası yatkınlık, duygusal tutarsızlık duygusal yatkınlık, gelişime açıklık bilişsel yatkınlık ve sorumluluk da motivasyonel yatkınlık boyutu altında yer almaktadır. Bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre, duygudurum düzenleme konusunda yaşanan zorluk temel kişilik özelliklerinin yer aldığı her yatkınlık boyutu ile ilişkilidir. Buradan yola çıkarak, duygudurum düzenleme becerisinin

sadece duygusal yatkınlık boyutundaki temel kişilik özellikleri ile değil, diğer yatkınlık boyutlarındaki kişilik özellikleri ile de ilişkili olduğunu söyleyebiliriz (örn., kişilerarası, bilişsel ve motivasyonel yatkınlık).

Çalışmanın bulguları aynı zamanda algılanan ebeveyn red ve aşırı koruma davranışının da duygudurum düzenleme konusunda yaşanan güçlüklerle ilişkili olduğunu göstermektedir. Geçmiş çalışmalar, çocukların duygudurum düzenlemeleri konusunda başarılı olabilmeleri için ebeveynlerinin onlara ihtiyaç duydukları yakınlığı ve özerkliği bir arada sağlamaları gerektiğini savunmaktadır (Southam-Gerow ve Kendall, 2002). Bir başka deyişle, eğer ebeveyn çocuğunun ihtiyacı olan yakınlığı kuramazsa çocuk reddedilmiş hisseder. Aksine, eğer ebeveyn çocuğunun ihtiyacı olan özerkliği ona sağlayamazsa bu kez de çocuk aşırı bağımlı biri olur. Bu bulgulara ek olarak, araştırma bulguları, annenin kendi duygu durumlarını düzenleme konusunda yaşadığı zorluğun da çocuğunun duygudurum düzenleme konusunda yaşadığı zorluğu önemli ölçüde yordadığını göstermiştir. Daha önce de ifade edildiği gibi annenin duygudurum düzenleme becerisi çocuğun duygudurum düzenleme becerisini geliştirmesinde çok önemli bir yere sahiptir.

Anne Beyanına Göre Ergenin Duygudurum Düzenleme Konusunda Yaşadığı Zorlukları Yordayan Faktörler

Araştırma bulguları, ergen beyanına dayanarak, ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorlukları yordayan faktörler sorgulandığında daha çok ergenin kendisi ile ilişkili faktörlerin (örn., temel kişilik özellikleri, algılanan ebeveyn yaklaşımları) en önemli yordayıcı faktörler olduğunu göstermiştir. Aksine, anne beyanına dayanarak ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorlukları yordayan faktörler sorgulandığında ise daha çok anne ile ilişkili faktörlerin en önemli yordayıcı faktörler olduğu görülmektedir.

Annelere göre, temel kişilik özelliklerinden sadece dışa dönüklük özelliği çocuklarının duygudurum düzenlemede yaşadığı zorlukla ilişkilidir. Hâlbuki ergenler duygusal tutarsızlık,

gelişime açıklık, dışa dönüklük ve sorumluluk gibi dört temel kişilik özelliğinin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorlukla ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmalar, dışa dönüklüğün birinci derecede önemli kişilik özelliği olarak ortaya çıktığını göstermektedir (McCrae ve Costa, 2003; Digman, 1999) ve dışa dönüklüğün en temel özelliği sosyal ilişkilerde kendini göstermesidir. Bu nedenle, annelerin çocuklarının kişiliğinin sadece sosyal ilişkilerle ilgili olan kısmını yakalayabildiklerini ve onların duygudurum düzenlemeleri için çok önemli olduğunu düşündüklerini söyleyebiliriz. Bir başka deyişle, dışa dönüklük dışarıdan kolayca gözlenebilen bir özellik olduğu için başkaları tarafından fark edilmesi kolay olabilmektedir.

Bunun yanında anneler, çocuklarına gösterdikleri ilgi ve sıcaklığın onların duygudurum düzenlemede yaşadıkları zorlukla ters ilişkili olduğunu belirtmişlerdir ki bu bulgu da literatür ile tutarlıdır (Darling ve Steinberg, 1993; Gottman ve ark., 1996). Araştırma bulguları arasında ilginç olan bir nokta, annelerin, çocuklarının duygudurum düzenlemeleri konusunda yaşadıkları zorluk konusunda algıladıkları ebeveyn reddinin önemli olduğunu belirtirken, ebeveyn aşırı koruma davranışının ergenlerin duygudurum düzenlemede yaşadıkları zorlukla alakasız olduğunu belirtmeleridir. Oysaki ergen beyanına göre hem ebeveyn reddinin hem de aşırı korumanın, ergenlerin duygudurum düzenlemede yaşadıkları zorlukla ilintili olduğu görülmektedir. Bu durum Türk kültürü gibi toplulukçu kültürlerde aşırı koruma davranışının ebeveynler tarafından sağlıklı bir ebeveyn stili olarak kabul ediliyor olmasıyla açıklanabilir. Örneğin; Türk kültüründe ve benzeri diğer toplulukçu kültürlerde çalışmaları olan Kağıtçıbaşı (2005), ebeveyn kontrol ve sıcaklığının birbirinin karşısında değil birbirini tamamlayan boyutlar olarak ele alınmasını önermektedir. Bu nedenle Kağıtçıbaşı, Batı kültüründe çocuklar üzerinde olumsuz etkileri görülen aşırı koruma vb. bazı kontrol davranışların Türk kültüründe aynı derece olumsuz etkileri olmayacağını ileri sürmektedir.

Ancak görünen o ki bu çalışmaya katılan ergenler aşırı koruma davranışından şikayetçidirler ve duygudurum düzenleme becerileri üzerinde olumsuz etkisi olduğunu düşünmüşlerdir.

Geçmiş çalışmalar, ebeveynlerin, çocuklarının sosyalleşmesine etkili ve yeterli bir katkı sağlayabilmeleri için önce kendi duyguları ile etkili bir şekilde başa çıkabilme becerisine sahip olmaları gerektiğini göstermektedir (Dix, 1991). Bunun yanında, araştırmalar ebeveynin kendi duygularının farkında olması ile çocuklarının duygularının farkında olması arasında yüksek bir korelasyon olduğunu göstermektedir (Gottman, Katz, Hooven, 1997). Buna dayanarak Gottman ve arkadaşları (1997) ebeveynin, çocuklarının duygularını farketmesinin yolunun önce kendi duygularını fark etmesinden geçtiğini savunmaktadır. Literatür ile uyumlu olarak bu çalışmada da ebeveynlerin kendi duygudurum düzenleme becerilerinin, çocuklarının duygudurum düzenleme becerilerini değerlendirmelerinde ne kadar önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Bu bulgu ergen beyanı ile de tutarlıdır öyle ki ergenler duygudurum düzenleme becerileri konusunda annelerinin duygudurum düzenleme becerilerinin önemli bir rolü olduğunu bildirmişlerdir. Ancak, ergen beyanı ile anne beyanı arasındaki fark şudur. Anneler, çocuklarının duygudurum düzenlemede yaşadıkları zorluk konusunda, kendilerinin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluğun varyansın % 35'ini açıkladığını söylerken, ergenler annelerinin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluğun varyansın % 4'ünü açıkladığını belirtmişlerdir. Buradan yola çıkarak, annelerin, çocuklarının duygu durumlarını değerlendirirken, kendi duygu durumlarının etkisinde kaldığını ve böyle olunca da gerçeklerden uzaklaşmış olabilecekleri düşünülmektedir.

Ergenlerin Psikolojik Sıkıntılarını Yordayan Faktörler

Araştırma bulguları, ergenin yaşadığı depresif belirtileri yordayan faktörler sorgulandığında, ergenin gittiği okul türünün, annenin temel kişilik özelliklerinin ve

ebeveynlik stillerinin, ergenin temel kişilik özelliklerinin ve duygu durum düzenlemede yaşadığı zorluğun önemli yordayıcı faktörler olduğunu göstermiştir.

Gidilen okul türüne bakıldığında, düz liseye giden ergenlerin depresif belirtiler gösterdikleri öte yandan Anadolu Lisesi'ne giden ergenlerin böyle bir risk taşımadıkları görülmektedir. Daha önceki tartışma bölümlerinde de belirtildiği gibi düz liseye gitmek tek başına bir risk oluşturmamaktadır. Gidilen okul türü, ergenin akademik başarısının, ebeveynlerinin sosyo ekonomik düzeylerinin, ergene sunulan imkânların da göstergesidir. Bunları kontrol etmeden, tek başına okul türü ile depresyon arasında ilişki olduğundan söz etmek yanıltıcı olur. Ancak, bu çalışma özellikle düz liselerde okuyan ergenlerin maruz kaldığı sıkıntılara işaret etmektedir. Araştırma bulguları, ergenin depresif belirtiler göstermesi konusunda annenin kişilik özellikleri ve ebeveynlik stilleri açısından risk faktörlerin neler olduğu konusunda bilgi vermektedir. Annenin duygusal tutarsızlığı ergenin duygu durumunu olumsuz etkileyeceği için depresif belirtiler göstermesi ile ilişkilidir. Araştırma bulgularında ilginç olan bir nokta annenin hem düşük ilgi ve sıcaklığı hem de aşırı koruyucu olması ergenin gösterdiği depresyonla ilişkili bulunmasıdır. Anne tarafından reddedilmiş algılanmak ise depresyonla ilişkili bulunmamıştır. Bu bulgular araştırma hipotezleri ile tutarlıdır. Araştırmada ergenin algıladığı aşırı korumanın depresyonla, algıladığı reddin ise saldırganlıkla ilişkili olmasının beklendiği ifade edilmiştir. Algılanan aşırı korumanın depresyonla ilişkili olduğu bulunmuştur. Ancak öfke ve saldırganlığı ölçmek için kullanılan ölçek analizlere dâhil edilmediğinden araştırmanın diğer hipotezini test etmek mümkün olmamıştır. Bu bulgular, ergenlerin hem ilgisizlikten şikâyet ettiklerini hem de aşırı koruma istemediklerini ve bu sebeple ebeveynlerinin bu ikisi arasındaki dengeyi kurmaları gerektiğini göstermektedir. Ergenlerin kişilik özellikleri değerlendirildiğinde dışadönüklük, sorumluluk ve gelişime açıklık gibi olumlu kişilik özelliklerinin depresyonu önlemek için koruyucu faktör olduğu, buna karşılık duygusal tutarsızlık gibi olumsuz kişilik özelliklerinin ise depresyon

için risk faktörü olduğu bulunmuştur. Demek oluyor ki ergenlerin kişilik özellikleri depresif belirtiler sergileme riskinin ne kadar az ya da çok olacağı konusunda bilgi vermektedir. Bu nedenle olumsuz kişilik özelliklerine sahip ergenlerin gerek aileleri ve gerek öğretmenleri tarafından daha sıkı takip edilmesi ve ihtiyaçlarının dikkate alınması konusunda duyarlı olunması gerekmektedir. Son olarak araştırma bulguları duygu durum düzenleme konusunda yaşanan zorluğun depresyon için çok önemli bir risk faktörü olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu geçmiş çalışmalar ile tutarlıdır. Yapılan birçok çalışma, depresyonun duygu durum düzenlemede yaşanan zorluk neticesinde oluştuğunu belirtmektedir (Campbell-Sills & Barlow, Brown, & Hofmann, 2006; Kring & Werner, 2004). Bu bakış açısına göre kişinin duygu durumunu adaptif bir şekilde modüle edememesi neticesinde depresif semptomlar ortaya çıkmaktadır (Cole et al., 1994).

SINIRLILIKLAR

Bu proje kapsamında, ilk olarak annelerin kendi duygudurum düzenleme becerilerinin ve ebeveynlik stillerinin çocuklarının duygudurum düzenleme becerilerini değerlendirmeleri üzerindeki rolünün incelenmesi, ikinci olarak da ergenlerin algıladıkları ebeveynlik stilleri ve yaşadıkları psikolojik sıkıntıları arasındaki ilişkide duygudurum düzenleme becerilerinin arabulucu etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Buna göre, annelerini reddedici algılayan ergenlerin, duygudurum düzenleme de yaşadıkları sıkıntıların da anneleri tarafından göz ardı edileceği ve dolayısıyla bu ergenlerin öfke ve saldırganlık gibi dışsal psikojik sıkıntılar yaşama eğiliminde olacakları önerilmiştir. Ancak, ergenlerde öfke ve saldırganlık gibi dışsal problemleri değerlendirmek için kullanılan temel ölçüm araçlarından biri olan Güçlük ve Güçlülük Ölçeği'nin iç tutarlılık katsayısının düşük olması nedeni ile projede kullanılamamış olması, projenin ikinci kısmında yer alan ilk modelin test edilmesine engel olmuştur. İkinci öneri olarak, annelerini aşırı koruyucu algılayan ergenlerin, duygudurum düzenlemede yaşadıkları sıkıntıların da anneleri tarafından abartılacağı ve dolayısıyla bu ergenlerin kaygı ve depresyon gibi içsel psikojik sıkıntılar yaşama eğiliminde olacakları önerilmiştir. Ancak, araştırma bulguları her koşulda annenin çocuğunun duygu durumunu çocuğun kendi algıladığından daha iyi değerlendirdiğini ortaya koymuş ve bu nedenle çalışmanın ikinci kısmında yer alan ikinci model de test edilememiştir. Bir başka ifade ile, ergenlerin ebeveynlik stilleri algıları ve yaşadıkları psikolojik sıkıntılar arasındaki ilişkide, ergenlerin duygudurum düzenlemede yaşadıkları zorlukların arabulucu rolü araştırılamamıştır.

Çalışmanın dikkate alınması gereken sınırlılıklarından bir diğeri örnekleme ulaşma yöntemi nedeni ile örneklemin görece yanlı olmasıdır. Uygulama etiği dikkate alınarak veri toplamadan önce annelerinden çocukları için imzalı izin istenmiştir. Yöntem kısmında belirtildiği üzere, etik kurallar gözetilerek annelere çalışmaya katılım onay formu gönderilmiş ve sadece annelerinin kabul ettiği ergenler çalışmaya dahil edilmiştir. Sonuçta annelerin %

61.34'ü anket formlarını doldurup geri göndermiştir. Bu nedenle örnekleme türdeşliği (homojenliği) artmış ve muhtemelen benzer profile sahip aileler çalışmaya katılmış olabilir. Bu da örnekleme varyansın azalmasına yol açmış olabilir. Bir başka deyişle onay sürecinde meydana gelen seçim, verilerin pozitif yönde yanlılaşmasına neden olmuş olabilir.

Örnekleme kaybının etkisini incelemek amacıyla ergen verisi kullanılarak ek analizler yapılmıştır. Bu amaçla, örneğin, annesi anket dolduran ve doldurmeyen çocukların temel değişkenlerden aldıkları puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar aslında annesi araştırmaya katılan ve katılmayan ergenler arasında değişkenlerin biri hariç hiç birinde farklılık olmadığını göstermiştir. Yalnızca ergenlerin algıladıkları ilgi ve sıcaklık annesi anket dolduranlardan doldurmayanlardan daha yüksek bulunmuştur ($t(580) = 2.18, p < .05$).

Bir diğer sınırlılık, ele alınan değişkenler farklı kaynaklardan ölçülmesine rağmen, ilişkilerin sadece kesitsel (cross-sectional) yöntemle incelenmiş olmasıdır. Özellikle, projede idildiği gibi nedensellik öngören değişkenlerin boylamsal yöntemlerle incelenmesi gerekmektedir. Araştırmadaki kesitsel sınırlılığa bir diğer alternatif de farklı yaş gruplarındaki ergenlerin karşılaştırması olabilir.

Son olarak, araştırma kapsamında sadece ergenlerin annelerine ulaşılmıştır. Bunun en önemli nedenlerinden biri literatürde de belirtildiği gibi ergenlik döneminde ergenlerin anneleri ile olan paylaşımlarının babalarına kıyasla daha fazla olmasıdır. Ancak yine de ergenlerin duygudurum düzenleme becerilerinin gelişmesinde babalarının rolünü incelemek resmin bütünü görmek açısından önemlidir. O nedenle sonraki çalışmalarda babaların duygudurum düzenleme becerilerinin, çocuklarının duygudurum düzenleme becerileri üzerindeki etkisinin araştırılması gerekmektedir.

ÖNERİLER

Ergenlik döneminde, annelerin kendi duygudurum düzenlemede yaşadıkları zorluklar, ebeveynlik stilleri ve çocuklarının duygudurum düzenlemede yaşadıkları zorluklar arasındaki ilişkiyi inceleyen bu proje kapsamında özellikle Türkiye’de ilgili alana değerli katkıda bulunacak veriler ortaya konmuştur. Elde edilen bulgu ve araştırma sırasındaki gözlemlere dayarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Demografik özellikler temelinde elde edilen bulgulara dayanarak erkek ergenlerin annelerinden daha çok ilgi ve yakınlık beklediklerini ancak annelerinin erkek çocuklarının bu taleplerinin farkında olmadığı çıkarımında bulunulmuştur. Buna dayanarak erkek çocuklarının, annelerinden ihtiyaç duyduğu ilgi ve sıcaklığın önemi vurgulanmalıdır.
2. Elde edilen bulgular, okul türünün ergenin psikolojik sağlığı için çok önemli bir yer tuttuğunu göstermiştir. Bu bulgular dikkate alınarak düz liseye giden ergenlerin psikolojik sağlıklarını olumsuz etkileyen faktörlerin detaylı olarak değerlendirilmesinin (örn. anne babanın eğitim seviyesi, gelir düzeyi, psikolojik sağlığı) ve kendileri için uygun koşulların hazırlanmasının gerekliliğine işaret edilmektedir.
3. Ergenler, duygudurum düzenleme konusunda, her koşulda, annelerinin rapor ettiğinden daha fazla zorluk yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgular bu çerçevede değerlendirildiğinde, anne ve ergen beyanları arasındaki fark, annelerin çocuklarının gösterdiği belirtileri fark edememeleri ile açıklanmaktadır. Araştırmalar, psikolojik desteğe ihtiyacı olan bir çok ergenin, sıkıntılarını yetişkinler tarafından fark edilmediği için uygun yardımı alamadığını göstermektedir (Sourander ve ark., 1999). Bu nedenle, ebeveynlerin çocuklarının psikolojik durumları konusundaki farkındalıkları artırılmalıdır.

4. Araştırmada, annelerin kendi duygu durumlarının farkında olmalarının çocuklarının duygu durum düzenlemeleri üzerindeki olumlu etkisine dikkat çekilmektedir. Bu nedenle, annelerin kendi duygu durumları konusundaki farkındalıklarının artırılması için eğitim programlarının oluşturulmasının gerekliliğine işaret edilmektedir.
5. Araştırmada, ergenlerin duygudurum düzenleme konusunda yaşadıkları zorluklar göz önüne alındığında anneleri ile ilişkilerinin etkilerini daha iyi değerlendirebilmek için farklı yaş gruplarındaki ergenlerin karşılaştırıldığı daha kapsamlı çalışmaların gerekliliğine işaret edilmektedir.

KAYNAKLAR

- ALLEN, J. P., Hauser, S. T., Bell, K., & O'Connor, T. G., Longitudinal assessment of autonomy and relatedness in adolescent-family interactions as predictors of adolescent ego-development and self-esteem. *Child Development*, 65, 179–194, (1994).
- ACHENBACH, T. M., McConaughy, S. H., & Howell, C. T., Child /adolescent behavioral and emotional problems: implications of cross-informant correlations for situational specificity. *Psychological Bulletin*, 101, 213–232, (1987).
- BARRETT, K., & Campos, J., Perspectives on emotional development: II. A functionalist approach to emotions. In J. Osofsky (Ed.), *Handbook of infant development* (2nd ed., pp. 555 – 578). New York: Wiley, (1987).
- BELL, K. L., & Calkins, S. D., Relationships as inputs and outputs of emotion regulation *Psychological Inquiry*, 11, 160–163, (2000).
- BERG-NIELSEN, T. S., Vika, A., Dahl, A. A., When adolescents disagree with their mothers: CBCL-YSR discrepancies related to maternal depression and adolescent self-esteem. *Child Care Health Development*, 29(3), 207-213, (2003).
- BERLİN, L. J., & Cassidy, J., Mothers' self-reported control of their preschool children's emotional expressiveness: A longitudinal study of associations with infant-mother attachment and children's emotion regulation. *Social Development*, 12, 477–495, (2003).
- BOWIE, B. H., Emotion regulation related to children's future externalizing and internalizing behaviors. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 23, 74-83, (2010).
- CALKİNS, S. D., & Johnson, M. C., Toddler regulation of distress to frustrating events: Temperamental and maternal correlates. *Infant Behavior and Development*, 21, 379–395, (1998).

- CAMPBELL-SILLS, L., Barlow, D. H., Brown, T. A., & Hofmann, S. G., Acceptability and suppression of negative emotion in anxiety and mood disorders. *Emotion*, 6, 587–595, (2006).
- CICCHETTI, D., Ganiban, J., & Barnett, D., Contributions from the study of high-risk populations to understanding the development of emotion regulation. In J. Garber & K. A. Dodge (Eds.), *The development of emotion regulation and dysregulation* (pp. 15 – 48). New York: Cambridge University Press, (1991).
- CLOÏTRE, M., Sexual revictimization: Risk factors and prevention. In V. M. Follette, J. I., Ruzek, & F. R. Abueg (Eds.), *Cognitive-behavioral therapies for trauma* (pp. 278–304). New York: Guilford Press, (1998).
- COHN, J. F., & Tronick, E. Z., Mother–infant interaction: Influence is bidirectional and unrelated to periodic cycles in either partner’s behavior. *Developmental Psychology*, 24, 386–392, (1988).
- COLE, P. M., Michel, M. K., & Teti, L. O., The development of emotion regulation and dysregulation: A clinical perspective. In N. A. Fox (Ed.), *Monographs of the Society for Research in Child Development* (Vol. 59, pp. 73–100). Chicago, IL:University of Chicago Press, (1994).
- CUMMINGS, E. M., & Davies, P. T., Emotional security as a regulatory process in normal development and the development of psychopathology. *Development and Psychopathology*, 8, 123–139, (1996).
- DARLING, N., & Steinberg, L., Parenting style as context: An integrative model. *Psychologica Bulletin*, 113, 487–496, (1993).
- DENHAM, S. A., Mitchell-Copeland, J., Strandberg, K., Auerbach, S., & Blair, K., Parental contributions to preschoolers’ emotional competence: Direct and indirect effects. *Motivation and Emotion*, 21, 65–86, (1997).

- DENHAM, S. A., Zoller, D., & Couchoud, E. A., Socialization of preschoolers' emotion understanding. *Developmental Psychology*, 30, 928–936, (1994).
- DİGMAN, J. M., Personality structure: Emergence of the Five-Factor Model. (1991).
- DİX, T., The affective organization of parenting: Adaptive and maladaptive processes. *Psychological Bulletin*, 110, 3-25, (1991).
- DODGE, K. A. Coordinating responses to aversive stimuli. *Developmental Psychology*, 25, 339-342. *Annual Review of Psychology*, 41, 417-440, (1989).
- DODGE, K., & Garber, J., Domains of emotion regulation. In J. Garber & K. Dodge (Eds.), *The Development of Emotion Regulation and Dysregulation* (pp. 3-11). New York: Cambridge University Press, (1991).
- DUNN, J., & Brown, J. R., Affect expression in the family, children's understanding of emotions, and their interactions with others. *Merrill-Palmer Quarterly*, 40, 120–137, (1994).
- EISENBERG, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L., Parental socialization of emotion. *Psychological Inquiry*, 9, 241–273, (1998).
- EISENBERG, N., Fabes, R. A., Carlo, G., & Karbon, M., Emotional responsivity to others: Behavioral correlates and socialization antecedents. *New Directions in Child Development*, 55, 57–73, (1992).
- EISENBERG, N., Fabes, R. A., Schaller, M., Miller, P. A., Carlo, G., Poulin, R., Shea, C , & Shell, R., Personality and socialization correlates of vicarious emotional responding. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 459-471, (1991).
- EİSER, C, & Morse, R., Quality of life measures in chronic diseases of childhood. *Health Technology Assessment*, 5,1-157, (2001).

- ELLIOT, T. R., Herrick, S. M., & MacNair, R. R., Personality correlates of self-appraised problem solving ability: Problem orientation and trait affectivity. *Journal of Personality Assessment*, 63, 489-505, (1994).
- FERGUSON, D. & Woodward, L., Mental health, educational, and social role outcomes of adolescents with depression. *Archieve of General Psychiatry*, 59, 225–231, (2002).
- FOGEL, A., *Developing through relationships*. London: Harvester Wheatsheaf, (1993).
- FORSTERLING, F. & Binser, M., Depression, school performance and the veridicality of perceived grades and causal attributions. *Personality Social Psychology Bulletin*, 28, 1441–1449, (2002).
- FOX, N., & Calkins, S. D., The development of self control of emotion: Intrinsic and extrinsic influences. *Motivation and Emotion*, 27, 7–26, (2003).
- FRICK, P. J., & Morris, A. S., Temperament and developmental pathways to conduct problems. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33(1), 54–68, (2004).
- GREENBERG, L. S. & Safran, J. D. *Emotion in Psychotherapy*. Newyork: Guilford, (1987).
- GOTTMAN, J. M., Katz, L. F., & Hooven, C., *Meta-emotion*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, (1997).
- GOTTMAN, J. M., Katz, L. F., & Hooven, C., Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology*, 10, 243–268, (1996).
- GRAZIANO, P. A., Reavis, R. D., Keane, S. P., & Calkins, S. D., The role of emotion regulation in children's early academic success. *Journal of School Psychology*, 45, 3–19, (2007).
- GRILLS, A. E. & Ollendick, T. H., Issues in parent-child agreement: The case of structured diagnostic interviews. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 5, 1, 57-83, (2002).

- HALBERSTADT, A. G. & Eaton, K. L., Socialization of emotion expression, and understanding in the family. *Marriage and Family Review*, 34, 35–62, (2003).
- HARDY, D., Power, T.G., & Jaedicke, S., Examining the contribution of parenting to child coping in response to daily stress. *Child Development*, 64, 1829–1841, (1993).
- HATTER, S., & Whitesell, N. R., Developmental changes in children’s understanding of single, multiple, and blended emotion concepts. In C. Saarni & P. Harris (Eds.), *Children’s understanding of emotion* (pp. 81-117). Cambridge, UK: Cambridge University Press, (1989).
- HAYES, S. C., Wilson, K. G., Gifford, E. V., Follette, V. M., & Strosahl, K., Experiential avoidance and behavioral disorders: A functional dimensional approach to diagnosis and treatment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64, 1152-1168, (1996).
- KAGAN, J., Heart rate and heart rate variability as signs of temperamental dimension in infants. In C. E. Izard (Ed.) *Measuring emotions in infants and children* (pp. 38-66). Cambridge. Cambridge University Press, (1982).
- KAĞITÇIBAŞI, C., Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 403–422, (2005).
- KAĞITÇIBAŞI, C. & Ataca, B. (2005). Value of children and family change: A three-decade portrait from Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 54 (3), 317-337.
- KENDALL, P. C., & Flannery-Schroeder, E. C. (1995). Rigor, but not rigor mortis, in depression research methodology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 892-894.
- KRİNG, A.M., Werner, K.H., 2004. Emotion regulation in psychopathology. In: Philippot, P., Feldman, R.S. (Eds.), *The Regulation of Emotion*. LEA, New York, pp. 359–385.
- LARSON, R., & Lampman-Petratis, C., Daily Emotional States as Reported by Children and Adolescents. *Child Development*, 60, 1250-1260, (1989).

- LAZARUS, R. S., & Folkman, S., *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.
- LINEHAN, M. M. (1993). *Cognitive behavioral treatment of borderline personality disorder*. New York: Guilford press, (1984).
- MALATESTA, C. Z., & Haviland, J. M., Signals, symbols, and socialization: The modification of emotional expression in human development. In M. Lewis & C. Saarni (Eds.), *The socialization of Emotion*. New York: Plenum Press, (1985).
- Malatesta, C.Z, & Wilson, A. (1988). Emotion/cognition interaction in personality development: A discrete emotion, functionalist analysis. *British Journal of Social Psychology*, 27, 91-112.
- Mann, L. S., Wise, T. N., Trinidad, A., & Kohanski, R. (1994). Alexithymia, affect regulation, and the five factor model of personality in normal subject. *Psychological Reports*, 74, 563-567.
- MANN, L. S., Wise, T. N., Trinidad, A., & Kohanski, R., Alexithymia, affect regulation, and the five factor model of personality in substance abusers, *Perceptual and Motor Skills*, 81, 35-40, (1994).
- MCCRAE, R. R., & Costa, P. T., *Personality in adulthood: A five factor theory perspective*. New York: The Guilford Press, (2003).
- MCDOWELL, D. J., & Parke, R. D., Differential knowledge of display rules for positive and negative emotions: Influence from parents, influences on peers. *Social Development*, 9, 415-432, (2000).
- MENNIN, D. S., Heimberg, R. G., Turk, C. L., & Fresco, D. M., Applying an emotion regulation framework to integrative approaches to generalized anxiety disorder. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 9, 85–90, (2002).
- MOORMAN, E. & Pomerantz, E. M., Mothers' cognitions about children's self-control: Implications for mothers' responses to children's helplessness. *Social Development*,

17(4), 960-979, (2008).

MORRIS, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., & Robinson, L. R., The Role of the Family Context in the Development of Emotion Regulation. *Social Development, 16*, 361-388, (2007).

OLLENDICK, T. H. & Hersen, M., Child and adolescent behavioral assessment. In T. H, Ollendick & M. Hersen (Eds.), *Handbook of child and adolescent assessment* (pp. 3-19). New York: Pergamon Press, (1993).

PEDERSON, D. R., Moran, G., Sitko, C., Campbell, K., Ghesquire, K., & Acton, H., Maternal sensitivity and the security of infant-mother attachment: A Q-sort study. *Child Development, 61*, 1974-1983, (1990).

REINHERZ, H., Frost, A., & Pakiz, B. Changing faces: correlates of depressive symptoms in late adolescence. *Family Community Health 14*, 52-63. (1991).

ROBERTS, W., & Strayer, J., Parents' responses to the emotional distress of their children: Relations with children's competence. *Developmental Psychology, 23*, 415-422, (1987).

SAARNI, C., Observing children's use of display rules: Age and sex differences. *Child Development, 55*, 1504-1513, (1984).

SAARNI, C., Mumme, D., & Campos, J. J., Emotional development: Action, communication, and understanding. In N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3 Social, emotional and personality development* (5th ed., pp. 237-309). New York: Wiley, (1998).

SAFRAN, J. D. & Greenberg, L. S. (Eds.), *Emotion, psychotherapy, and change*. New York: Guilford, (1991).

- SCHULTZ, D., Izard, C. E., Ackerman, B. P., & Youngstrom, E. A., Emotion knowledge in economically disadvantaged children: Self-regulatory antecedents and relations to social difficulties and withdrawal. *Development & Psychopathology*, 13, 53–67, (2001).
- SHAHAR, G., Henrich, G., Winokur A., Blatt, S., Kuperminc, G., & Leadbeater, B., Self-criticism and depressive symptomatology interact to predict middle school academic achievement. *Journal of Clinical Psychology*, 62, 147–155, (2006).
- SHIPMAN, K. L., & Zeman, J., Emotional understanding: A comparison of physically maltreating and nonmaltreating mother-child dyads. *Journal of Clinical Child Psychology*, 28, 407–417, (1999).
- SILK, J. S., Steinberg, L., & Morris, A. S., Adolescents' Emotion Regulation in Daily Life: Links to Depressive Symptoms and Problem Behavior. *Child Development*, 74, 6, 1869-1880, (2003).
- SMITH, C. A., Haynes, K. N., Lazarus, R. S., & Pope, L. K., In search of the “hot” cognitions: Attributions, appraisals, and their relation to emotion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 916–929, (1993).
- SOLDZ, S. & Vaillant, G. E. (1999). The big five personality and the life course: A 45-year longitudinal study. *Journal of Research in Personality*, 33,208-232.
- SOURANDER, A., Helstela, L., & Helenius, H. (1999). Parent-adolescent agreement on emotional and behavioral problems. *Sociaial Psychiarty and Psychiarric Epidemiology*, 34, 657-663.
- SOUTHAM-GEROW, M.A., & Kendall, P.C., Emotion regulation and understanding: Implications for child psychopathology and therapy. *Clinical Psychology Review*, 22, 189–222, (2002).

- STEINBERG, L., & Morris, A. S., Adolescent development. In S. T. Fiske, D. L. Schacter, & C. Zahn-Waxler (Eds.), *Annual review of psychology* (Vol. 52, pp. 83-110). Palo Alto, CA: Annual reviews, (2001).
- STEINBERG, L., & Silk, J. S., Parenting adolescents. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting: Vol. 1: Children and parenting* (pp. 103-133). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, (2002).
- STOCKER, C. M., Richmond, M. K., & Rhoades, G. K., Family emotional processes and adolescents' adjustment. *Social Development, 16*, 310–325, (2007).
- THOMPSON, R. A., Emotional regulation and emotional development. *Educational Psychology Review, 3*, 269–307, (1991).
- THOMPSON, R. A., Emotion regulation: A theme in search of definition. In N. A. Fox (Ed.), *The development of emotion regulation: Biological and behavioral considerations* (Monographs of the Society for Research in Child Development) (Vol. 59, pp. 25-52), (1994).
- VERHULST, F. C., & Van der Ende, J., Agreement between parent's reports and adolescents' self-reports on problem behaviour. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 33*, 1011-1023, (1992).
- WALDEN, T., & Smith, M. C., Emotion regulation. *Motivation and Emotion, 21*(1), 7-25, (1997).
- ZEMAN, J., Cassano, M., Perry-Parrish, C., & Stegall, S., Emotion regulation in children and adolescents. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics, 27*, 155–168, (2006).
- ZEMAN, J., & Garber, J., Display rules for anger, sadness, and pain: It depends on who is watching. *Child Development, 67*, 957–973, (1996).

ZEMAN, J., Klimes-Dougan, B., Cassano, M., & Adrian, M., Measurement issues in emotion research with children and adolescents. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 14, 377–401, (2007).

EK-1
VELİ İZİN FORMU

Sayın Anneler,

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümü olarak TÜBİTAK tarafından desteklenmekte olan 110K333 No'lu "Ebeveyn Stilleri, Algılanan Duygu-Durum Düzenlemesi, ve Ergenlerin Psikolojik Sağlığı" başlıklı araştırma projesini yürütmekteyiz. Bu araştırmanın amacı, ebeveyn tutum ve davranışları ile ergenlerin duygusal gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için çocuklarınızın ve sizin bazı anketleri doldurmanıza ihtiyaç duymaktayım. Katılmasına izin verdiğiniz takdirde çocuğunuz anketi okulda ders saatinde dolduracaktır. Anne anketleri ise size çocuğunuz aracılığıyla ulaştırılacaktır. Çocuğunuzun cevaplayacağı soruların onun psikolojik gelişimine olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirsiniz. Sizin ve çocuğunuzun dolduracağı anketlerde cevaplarınız kesinlikle gizli tutulacak ve bu cevaplar sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra hem siz hem de çocuğunuz katılımcılıktan ayrılma hakkına sahipsiniz. Araştırma sonuçlarının özeti tarafımızdan okula ulaştırılacaktır. Anketleri doldurarak bize sağlayacağınız bilgiler çocukların duygusal gelişimini etkileyen faktörlerin saptanmasına önemli bir katkıda bulunacaktır. Araştırmayla ilgili sorularınızı aşağıdaki e-posta adresini veya telefon numarasını kullanarak bana yöneltebilirsiniz.

Saygılarımızla,

Proje Yürütücüsü Prof. Dr. Tülin Gençöz
Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

Proje Asistanı: Dilek Sarıtaş, M.S.
Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü
Tel: 0312 210 3138
e-posta: dsaritas@metu.edu.tr

Lütfen bu araştırmaya katılmak konusundaki tercihinizi aşağıdaki seçeneklerden size en uygun gelenin altına imzanızı atarak belirtiniz ve bu formu çocuğunuzla okula geri gönderiniz.

A) Bu araştırmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve çocuğum

.....'nın da katılımcı olmasına izin veriyorum. Çalışmayı istediğim zaman yarıda kesip bırakabileceğimi biliyorum ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasını kabul ediyorum.

Anne Adı-Soyadı.....

İmza

B) Bu çalışmaya katılmayı kabul etmiyorum ve çocuğum'nın da katılımcı olmasına izin vermiyorum.

Anne Adı-Soyadı.....

İmza

EK-2

Gönüllü Katılım Formu (Ergen Formu)

Değerli Katılımcı,

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümü olarak TÜBİTAK tarafından desteklenmekte olan 110K333 No'lu "Ebeveyn Stilleri, Algılanan Duygu-Durum Düzenlemesi ve Ergenlerin Psikolojik Sağlığı" başlıklı araştırma projesini yürütmekteyiz. Araştırmanın amacı, ebeveyn tutum ve davranışları ile ergenlerin duygusal gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için ilişikteki anketleri doldurmanıza ihtiyaç duymaktayız.

Araştırmanın sonuçları açısından sağlıklı bilgi edinilmesi için yönergelerin dikkatlice okunması, verilen cevaplarda samimi olunması ve cevaplandırılmamış soru bırakılmaması son derece önemlidir. Cevaplar grup halinde değerlendirileceği için isminizi belirtmenize gerek yoktur ancak anne çocuk eşleştirmelerini yapabilmek için çocuğunuzun okul numarasının belirtilmesi önemlidir. Cevaplarınız kesinlikle gizli tutulacak ve bu cevaplar sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır.

Anketi doldurarak sağlayacağınız bilgiler ergenlerin duygusal gelişimini etkileyen faktörlerin saptanmasına önemli bir katkıda bulunacaktır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Psikoloji Bölümü araştırma görevlisi, Uzm. Psikolog Dilek Sarıtaş (Oda: B35; Tel: 210 3138; e-posta: dsaritas@metu.edu.tr) ile iletişim kurabilirsiniz.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Proje Asistanı
Araş. Gör. Dilek Sarıtaş
ODTÜ Psikoloji Bölümü

Proje Yürütücüsü
Prof. Dr. Tülin Gençöz
ODTÜ Psikoloji Bölümü

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

Çocuğunuzun Okul Numarası

Tarih

İmza

----/----/-----

Lütfen aşağıda istenilen bilgileri yazınız ve seçenekli sorularda size uygun olan seçeneğin yanındaki () ile gösterilen alana **X** işareti koyarak belirtiniz.

1. Cinsiyetiniz: (K) (E)

2. Yaşınız:

3. Okulunuz:.....

5. Annenizin eğitim durumu

() Okur yazar () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu

() Lise mezunu () Yüksek Okul (2 yıllık) () Üniversite mezunu (4 yıllık)

() Master veya Doktora

6. Babanızın eğitim durumu

() Okur yazar () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu

() Lise mezunu () Yüksek Okul (2 yıllık) () Üniversite mezunu (4 yıllık)

() Master veya Doktora

6. Ailenizin aylık toplam geliri:

7. Anne ve babanız birlikteler mi?

() Evet () Hayır

Cevabınız 'Hayır' ise ne kadar zamandır ayrılır?

8. Sen dahil kaç kardeşsiniz?.....

9. Şu anda ailenizle birlikte mi yaşıyorsunuz?

() Evet

() Hayır (lütfen belirtiniz)

10. Son 6 ay içinde psikolojik yada psikiyatrik destek aldınız mı?

Cevabınız evet ise lütfen açıklayınız.....

Aşağıda insanların duygularını kontrol etmekte kullandıkları bazı yöntemler verilmiştir. Lütfen her durumu dikkatlice okuyunuz ve her birinin sizin için ne kadar doğru olduğunu içtenlikle yanıtlayınız. Yanıtınızı uygun cevap önündeki yuvarlak üzerine çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

1. Ne hissettiğim konusunda netimdir.	☐ Hiçbir zaman net değilim	☐ Bazen netim	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman netim	☐ Her zaman netim
2. Ne hissettiğimi dikkate alırım.	☐ Hiçbir zaman dikkate almam	☐ Bazen dikkate alırım	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman dikkate alırım	☐ Her zaman dikkate alırım
3. Duygularım bana dayanılmaz ve kontrolsüz gelir.	☐ Hiçbir zaman gelmez	☐ Bazen gelir	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman gelir	☐ Her zaman gelir
4. Ne hissettiğim konusunda hiç bir fikrim yoktur.	☐ Hiçbir zaman Fikrim yoktur	☐ Bazen fikrim vardır	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman fikrim vardır	☐ Her zaman fikrim vardır
5. Duygularıma bir anlam vermekte zorlanırım.	☐ Hiçbir zaman zorlanmam	☐ Bazen zorlanırım	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman zorlanırım	☐ Her zaman zorlanırım
6. Ne hissettiğime dikkat ederim.	☐ Hiçbir zaman dikkat etmem	☐ Bazen dikkat ederim	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman dikkat ederim	☐ Her zaman dikkat ederim
7. Ne hissettiğimi tam olarak bilirim.	☐ Hiçbir zaman bilmem	☐ Bazen bilirim	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman bilirim	☐ Her zaman bilirim
8. Ne hissettiğimi önemserim.	☐ Hiçbir zaman önemsemem	☐ Bazen önemserim	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman önemserim	☐ Her zaman önemserim
9. Ne hissettiğim konusunda karmaşa yaşarım.	☐ Hiçbir zaman yaşamam	☐ Bazen yaşamam	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman yaşarım	☐ Her zaman yaşarım
10. Kendimi kötü hissetmeyi kabullenebilirim.	☐ Hiçbir zaman kabullenemem	☐ Bazen kabullenebilirim	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman kabullenebilirim	☐ Her zaman kabullenebilirim
11. Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için kendime kızarırım.	☐ Hiçbir zaman kızmam	☐ Bazen kızarım	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman kızarım	☐ Her zaman kızarım
12. Kendimi kötü hissettiğim zaman utanırım.	☐ Hiçbir zaman utanmam	☐ Bazen utanırım	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman utanırım	☐ Her zaman utanırım

13. Kendimi kötü hissettiğimde işlerimi bitirmekte zorlanırım.
 Hiçbir zaman zorlanmam Bazen zorlanırım Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman zorlanırım Her zaman zorlanırım

14. Kendimi kötü hissettiğimde kontrolden çıkmaya başlarım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

15. Kendimi kötü hissettiğimde uzun süre böyle kalacağıma inanırım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

16. Kendimi kötü hissetmemin yoğun depresif duygula sonuçlanacağına inanırım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

17. Kendimi kötü hissettiğimde duygularımın yerinde ve önemli olduğuna inanırım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

18. Kendimi kötü hissederken başka şeylere odaklanmakta zorlanırım.
 Hiçbir zaman zorlanmam Bazen zorlanırım Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman zorlanırım Her zaman zorlanırım

19. Kendimi kötü hissederken kontrolden çıktığım duygusu yaşarım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

20. Kendimi kötü hissediyor olsam da yine de işlerimi yapabilirim.
 Hiçbir zaman yapamam Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman yapabilirim

21. Kendimi kötü hissettiğimde bu duygumdan dolayı kendimden utanırım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

22. Kendimi kötü hissettiğimde eninde sonunda kendimi daha iyi hissetmenin bir yolunu bulacağıma inanırım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

23. Kendimi kötü hissettiğimde zayıf biri olduğum duygusuna kapılırım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

24. Kendimi kötü hissettiğimde de davranışlarım kontrolümün altındadır.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

25. Kendimi kötü hissettiğimde, böyle hissettiğim için suçluluk duyarım.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Çoğu zaman Her zaman
Yarı yarıya

26. Kendimi kötü hissettiğimde konsantre olmakta zorlanırım.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Çoğu zaman Her zaman
Yarı yarıya

27. Kendimi kötü hissettiğimde davranışlarımı kontrol etmekte zorlanırım.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Çoğu zaman Her zaman
Yarı yarıya

28. Kendimi kötü hissettiğimde daha iyi hissetmem için yapacağım hiç bir şey olmadığına inanırım.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Çoğu zaman Her zaman
Yarı yarıya

29. Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için kendimden rahatsız olurum.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Çoğu zaman Her zaman
Yarı yarıya

30. Kendimi kötü hissettiğimde kendim için çok fazla endişelenmeye başlarım.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Çoğu zaman Her zaman
Yarı yarıya

31. Kendimi kötü hissettiğimde kendimi bu duyguya bırakmaktan başka çıkar yol olmadığına inanırım.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Çoğu zaman Her zaman
Yarı yarıya

32. Kendimi kötü hissettiğimde davranışlarım üzerindeki kontrolümü kaybederim.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Çoğu zaman Her zaman
Yarı yarıya

33. Kendimi kötü hissettiğimde başka bir şey düşünmekte zorlanırım.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Çoğu zaman Her zaman
Yarı yarıya

34. Kendimi kötü hissettiğimde duygumun gerçekte ne olduğunu anlamak için zaman ayırırım.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Çoğu zaman Her zaman
Yarı yarıya

35. Kendimi kötü hissettiğimde bu duygunun geçmesi çok uzun zaman alır.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Çoğu zaman Her zaman
Yarı yarıya

36. Kendimi kötü hissettiğimde duygularım dayanılmaz olur.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Çoğu zaman Her zaman
Yarı yarıya

Aşağıda, şu an annenizle olan ilişkileriniz hakkında cümleler verilmiştir. Her bir cümlede anlatılan durumu şu an ne sıklıkla yaşadığınızı 6 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz. Hiçbir maddenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmaktır.

1-----2-----3-----4-----5-----6
Hiçbir zaman Nadiren Bazen Ara sıra Sık sık Her zaman

1. Annem sıkıntılı olduğumu söylemeden anlar.	1	2	3	4	5	6
2. Annem aldığı sonuçtan çok diğerlerine göre nerede olduğumu merak eder.	1	2	3	4	5	6
3. Başladığım bir işi başardığımda annemin benimle gurur duyduğunu hissederim.	1	2	3	4	5	6
4. Annem başıma bir şey gelecek korkusuyla başka çocukların yaptığı bazı şeyleri yapmama izin vermez.	1	2	3	4	5	6
5. Annem küçük şeyler için bile beni sert bir şekilde cezalandırır.	1	2	3	4	5	6
6. Annem bana kızdığında kendisinin de üzülüğünü hissederim.	1	2	3	4	5	6
7. Annem kötü bir şey yaptığımda hemen kızmaz, nedenini anlamaya çalışır.	1	2	3	4	5	6
8. Annemin ne yapıp ettiğim konusunda daha az endişelenmesini isterim.	1	2	3	4	5	6
9. Annem kötü bir şey yaptığımda bunu surat asarak veya başka bir yolla öyle belli eder ki kendimi gerçekten suçlu hissederim.	1	2	3	4	5	6
10. Annem yaptıklarıyla bana kendimden utanmam gerektiğini hissettirir.	1	2	3	4	5	6
11. Annem arkadaşlarımda içinde en iyisi olmam için beni zorlar.	1	2	3	4	5	6
12. Annemin bana hak ettiğimden daha fazla vurduğu ya da ceza verdiği olur.	1	2	3	4	5	6
13. İşlerim kötü gittiğinde, annem beni rahatlatmaya ve yüreklendirmeye çalışır.	1	2	3	4	5	6
14. Oynarken tehlikeler konusunda en çok benim annem uyarır (Ağaca, duvara tırmanmamamı söylemek gibi)	1	2	3	4	5	6
15. Sokakta oynarken annesi tarafından en çok çağırılan ben olurum	1	2	3	4	5	6
16. Annem bana ailenin günah keçisi (her konuda suçlanacak insan) muamelesi yapar.	1	2	3	4	5	6
17. Annem ergenlik yıllarımda keyif verici ve öğretici geçmesine çalışır (tatile, akrabalara, kursa göndermek, bana güzel kitaplar almak gibi davranışlarla).	1	2	3	4	5	6
18. Annem beni derslerim konusunda arkadaşlarımla karşılaştırır.	1	2	3	4	5	6
19. Annem üşüyeceğim endişesiyle çok kalın giydirir.	1	2	3	4	5	6
20. Annem beni takdir eder ya da ödüllendirir.	1	2	3	4	5	6
21. Annem beni herkesin içinde eleştirir, tembel ve işe yaramaz olduğumu söyler.	1	2	3	4	5	6
22. Annemin kardeş(ler)imi (benden küçük ya da büyük) benden daha çok sevdiğini hissederim.	1	2	3	4	5	6
23. Annemin başıma bir şey gelebileceği yolundaki endişeleri çok abartılıdır.	1	2	3	4	5	6
24. Annemle aramda sıcaklık ve sevecenlik vardır.	1	2	3	4	5	6
25. Annem, oynarken evin yakınından ayrılmama hiç izin vermez.	1	2	3	4	5	6
26. Annem sözleri ve hareketleriyle beni sevdiğini gösterir.	1	2	3	4	5	6
27. Annem başka çocukları bana örnek gösterir.	1	2	3	4	5	6
28. Annemin nedenini söylemeden bana kızgın ya da ters davrandığı olur.	1	2	3	4	5	6
29. Annem beni derslerim konusunda kardeş(ler)imle veya akraba çocuklarıyla karşılaştırır.	1	2	3	4	5	6

<p>Son 6 ay içindeki davranışlarını göz önüne alarak lütfen aşağıdaki maddeleri doldur. Her bir maddenin senin için ne derece doğru olduğunu aşağıdaki 3 seçenekten en uygun olanını yuvarlak içine alarak göster.</p> <p>1 puan-----2 puan-----3 puan Doğru değil Kısmen doğru Kesinlikle doğru</p>	Doğru Değil	Kısmen Doğru	Kesinlikle Doğru
1. İnsanlara karşı iyi davranmaya çalışırım. Onların duygularını önemserim. .	1	2	3
2. Uzun süre kıpırdamadan oturamam huzursuz olurum.	1	2	3
3. Çok fazla baş ağrım, karın ağrım ya da bulantım olur.	1	2	3
4. Genellikle başkalarıyla (yiyecek, oyuncak, kalem vs.) paylaşıyorum.	1	2	3
5. Çok öfkelenirim ve sıkça kontrolümü kaybederim.	1	2	3
6. Genellikle kendi başımayım. Genellikle yalnız oynarım ya da başkaları ile birlikte olmaktan kaçınırım.	1	2	3
7. Genellikle bana söyleneni yaparım.	1	2	3
8. Çok endişelenirim.	1	2	3
9. Eğer birisi incinmiş, morali bozulmuş ya da kendini kötü hissediyor ise ona yardım ederim.	1	2	3
10. Sürekli ellerim ayaklarım kıpır kıpırdır ya da oturduğu yerde kıpırdanıp dururum.	1	2	3
11. En az bir yakın arkadaşı var.	1	2	3
12. Çok kavga ederim. Diğer insanlara istediğimi yaptırabilirim.	1	2	3
13. Sıkça mutsuz, kederli ya da ağlamaklıyım.	1	2	3
14. Yaşıtlarım genelde beni sever.	1	2	3
15. Dikkatim kolayca dağılır. Yoğunlaşmakta güçlük çekerim.	1	2	3
16. Yeni ortamlarda gerginim. Kendime güvenimi kolayca kaybederim.	1	2	3
17. Kendimden küçüklere iyi davranırım.	1	2	3
18. Sıkça yalan söylemek ya da hile yapmakla suçlanırım.	1	2	3
19. Diğer çocuklar ya da gençler bana takarlar ya da benimle alay ederler.	1	2	3
20. Sıkça başkalarına (anne, baba, öğretmen, diğer çocuklar) yardım etmeye istekli olurum.	1	2	3
21. Bir şeyi yapmadan önce düşünürüm.	1	2	3
22. Ev, okul ya da baksa yerlerden benim olmayan şeyleri izinsiz alırım..	1	2	3
23. Yetişkinlerle, çocuklardan daha iyi geçinirim.	1	2	3
24. Pek çok korkum var. Kolayca ürkerim.	1	2	3
25. Başladığım işi bitiririm, dikkat sürem iyidir..	1	2	3

Aşağıda size uyan ya da uymayan pek çok kişilik özelliği bulunmaktadır. Bu özelliklerden her birinin sizin için ne kadar uygun olduğunu ilgili rakamı daire içine alarak belirtiniz.

Örneğin;

Kendimi biri olarak görüyorum.

Hiç uygun değil Uygun değil Kararsızım Uygun Çok uygun

1

2

3

4

5

Hiç uygun değil
Uygun değil
Kararsızım
Uygun
Çok uygun

Hiç uygun değil
Uygun değil
Kararsızım
Uygun
Çok uygun

1 Aceleci	1	2	3	4	5	24 Pasif	1	2	3	4	5
2 Yapmacık	1	2	3	4	5	25 Disiplinli	1	2	3	4	5
3 Duyarlı	1	2	3	4	5	26 Açgözlü	1	2	3	4	5
4 Konuşkan	1	2	3	4	5	27 Sinirli	1	2	3	4	5
5 Kendine güvenen	1	2	3	4	5	28 Cana yakın	1	2	3	4	5
6 Soğuk	1	2	3	4	5	29 Kızgın	1	2	3	4	5
7 Utangaç	1	2	3	4	5	30 Sabit fikirli	1	2	3	4	5
8 Paylaşımçı	1	2	3	4	5	31 Görgüsüz	1	2	3	4	5
9 Geniş / rahat	1	2	3	4	5	32 Durgun	1	2	3	4	5
10 Cesur	1	2	3	4	5	33 Kaygılı	1	2	3	4	5
11 Agresif(Saldırgan)	1	2	3	4	5	34 Terbiyesiz	1	2	3	4	5
12 Çalışkan	1	2	3	4	5	35 Sabırsız	1	2	3	4	5
13 İçten pazarlıklı	1	2	3	4	5	36 Yaratıcı	1	2	3	4	5
14 Girişken	1	2	3	4	5	37 Kaprisli	1	2	3	4	5
15 İyi niyetli	1	2	3	4	5	38 İçine kapanık	1	2	3	4	5
16 İçten	1	2	3	4	5	39 Çekingen	1	2	3	4	5
17 Kendinden emin	1	2	3	4	5	40 Alıngan	1	2	3	4	5
18 Huysuz	1	2	3	4	5	41 Hoşgörülü	1	2	3	4	5
19 Yardımsever	1	2	3	4	5	42 Düzenli	1	2	3	4	5
20 Kabiliyetli	1	2	3	4	5	43 Titiz	1	2	3	4	5
21 Üşengeç	1	2	3	4	5	44 Tedbirli	1	2	3	4	5
22 Sorumsuz	1	2	3	4	5	45 Azimli	1	2	3	4	5
23 Sevecen	1	2	3	4	5						

Bu ölçek farklı duyguları tanımlayan bir takım sözcükler içermektedir. Son iki hafta nasıl hissettiğinizi düşünüp her maddeyi okuyun. Uygun cevabı her maddenin yanında ayrılan yere (puanları daire içine alarak) işaretleyin. Cevaplarınızı verirken aşağıdaki puanları kullanın.

1. Çok az veya hiç
2. Biraz
3. Ortalama
4. Oldukça
5. Çok fazla

1. İlgili 1 2 3 4 5
2. Sıkıntılı 1 2 3 4 5
3. Heyecanlı 1 2 3 4 5
4. Mutsuz 1 2 3 4 5
5. Güçlü 1 2 3 4 5
6. Suçlu 1 2 3 4 5
7. Ürkmüş 1 2 3 4 5
8. Düşmanca 1 2 3 4 5
9. Hevesli 1 2 3 4 5
10. Gururlu 1 2 3 4 5
11. Asabi 1 2 3 4 5
12. Uyanık 1 2 3 4 5
13. Utanmış 1 2 3 4 5
14. İlhamlı 1 2 3 4 5
(yaratıcı düşüncelerle dolu)
15. Sinirli 1 2 3 4 5
16. Kararlı 1 2 3 4 5
17. Dikkatli 1 2 3 4 5
18. Tedirgin 1 2 3 4 5
19. Aktif 1 2 3 4 5
20. Korkmuş 1 2 3 4 5

Sevgili öğrenciler, aşağıda gruplar halinde bazı cümleler yazılmıştır. Her gruptaki cümleleri dikkatlice okuyunuz. Her grup için, bugün, dahil son iki hafta içinde size en uygun olan cümlenin yanındaki numarayı daire içine alınız.

1. a- Kendimi arada sırada üzgün hissederim.
b- Kendimi sık sık üzgün hissederim.
c- Kendimi her zaman üzgün hissederim.
2. a- İşlerim hiç bir zaman yolunda gitmeyecek.
b- İşlerimin yolunda gidip gitmeyeceğinden emin değilim.
c- İşlerim yolunda gidecek.
3. a- İşlerimin çoğunu doğru yaparım.
b- İşlerimin çoğunu yanlış yaparım.
c- Hepsini yanlış yaparım.
4. a- Birçok şeyden hoşlanırım.
b- Bazı şeylerden hoşlanırım.
c- Hiçbir şeyden hoşlanmam.
5. a- Her zaman kötü bir çocuğum.
b- Çoğu zaman kötü bir çocuğum.
c- Arada sırada kötü bir çocuğum.
6. a- Arada sırada baskıya kötü bir şeylerin geleceğini düşünürüm.
b- Sık sık baskıya kötü bir şeylerin geleceğinden endişelenirim.
c- Baskıya çok kötü şeyler geleceğinden eminim.
7. a- Kendimden nefret ederim.
b- Kendimi beğenmem.
c- Kendimi beğenirim.
8. a- Bütün kötü şeyler benim hatam.
b- Kötü şeylerin bazıları benim hatam.
c- Kötü şeyler genellikle benim hatam değil.
9. a- Kendimi öldürmeyi düşünmem.
b- Kendimi öldürmeyi düşünürüm ama yapmam.
c- Kendimi öldürmeyi düşünüyorum.
10. a- Hergün içimden ağlamak gelir.
b- Birçok günler içimden ağlamak gelir.
c- Arada sırada içimden ağlamak gelir.
11. a- Her şey her gün beni sıkır.
b- Her şey sık sık beni sıkır.
c- Her şey arada sırada beni sıkır.
12. a- İnsanlarla beraber olmaktan hoşlanırım.
b- Çoğu zaman insanlarla birlikte olmaktan hoşlanmam.
c- Hiçbir zaman insanlarla birlikte olmaktan hoşlanmam.
13. a- Herhangi bir şey hakkında karar veremem.
b- Herhangi bir şey hakkında karar vermek zor gelir.
c- Herhangi bir şey hakkında kolayca karar veririm.
14. a- Güzel/Yakışıklı sayılırım.
b- Güzel/Yakışıklı olmayan yanlarım var.
c- Çirkinim.

15. a- Okul ödevlerimi yapmak için her zaman kendimi zorlarım.
b- Okul ödevlerimi yapmak için çoğu zaman kendimi zorlarım.
c- Okul ödevlerimi yapmak sorun değil.
16. a- Her gece uyumakta zorluk çekerim.
b- Bir çok gece uyumakta zorluk çekerim.
c- Oldukça iyi uyurum.
17. a- Arada sırada kendimi yorgun hissederim.
b- Bir çok gün kendimi yorgun hissederim.
c- Her zaman kendimi yorgun hissederim.
18. a- Hemen hergün canım yemek yemek istemez.
b- Çoğu gün canım yemek yemek istemez.
c- Oldukça iyi yemek yerim.
19. a- Ağrı ve sızılardan endise etmem.
b- Çoğu zaman ağrı ve sızılardan endise ederim.
c- Her zaman ağrı ve sızılardan endise ederim.
20. a- Kendimi yalnız hissetmem.
b- Çoğu zaman kendimi yalnız hissederim.
c- Her zaman kendimi yalnız hissederim.
21. a- Okuldan hiç hoslanmam.
b- Arada sırada okuldan hoslanırım.
c- Çoğu zaman okuldan hoslanırım.
22. a- Birçok arkadaşım var.
b- Birçok arkadaşım var ama daha fazla olmasını isterdim.
c- Hiç arkadaşım yok.
23. a- Okul başarımlarım iyi.
b- Okul başarımlarım eskisi kadar iyi değil.
c- Eskiden iyi olduğum derslerde çok başarısızım.
24. a- Hiçbir zaman diğer çocuklar kadar iyi olamıyorum.
b- Eğer istersem diğer çocuklar kadar iyi olurum.
c- Diğer çocuklar kadar iyiyim.
25. a- Kimse beni sevmez.
b- Beni seven insanların olup olmadığından emin değilim.
c- Beni seven insanların olduğundan eminim.
26. a- Bana söyleneni genellikle yaparım.
b- Bana söyleneni çoğu zaman yaparım.
c- Bana söyleneni hiçbir zaman yapmam.
27. a- İnsanlarla iyi geçinirim.
b- İnsanlarla sık sık kavga ederim.
c- İnsanlarla her zaman kavga ederim.

EK-3

Gönüllü Katılım Formu (Anne Formu)

Değerli Ebeveyn,

Orta Dogu Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümü olarak TÜBİTAK tarafından desteklenmekte olan 110K333 No'lu "Ebeveyn Stilleri, Algılanan Duygu-Durum Düzenlemesi ve Ergenlerin Psikolojik Sağlığı" başlıklı araştırma projesini yürütmekteyiz.. Araştırmanın amacı, ebeveyn tutum ve davranışları ile ergenlerin duygusal gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için ilişikteki anketleri doldurmanıza ihtiyaç duymaktayız.

Araştırmanın sonuçları açısından sağlıklı bilgi edinilmesi için yönergelerin dikkatlice okunması, verilen cevaplarda samimi olunması ve cevaplandırılmamış soru bırakılmaması son derece önemlidir. Cevaplar grup halinde değerlendirileceği için isminizi belirtmenize gerek yoktur ancak anne çocuk eşleştirmelerini yapabilmek için çocuğunuzun okul numarasının belirtilmesi önemlidir. Cevaplarınız kesinlikle gizli tutulacak ve bu cevaplar sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır.

Anketi doldurarak sağlayacağınız bilgiler ergenlerin duygusal gelişimini etkileyen faktörlerin saptanmasına önemli bir katkıda bulunacaktır. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Psikoloji Bölümü araştırma görevlisi, Uzm. Psikolog Dilek Sarıtaş (Oda: B35; Tel: 210 3138; e-posta: dsaritas@metu.edu.tr) ile iletişim kurabilirsiniz.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Proje Asistanı
Araş. Gör. Dilek Sarıtaş
ODTÜ Psikoloji Bölümü

Proje Yürütücüsü
Prof. Dr. Tülin Gençöz
ODTÜ Psikoloji Bölümü

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

Çocuğunuzun Okul Numarası

Tarih

İmza

----/----/----

Lütfen aşağıda istenilen bilgileri yazınız ve seçenekli sorularda size uygun olan seçeneğin yanındaki () ile gösterilen alana **X** işareti koyarak belirtiniz.

1. Yaşınız:

2. Eğitim durumunuz:

- () Okur yazar () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu
() Lise mezunu () Yüksek okul (2 yıllık) () Üniversite mezunu (4 yıllık)
() Master veya Doktora

3. Size en uygun seçeneği işaretleyiniz.

- () Ev hanımı () Çalışıyor () İşsiz () Emekli

Varsa, mesleğiniz:

4. Eve giren aylık gelir miktarınız:

5. Ev telefonunuz:

6a. Aile durumunuzu sizin, eşinizin ve çocuğunuzun durumunu en iyi yansıtacak şekilde işaretleyiniz.

- () Evli ve anne-baba birlikte
() Evli ve anne baba ayrı yaşıyor
() Boşanmış ve çocuk anne ile yaşıyor
() Boşanmış ve çocuk babayla yaşıyor
() Boşanmış ve çocuk akraba ile yaşıyor
() Diğer (Lütfen belirtiniz).....

b. Evliyseniz:

Ne kadar süredir evlisiniz? yıl ay

Bu kaçınıcı evliliğiniz?

7. Kaç çocuğunuz var?.....

8. Son 6 ay içinde psikolojik yada psikiyatrik destek aldınız mı?

Cevabınız evet ise lütfen açıklayınız.....

Aşağıda insanların duygularını kontrol etmekte kullandıkları bazı yöntemler verilmiştir. Lütfen her durumu dikkatlice okuyunuz ve her birinin sizin için ne kadar doğru olduğunu içtenlikle yanıtlayınız. Yanıtınızı uygun cevap önündeki yuvarlak üzerine çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

1. Ne hissettiğim konusunda netimdir.				
☐ Hiçbir zaman net değilim	☐ Bazen netim	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman netim	☐ Her zaman netim
2. Ne hissettiğimi dikkate alırım.				
☐ Hiçbir zaman dikkate almam	☐ Bazen alırım	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman alırım	☐ Her zaman dikkate alırım
3. Duygularım bana dayanılmaz ve kontrolsüz gelir.				
☐ Hiçbir zaman kontrolsüz gelmez	☐ Bazen gelir	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman gelir	☐ Her zaman kontrolsüz gelir
4. Ne hissettiğim konusunda hiç bir fikrim yoktur.				
☐ Hiçbir zaman fikrim yoktur	☐ Bazen fikrim vardır	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman fikrim vardır	☐ Her zaman fikrim vardır
5. Duygularıma bir anlam vermekte zorlanırım.				
☐ Hiçbir zaman zorlanmam	☐ Bazen zorlanırım	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman zorlanırım	☐ Her zaman zorlanırım
6. Ne hissettiğime dikkat ederim.				
☐ Hiçbir zaman dikkat etmem	☐ Bazen ederim	☐ Yaklaşık yarı yarıya	☐ Çoğu zaman ederim	☐ Her zaman ederim
7. Ne hissettiğimi tam olarak bilirim.				
☐ Hiçbir zaman bilmem	☐ Bazen bilirim	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman bilirim	☐ Her zaman bilirim
8. Ne hissettiğimi önemserim.				
☐ Hiçbir zaman önemsemem	☐ Bazen önemserim	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman önemserim	☐ Her zaman önemserim
9. Ne hissettiğim konusunda karmaşa yaşarım.				
☐ Hiçbir zaman yaşamam	☐ Bazen yaşarım	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman yaşarım	☐ Her zaman yaşarım
10. Kendimi kötü hissetmeyi kabullenebilirim.				
☐ Hiçbir zaman kabullenemem	☐ Bazen kabullenirim	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman kabullenirim	☐ Her zaman kabullenirim
11. Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için kendime kızarım.				
☐ Hiçbir zaman kızmam	☐ Bazen kızarım	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman kızarım	☐ Her zaman kızarım
12. Kendimi kötü hissettiğim zaman utanırım.				
☐ Hiçbir zaman utanmam	☐ Bazen utanırım	☐ Yaklaşık Yarı yarıya	☐ Çoğu zaman utanırım	☐ Her zaman utanırım

13. Kendimi kötü hissettiğimde işlerimi bitirmekte zorlanırım.
 Hiçbir zaman zorlanmam Bazen zorlanırım Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman zorlanırım Her zaman zorlanırım

14. Kendimi kötü hissettiğimde kontrolden çıkmaya başlarım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

15. Kendimi kötü hissettiğimde uzun süre böyle kalacağıma inanırım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

16. Kendimi kötü hissetmemin yoğun depresif duyguyla sonuçlanacağına inanırım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

17. Kendimi kötü hissettiğimde bile duygularımın yerinde ve önemli olduğuna inanırım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

18. Kendimi kötü hissederken başka şeylere odaklanmakta zorlanırım.
 Hiçbir zaman zorlanmam Bazen zorlanırım Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman zorlanırım Her zaman zorlanırım

19. Kendimi kötü hissederken kontrolden çıktığım duygusu yaşarım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

20. Kendimi kötü hissediyor olsam da yine de işlerimi yapabilirim.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

21. Kendimi kötü hissettiğimde bu duygumdan dolayı kendimden utanırım.
 Hiçbir zaman utanmam Bazen utanırım Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman utanırım Her zaman utanırım

22. Kendimi kötü hissettiğimde eninde sonunda kendimi daha iyi hissetmenin bir yolunu bulacağıma inanırım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

23. Kendimi kötü hissettiğimde zayıf biri olduğum duygusuna kapılırım.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

24. Kendimi kötü hissettiğimde de davranışlarım kontrolümün altındadır.
 Hiçbir zaman değildir Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

25. Kendimi kötü hissettiğimde, böyle hissettiğim için suçluluk duyarım.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

26. Kendimi kötü hissettiğimde konsantre olmakta zorlanırım.

- Hiçbir zaman zorlanmam Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman zorlanırım

27. Kendimi kötü hissettiğimde davranışlarımı kontrol etmekte zorlanırım.

- Hiçbir zaman zorlanmam Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman zorlanırım

28. Kendimi kötü hissettiğimde daha iyi hissetmem için yapacağım hiç bir şey olmadığına inanırım.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

29. Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için kendimden rahatsız olurum.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

30. Kendimi kötü hissettiğimde kendim için çok fazla endişelenmeye başlarım.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

31. Kendimi kötü hissettiğimde kendimi bu duyguya bırakmaktan başka çıkar yol olmadığına inanırım.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

32. Kendimi kötü hissettiğimde davranışlarım üzerindeki kontrolümü kaybederim.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

33. Kendimi kötü hissettiğimde başka bir şey düşünmekte zorlanırım.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

34. Kendimi kötü hissettiğimde duygumun gerçekte ne olduğunu anlamak için zaman ayırırım.

- Hiçbir zaman Zaman ayırmam Bazen zaman ayırırım Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman zaman ayırırım Her zaman zaman ayırırım

35. Kendimi kötü hissettiğimde bu duygunun geçmesi çok uzun zaman alır.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

36. Kendimi kötü hissettiğimde duygularım dayanılmaz olur.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

Aşağıda size uyan ya da uymayan pek çok kişilik özelliği bulunmaktadır. Bu özelliklerden her birinin sizin için ne kadar uygun olduğunu ilgili rakamı daire içine alarak belirtiniz.

Örneğin;

Kendimi biri olarak görüyorum.

Hiç uygun değil Uygun değil Kararsızım Uygun Çok uygun

1

2

3

4

5

Hiç uygun değil
Uygun değil
Kararsızım
Uygun
Çok uygun

Hiç uygun değil
Uygun değil
Kararsızım
Uygun
Çok uygun

1 Aceleci	1	2	3	4	5	24 Pasif	1	2	3	4	5
2 Yapmacık	1	2	3	4	5	25 Disiplinli	1	2	3	4	5
3 Duyarlı	1	2	3	4	5	26 Açgözlü	1	2	3	4	5
4 Konuşkan	1	2	3	4	5	27 Sinirli	1	2	3	4	5
5 Kendine güvenen	1	2	3	4	5	28 Cana yakın	1	2	3	4	5
6 Soğuk	1	2	3	4	5	29 Kızgın	1	2	3	4	5
7 Utangaç	1	2	3	4	5	30 Sabit fikirli	1	2	3	4	5
8 Paylaşımçı	1	2	3	4	5	31 Görgüsüz	1	2	3	4	5
9 Geniş / rahat	1	2	3	4	5	32 Durgun	1	2	3	4	5
10 Cesur	1	2	3	4	5	33 Kaygılı	1	2	3	4	5
11 Agresif(Saldırgan)	1	2	3	4	5	34 Terbiyesiz	1	2	3	4	5
12 Çalışkan	1	2	3	4	5	35 Sabırsız	1	2	3	4	5
13 İçten pazarlıklı	1	2	3	4	5	36 Yaratıcı	1	2	3	4	5
14 Girişken	1	2	3	4	5	37 Kaprisli	1	2	3	4	5
15 İyi niyetli	1	2	3	4	5	38 İçine kapanık	1	2	3	4	5
16 İçten	1	2	3	4	5	39 Çekingen	1	2	3	4	5
17 Kendinden emin	1	2	3	4	5	40 Alıngan	1	2	3	4	5
18 Huysuz	1	2	3	4	5	41 Hoşgörülü	1	2	3	4	5
19 Yardımsever	1	2	3	4	5	42 Düzenli	1	2	3	4	5
20 Kabiliyetli	1	2	3	4	5	43 Titiz	1	2	3	4	5
21 Üşengeç	1	2	3	4	5	44 Tedbirli	1	2	3	4	5
22 Sorumsuz	1	2	3	4	5	45 Azimli	1	2	3	4	5
23 Sevecen	1	2	3	4	5						

Aşağıdaki maddeler **ANKETİ GETİREN ÇOCUĞUNUZLA** olan ilişkinizi ölçmektedir. Lütfen ONUNLA ŞU ANKI İLİŞKİNİZİ düşünerek bu maddeleri cevaplandırınız. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Cevaplarınızı seçtiğiniz cevap içine çarpı (X) koyarak belirtiniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6
Hiçbir zaman Nadiren Bazen Ara sıra Sık sık Her zaman

1. Çocuğumun sıkıntılı olduğunu o söylemeden anlarım.	1	2	3	4	5	6
2. Çocuğumun aldığı sonuçtan çok arkadaşlarına göre nerede olduğunu merak ederim.	1	2	3	4	5	6
3. Başladığı bir işi başardığında çocuğumla gurur duyarım.	1	2	3	4	5	6
4. Başına bir şey gelecek korkusuyla başka çocukların yaptığı bazı şeyleri yapmasına izin vermem.	1	2	3	4	5	6
5. Küçük şeyler için bile çocuğumu sert bir şekilde cezalandırırım.	1	2	3	4	5	6
6. Çocuğuma kızdığımda kendim de üzülürüm.	1	2	3	4	5	6
7. Kötü bir şey yaptığında hemen kızmaz, nedenini anlamaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6
8. Çocuğumun ne yapıp ettiği konusunda çok endişelenirim.	1	2	3	4	5	6
9. Kötü bir şey yaptığında bunu surat asarak veya başka bir yolla öyle belli ederim ki çocuğum kendisini gerçekten suçlu hisseder.	1	2	3	4	5	6
10. Yaptıklarımla çocuğuma kendisinden utanması gerektiğini hissettiririm.	1	2	3	4	5	6
11. Arkadaşlarının içinde en iyisi olması için çocuğumu zorlarım.	1	2	3	4	5	6
12. Çocuğuma hak ettiğinden daha fazla dayak attığım ya da ceza verdiğim olur.	1	2	3	4	5	6
13. İşleri kötü gittiğinde, onu rahatlatmaya ve yüreklendirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5	6
14. Oynarken başına bir şey gelir korkusuyla çocuğumu diğer annelerden daha çok uyarırım. (ağaca, duvara tırmanmamasını söylemek gibi)	1	2	3	4	5	6
15. Sokakta oynarken çocuğumu diğer annelerin çocuklarını çağırdıklarından daha çok çağırırım.	1	2	3	4	5	6
16. Çocuğuma ailenin günah keçisi (her konuda suçlanacak insan) muamelesi yaparım.	1	2	3	4	5	6
17. Ergenlik yıllarının keyif verici ve öğretici geçmesine çalışırım (tatile, akrabalara, kursa göndermek, ona güzel kitaplar almak gibi davranışlarla).	1	2	3	4	5	6
18. Çocuğumu dersleri konusunda arkadaşlarıyla karşılaştırırım.	1	2	3	4	5	6
19. Çocuğumu üşüyeceği endişesiyle çok kalın giydiririm.	1	2	3	4	5	6
20. Çocuğumu takdir eder ya da ödüllendiririm.	1	2	3	4	5	6
21. Çocuğumu herkesin içinde eleştirir, tembel ve işe yaramaz olduğunu söylerim.	1	2	3	4	5	6
22. Kardeş(ler)ini (ondan küçük ya da büyük) ondan daha çok severim.	1	2	3	4	5	6
23. Çocuğumun başına bir şey gelebileceği yolundaki bazı endişelerim abartılıdır	1	2	3	4	5	6
24. Çocuğumla aramda sıcaklık ve sevecenlik vardır	1	2	3	4	5	6
25. Oynarken evin yakınından ayrılmasına hiç izin vermem.	1	2	3	4	5	6
26. Sözlerim ve hareketlerimle çocuğuma onu sevdiğimi gösteririm.	1	2	3	4	5	6
27. Başka çocukları çocuğuma örnek gösteririm.	1	2	3	4	5	6
28. Nedenini söylemeden çocuğuma kızgın ya da ters davrandığım olur.	1	2	3	4	5	6
29. Dersleri konusunda kardeş(ler)i veya akraba çocuklarıyla karşılaştırırım.	1	2	3	4	5	6

Aşağıda, insanların bazen yaşadıkları belirtilerin ve yakınmaların bir listesi verilmiştir. Listedeki her maddeyi lütfen dikkatle okuyunuz ve daha sonra o belirtinin sizde bugün dahil son bir haftadır ne kadar var olduğunu yandaki seçeneklerde uygun olan yerde işaretleyiniz. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiç bir madde atlammaya özen gösteriniz. Aşağıdakiler sizi ne kadar rahatsız ediyor?	Hiç	Biraz	Orta derecede	Epey	Çok fazla
0 Hiç 1 Biraz 2 Orta derecede 3 Epey 4 Çok fazla					
1. İçinizdeki sinirlilik ve titreme hali	0	1	2	3	4
2. Baygınlık ve baş dönmesi	0	1	2	3	4
3. Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol ettiği fikri	0	1	2	3	4
4. Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu düşüncesi	0	1	2	3	4
5. Olayları hatırlama da güçlük	0	1	2	3	4
6. Çok kolayca kızıp öfkelenme	0	1	2	3	4
7. Göğüs ve kalp bölgesinde ağrılar	0	1	2	3	4
8. Meydanlık (açık) yerlerden korkma duygusu	0	1	2	3	4
9. Yaşamınıza son verme düşünceleri	0	1	2	3	4
10. İnsanların çoğuna güvenilmeyeceği hissi	0	1	2	3	4
11. İştahta bozukluklar	0	1	2	3	4
12. Hiçbir nedeni olmayan ani korkular	0	1	2	3	4
13. Kontrol edemediğiniz duygu patlamaları	0	1	2	3	4
14. Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetme	0	1	2	3	4
15. İşleri bitirme konusunda engellenmişlik hissetme	0	1	2	3	4
16. Yalnızlık hissetme	0	1	2	3	4
17. Hüzünlü, kederli hissetme	0	1	2	3	4
18. Hiçbir şeye ilgi duymama	0	1	2	3	4
19. Ağlamaklı hissetme	0	1	2	3	4
20. Kolayca incinebilme, kırılma	0	1	2	3	4
21. İnsanların sizi sevmediğine, size kötü davrandığına inanmak	0	1	2	3	4
22. Kendini diğerlerinden daha aşağı görmek	0	1	2	3	4
23. Mide bozukluğu, bulantı	0	1	2	3	4
24. Diğerlerinin sizi gözlediği ya da hakkınızda konuştuğu düşüncesi	0	1	2	3	4
25. Uykuya dalmada güçlük	0	1	2	3	4
26. Yaptığınız eylemleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etme	0	1	2	3	4
27. Karar vermede güçlükler	0	1	2	3	4
28. Otobüs, tren, metro gibi vasıtalarla seyahatlerden korkma	0	1	2	3	4
29. Nefes darlığı, nefessiz kalma	0	1	2	3	4
30. Sıcak, soğuk basmaları	0	1	2	3	4
31. Sizi korkuttuğu için bazı eşya ya da etkinliklerden uzak kalma	0	1	2	3	4
32. Kafanızın "bomboş" kalması	0	1	2	3	4
33. Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karıncalanmalar	0	1	2	3	4
34. Günahlarınız için cezalandırılmanız gerektiği düşünceleri	0	1	2	3	4
35. Gelecekle ilgili umutsuzluk duyguları	0	1	2	3	4
36. Konsantrasyonda (dikkati bir şey üzerinde toplamada) güçlük/zorlanma	0	1	2	3	4
37. Bedenin bazı bölgelerinde zayıflık, güçsüzlük hissi	0	1	2	3	4
38. Kendini gergin ve tedirgin hissetme	0	1	2	3	4
39. Ölüm ve ölüm üzerine düşünceler	0	1	2	3	4
40. Birini dövme, ona zarar verme, yaralama isteği	0	1	2	3	4
41. Bir şeyleri kırma dökme isteği	0	1	2	3	4
42. Diğerlerinin yanındayken sürekli kendini gözleyip, yanlış bir şeyler yapmamaya çalışmak	0	1	2	3	4
43. Kalabalıklarda rahatsızlık duymak	0	1	2	3	4
44. Bir başka insana hiç yakınlık duymamak	0	1	2	3	4
45. Dehşet ve panik nöbetleri	0	1	2	3	4
46. Sık sık tartışmaya girmek	0	1	2	3	4
47. Yalnız bırakıldığında /kalındığında sinirlilik hissetmek	0	1	2	3	4
48. Başarılarınızı için diğerlerinden yeterince takdir alamamak	0	1	2	3	4
49. Yerinde duramayacak kadar huzursuz hissetmek	0	1	2	3	4
50. Kendini değersiz ve görmek/Değersizlik duyguları	0	1	2	3	4
51. Eğer izin verirsiniz insanların sizi sömüreceği duygusu	0	1	2	3	4
52. Suçluluk duyguları	0	1	2	3	4
53. Aklınızda bir bozukluk olduğu düşüncesi	0	1	2	3	4

<p>ANKETİ SİZE GETİREN ÇOCUĞUNUZUN son 6 ay içindeki davranışlarını göz önüne alarak lütfen aşağıdaki maddeleri doldurunuz. Her bir maddenin çocuğunuz için ne derece doğru olduğunu aşağıdaki 3 seçenekten en uygun olanını yuvarlak içine alarak gösteriniz.</p> <p>1-----2-----3 Doğru değil Kısmen doğru Kesinlikle doğru</p>	Doğru Değil	Kısmen Doğru	Kesinlikle Doğru
1. Diğer insanların duygularını önemser.	1	2	3
2. Huzursuz, aşırı hareketli, uzun süre kıpırdamadan duramaz.	1	2	3
3. Sıkça bas ağrısı, karın ağrısı ve bulantıdan yakınır.	1	2	3
4. Diğer çocuklarla kolayca paylaşır (yiyecek, oyuncak, kalem vs.)	1	2	3
5. Sıkça öfke nöbetleri olur ya da aşırı sinirlidir.	1	2	3
6. Daha çok tek basınadır, yalnız oynama eğilimindedir.	1	2	3
7. Genellikle söz dinler, erişkinlerin isteklerini yapar.	1	2	3
8. Birçok kaygısı vardır. Sıkça endişeli görünür.	1	2	3
9. Eğer birisi incinmiş, morali bozulmuş ya da kendini kötü hissediyor ise ona yardımcı olur.	1	2	3
10. Sürekli elleri ayakları kıpır kıpırdır ya da oturduğu yerde kıpırdanıp durur.	1	2	3
11. En az bir yakın arkadaşı vardır.	1	2	3
12. Sıkça diğer çocuklarla kavga eder ya da onlarla alay eder.	1	2	3
13. Sıkça mutsuz, kederli ya da ağlamalıdır.	1	2	3
14. Genellikle diğer çocuklar tarafından sevilir.	1	2	3
15. Dikkati kolayca dağılır. Yoğunlaşmakta güçlük çeker.	1	2	3
16. Yeni ortamlarda gergin ya da huysuzdur. Kendine güvenini kolayca kaybeder.	1	2	3
17. Kendinden küçüklere iyi davranır.	1	2	3
18. Sıkça yalan söyler ya da hile yapar.	1	2	3
19. Diğer çocuklar ona takarlar ya da onunla alay ederler.	1	2	3
20. Sıkça başkalarına (anne, baba, öğretmen, diğer çocuklar) yardım etmeye istekli olur.	1	2	3
21. Bir şeyi yapmadan önce düşünür.	1	2	3
22. Ev, okul ya da başka yerlerden çalar.	1	2	3
23. Erişkinlerle çocuklardan daha iyi geçinir.	1	2	3
24. Pek çok korkusu vardır. Kolayca ürker.	1	2	3
25. Başladığı işi bitirir, dikkat süresi iyidir.	1	2	3

Aşağıda insanların duygularını kontrol etmekte kullandıkları bazı yöntemler verilmiştir. Lütfen ifadeleri anketi size getiren çocuğunuzu düşünerek okuyun ve size göre bu ifadelerin çocuğunuz için ne kadar doğru olduğunu içtenlikle uygun cevap önündeki yuvarlak üzerine çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

1. Çocuğum ne hissettiği konusunda nettir. ☐ Hiçbir zaman net değildir ☐ Bazen nettir ☐ Yaklaşık Yarı yarıya ☐ Çoğu zaman nettir ☐ Her zaman nettir
2. Çocuğum hislerini dikkate alır. ☐ Hiçbir zaman dikkate almaz ☐ Bazen dikkate alır ☐ Yaklaşık Yarı yarıya ☐ Çoğu zaman dikkate alır ☐ Her zaman
3. Duyguları çocuğuma dayanılmaz ve kontrolsüz gelir. ☐ Hiçbir zaman gelmez ☐ Bazen gelir ☐ Yaklaşık Yarı yarıya ☐ Çoğu zaman gelir ☐ Her zaman gelir
4. Çocuğumun ne hissettiği konusunda hiç bir fikri yoktur ☐ Hiçbir zaman fikri yoktur ☐ Bazen fikri vardır ☐ Yaklaşık Yarı yarıya ☐ Çoğu zaman fikri vardır ☐ Her zaman fikri vardır
5. Çocuğum duygularına bir anlam vermekte zorlanır. ☐ Hiçbir zaman zorlanmaz ☐ Bazen zorlanır ☐ Yaklaşık Yarı yarıya ☐ Çoğu zaman zorlanır ☐ Her zaman zorlanır
6. Çocuğum ne hissettiğine dikkat eder. ☐ Hiçbir zaman Dikkat etmez ☐ Bazen dikkat eder ☐ Yaklaşık Yarı yarıya ☐ Çoğu zaman dikkat eder ☐ Her zaman dikkat eder
7. Çocuğum ne hissettiğini tam olarak bilir. ☐ Hiçbir zaman bilmez ☐ Bazen bilir ☐ Yaklaşık Yarı yarıya ☐ Çoğu zaman ☐ Her zaman
8. Çocuğum ne hissettiğini önemser. ☐ Hiçbir zaman önemsemez ☐ Bazen önemser ☐ Yaklaşık Yarı yarıya ☐ Çoğu zaman önemser ☐ Her zaman önemser
9. Çocuğum ne hissettiği konusunda karmaşa yaşar. ☐ Hiçbir zaman yaşamaz ☐ Bazen yaşar ☐ Yaklaşık Yarı yarıya ☐ Çoğu zaman yaşar ☐ Her zaman yaşar
10. Çocuğum kendini kötü hissetmeyi kabullenebilir. ☐ Hiçbir zaman kabullenemez ☐ Bazen kabullenebilir ☐ Yaklaşık Yarı yarıya ☐ Çoğu zaman kabullenebilir ☐ Her zaman kabullenebilir
11. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde böyle hissettiği için kendine kızar. ☐ Hiçbir zaman kendine kızmaz ☐ Bazen ☐ Yaklaşık Yarı yarıya ☐ Çoğu zaman ☐ Her zaman kendine kızar
12. Çocuğum kendini kötü hissettiği için utanır. ☐ Hiçbir zaman ☐ Bazen ☐ Yaklaşık Yarı yarıya ☐ Çoğu zaman ☐ Her zaman

13. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde işlerini bitirmekte zorlanır.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

14. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde kontrolden çıkmaya başlar.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

15. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde uzun süre böyle kalacağına inanır.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

16. Çocuğum kendini kötü hissetmesinin yoğun depresif duyguyla sonuçlanacağına inanır.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

17. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde bile duygularının yerinde ve önemli olduğuna inanır.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

18. Çocuğum kendini kötü hissederken başka şeylere odaklanmakta zorlanır.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

19. Çocuğum kendini kötü hissederken kontrolden çıktığı duygusu yaşar.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

20. Çocuğum kendini kötü hissediyor olsa da yine de işlerini yapabilir.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

21. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde bu duygusundan dolayı kendinden utanır.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

22. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde eninde sonunda kendini daha iyi hissetmenin bir yolunu bulacağını inanır.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

23. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde zayıf biri olduğu duygusuna kapılır.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

24. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde de davranışları kontrolü altındadır.
 Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

25. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde böyle hissettiği için suçluluk duyar.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

26. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde konsantre olmakta zorlanır.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

27. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde davranışlarını kontrol etmekte zorlanır.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

28. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde daha iyi hissetmek için yapabileceği hiç bir şey olmadığına inanır.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

29. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde böyle hissettiği için kendinden rahatsız olur.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

30. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde kendisi ile ilgili olarak çok fazla endişelenmeye başlar.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

31. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde kendini bu duyguya bırakmaktan başka çıkar yol olmadığına inanır.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

32. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde davranışları üzerindeki kontrolünü kaybeder.

- Hiçbir zaman kaybetmez Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman kaybeder

33. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde başka bir şey düşünmekte zorlanır.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

34. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde duygusunun gerçekte ne olduğunu anlamak için zaman ayırır.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

35. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde kendini daha iyi hissetmesi uzun zaman alır.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

36. Çocuğum kendini kötü hissettiğinde duyguları dayanılmaz olur.

- Hiçbir zaman Bazen Yaklaşık Yarı yarıya Çoğu zaman Her zaman

TÜBİTAK
PROJE ÖZET BİLGİ FORMU

Proje No: 110K333
Proje Başlığı: Ebeveyn Stilleri, Algılanan Duygudurum Düzenlemesi ve Ergenlerin Psikolojik Sağlığı
Proje Yürütücüsü ve Araştırmacılar: Prof. Dr. Tülin Gençöz
Projenin Yürütüldüğü Kuruluş ve Adresi: ODTÜ, Psikoloji Bölümü
Destekleyen Kuruluş(ların) Adı ve Adresi:
Projenin Başlangıç ve Bitiş Tarihleri: 15/10/ 2010 – 15/10/2011
Öz (en çok 70 kelime) Türk örnekleminde, ebeveynlerin kendi duygu durumlarını düzenleme becerilerinin, çocuklarının duygudurum düzenleme becerilerini değerlendirmeleri üzerindeki etkilerinin araştırılması ve bu bulguların ergenin kendi duygudurum düzenleme algısı ile karşılaştırılması hedeflenmektedir. Çalışmanın ikinci kısmında ise, duygudurum düzenleme yaklaşımlarının, ergenlerin psikolojik sağlığına etkisinin araştırılması hedeflenmektedir. Araştırma bulguları, duygudurum düzenleme konusunda yüksek düzeyde zorluk yaşayan annelerin çocuklarının, düşük düzeyde zorluk yaşayan annelerin çocuklarına kıyasla duygudurum düzenleme konusunda daha fazla zorluk yaşadıklarını göstermiştir.
Anahtar Kelimeler: Ebevenlik Stilleri, Ergenlik Dönemi, Duygudurum Düzenlemede Yaşanan Güçlükler
Fikri Ürün Bildirim Formu Sunuldu mu? Evet ☐ Gerekli Değil ☒ X Fikri Ürün Bildirim Formu'nun tesliminden sonra 3 ay içerisinde patent başvurusu yapılmalıdır.

Projeden Yapılan Yayınlar:

Sarıtaş, D. & Gençöz, T. (under review). Discrepancies in Parents' and Adolescents' Reports of Adolescents' Emotion Regulation Difficulties, *Journal of Clinical Psychology*.

Sözel Bildiriler:

Saritas D. & Gençöz T. "The Role of Several Factors in the Prediction of Emotion Regulation Difficulties Among Adolescents". 12th European Congress of Psychology, Istanbul, Turkey, July, 2011.

Saritas D. & Gençöz T. "How Mothers Perceive Emotion Regulation Difficulties in Their Adolescent Children". 7th International Congress of Cognitive Psychotherapy, Istanbul, Turkey, June, 2011.